

GLOBAL DIALOGUE

10.1

3 numere pe an în 17 limbi

Despre sociologie
cu Raquel Varela

Christine Schickert

Al IV-lea Forum
ISA în Porto Alegre

Geoffrey Pleyers, Jacob Carlos Lima,
Hermílio Santos, André Salata, Emil Sobottka,
Veridiana Domingos Cordeiro,
Gustavo Conde Margarites,
Priscila Susin, Ricardo Caldas Cavalcanti,
Lucas Pereira Wan Der Maas,
Izabelle Vieira

Politica socială în
țările europene

Maria Petmesidou, Ana Guillén,
Emmanuele Pavolini, Daniel Clegg,
Roland Atzmüller, Sigita Doblyte,
Aroa Tejero, Silke van Dyk,
Tine Haubner, Beatrice Carella

Provocările
digitalizării

Paola Tubaro, Lévio Scattolini,
Felix Sühlmann-Faul, Srujana Katta,
Kelle Howson, Mark Graham

Perspective teoretice

Donatella della Porta

In memoriam:
Samir Amin
Immanuel Wallerstein

Vishwas Satgar
Sari Hanafi, Stéphane Dufoix,
Frank Welz, Anand Kumar

Secțiune deschisă

> **Caravana pentru migranți ca strategie de
mobilitate**

> **Buffalo, NY: bune practici în relocarea refugiaților**

MAGAZINE

International
Sociological
Association
isa

VOLUMUL 10 / NUMĂRUL 1 / APRILIE 2020
<http://globaldialogue.isa-sociology.org/>

GD

> Editorial

In interviul din acest număr, istoricul Raquel Varela, specializată în istoria muncii, privește în trecutul Portugaliei, la Revoluția Garoafelor din aprilie 1974. În acest material, ea ne spune de ce este important să spunem „de jos” evenimentele mondiale, având în vedere perspectivele și contribuțiile oamenilor care lucrează, abordând impactul durabil al revoluției lăsat în structura socială și economică a Portugaliei.

În iulie 2020, sociologi și oameni de științe sociale din întreaga lume, vor participa la al IV-lea Forum ISA de Sociologie din Porto Alegre, Brazilia, pentru a discuta cercetările și percepțiile personale privind transformările sociale, în lumina celor patru provocări principale ale secolului al XXI-lea: democrație, mediu, inegalități și intersecționalitate. În articolul său, Geoffrey Pleyers, președintele Forumului subliniază importanța analizei interconectării acestor dezvoltări sociale. Jacob Carlos Lima, președintele Societății Sociologice din Brazilia (SBS), ne oferă o scurtă cunoaștere a istoriei societății, solicitând sprijinul și solidaritatea comunității sociologice în fața evoluțiilor politice naționale recente și a luptelor sociale aferente. Hermílio Santos, André Salata și Emil Sobottka, de la Comitetul local de organizare al Forumului, precum și șase tineri cercetători brazilieni ne oferă câteva informații despre istoria și sociologia braziliană.

Din cauza destabilizării sistematice a statelor europene de bunăstare din ultimii ani, au fost instituite noi forme de politici sociale, acestea provocând nu doar țări din anumite zone, ci chiar și Pilonul Social al Europei și al Uniunii Europene. În prima secțiune a acestui număr, oamenii de știință își prezintă cercetările privind traiectoriile și provocările actuale cu care se confruntă unele țări europene.

A doua secțiune a acestui număr are ca subiect una dintre problemele majore ale vremurilor noastre: digitalizarea societății, având în vedere impactul acesteia

asupra forței de muncă, a piețelor financiare, precum și asupra sustenabilității. În cadrul secțiunii sunt abordate de asemenea modul în care cercetarea poate contribui la menținerea sau la crearea drepturilor lucrătorilor și a condițiilor corecte de muncă în economia platformelor.

În articolul său, Donatella della Porta prezintă provocările actuale pentru studiul mișcărilor sociale. În opinia sa, protestele continue din întreaga lume au adus pe ordinea de zi noi probleme, dar au creat și nevoia de dezvoltare a unor instrumente capabile să le analizeze. Della Porta argumentează susținerea readucerii în studiul mișcărilor sociale a capitalismului și a clasei sociale ca și categorii analitice.

Samir Amin (1931-2018) și Immanuel Wallerstein (1930-2019), politologi și nume de vârf în științele sociale au trecut în neființă. Prin teoria decuplării și critica adusă eurocentrismului, Amin a influențat marxiști și oameni de științe sociale de pe întreg globul. Prin noțiunea sa de analiză a sistemului mondial, Wallerstein a îmbogățit teoria sociologică în nenumărate și felurite moduri. În calitate de fost președinte al ISA a stabilit un schimb prosper între noii și vechii membri, un sistem cu care rezonăm și în prezent. Colegii și prietenii acestor doi membri de seamă ai comunității noastre își aduc aminte, onorându-le viața și munca.

Cele două articole prezentate în Secțiunea deschisă pun în discuție migrația din Statele Unite: Veronica Montes examinează așa-numita „caravană a migranților” ca o alegere strategică pentru persoanele care doresc să migreze din America Latină spre nord. La rândul său, Ayşegül Balta Özgen ne prezintă atât provocările cât și beneficiile relocării refugiaților, a ceea ce înseamnă acestea pentru un oraș american precum Buffalo, NY. ■

Brigitte Aulenbacher și Klaus Dörre,
editori *Global Dialogue*

> **Publicația *Global Dialogue* poate fi găsită în 17 limbi străine pe [website-ul ISA](#).**

> **Propunerile de articole se trimit la adresa globaldialogue.isa@gmail.com.**

ISA International
Sociological
Association

**GLOBAL
DIALOGUE**

> Echipa editorială

Editori: Brigitte Aulenbacher, Klaus Dörre.

Editori asistenți: Johanna Grubner, Christine Schickert.

Editor asociat: Aparna Sundar.

Editori-șefi: Lola Busuttil, August Bagă.

Consultant: Michael Burawoy.

Consultant media: Juan Lejárraga.

Editori consultanți:

Sari Hanafi, Geoffrey Pleyers, Filomin Gutierrez, Eloisa Martín, Sawako Shirahase, Izabela Barlinska, Tova Benski, Chih-Jou Jay Chen, Jan Fritz, Koichi Hasegawa, Hiroshi Ishida, Grace Khunou, Allison Loconto, Susan McDaniel, Elina Oinas, Laura Oso Casas, Bandana Purkayastha, Rhoda Reddock, Mounir Saidani, Ayse Saktanber, Celi Scalón, Nazanin Shahrokni.

Editori regionali

Lumea arabă: (Tunisia) Mounir Saidani, Fatima Radhouani, Habib Haj Salem; (Algeria) Souraya Mouloudji Garroudj; (Maroc) Abdelhadi Al Halhouli, Saida Zine; (Liban) Sari Hanafi.

Argentina: Alejandra Otamendi, Juan Ignacio Piovan, Martín Di Marco, Pilar Pi Puig, Martín Urtasun.

Bangladesh: Habibur Haque Khondker, Hasan Mahmud, US Rokeya Akhter, Juwel Rana, Toufika Sultana, Asif Bin Ali, Khairun Nahar, Kazi Fadia Esha, Muhaimin Chowdhury, Helal Uddin, Md. Eunus Ali, Mostafizur Rahman, Jhilik Saha, Maria Sardar, Tahmid Ul Islam.

Brazilia: Gustavo Taniguti, Angelo Martins Junior, Lucas Amaral Oliveira, Andreza Galli, Dmitri Cerboncini Fernandes, Gustavo Dias.

Franța/ Spania: Lola Busuttil.

India: Rashmi Jain, Nidhi Bansal, Pragya Sharma, Manish Yadav, Sandeep Meel.

Indonezia: Kamanto Sunarto, Hari Nugroho, Lucia Ratih Kusumadewi, Fina Itriati, Indera Ratna Irawati Pattinasarany, Benedictus Hari Juliawan, Mohamad Shohibuddin, Dominggus Elcid Li, Antonius Ario Seto Hardjana, Diana Teresa Pakasi, Nurul Aini, Geger Riyanto, Aditya Pradana Setiadi.

Iran: Niayesh Dolati, Abbas Shahrabi, Sayyed Muhammad Mutallebi, Faezeh Khajehzade.

Japonia: Satomi Yamamoto.

Kazahstan: Aigul Zabirowa, Bayan Smagambet, Adil Rodionov, Almash Tlespayeva, Kuanysh Tel, Almagul Mussina, Aknur Imankul.

Polonia: Adam Müller, Jonathan Scovil, Aleksandra Biernacka, Jakub Barszczewski, Aleksandra Wagner, Sara Herczyńska, Monika Helak, Aleksandra Senn, Weronika Peek, Anna Wandzel, Zofia Penza-Gabler, Justyna Kościńska, Iwona Bojadźjewa.

România: Raluca Popescu, Raisa-Gabriela Zamfirescu, Diana Alexandra Dumitrescu, Iulian Gabor, Bianca Mihăilă, Alexandra Mosor, Mioara Paraschiv, Maria Stoicescu.

Rusia: Elena Zdravomyslova, Anastasia Daur, Valentina Isaeva.

Taiwan: Wan-Ju Lee, Bun-Ki Lin, Tao-Yung Lu, Po-Shung Hong, Yu-Min Huang.

Turcia: Gül Çorbacıoğlu, Irmak Evren.

Al IV-lea Forum ISA de Sociologie va avea loc în iulie 2020 în Porto Alegre, Brazilia. Președintele său, Geoffrey Pleyers, împreună cu Jacob Carlos Lima, președintele Societății Sociologice din Brazilia, și membri ai Comitetului local de organizare, precum și șase tineri cercetători, ne oferă informații despre actuala sociologie braziliană.

Din cauza destabilizării sistematice a statelor europene de bunăstare din ultimii ani, **politicile sociale din țările europene** au ajuns să fie un subiect important în cercetările sociologice și acțiunile politice. În articolele incluse în această secțiune, oamenii de știință își prezintă cercetările privind traiectoriile și provocările actuale cu care se confruntă unele țări europene.

Digitalizarea va schimba fundamental societatea, fapt care a început deja să fie vizibil. Articolele din această secțiune prezintă impactul digitalizării asupra forței de muncă, a piețelor financiare și a sustenabilității, abordând modul în care cercetarea poate contribui la menținerea sau la crearea drepturilor lucrătorilor și a condițiilor corecte de muncă în economia platformelor.

Global Dialogue există datorită unui grant generos de la **SAGE Publications.**

> În acest număr

Editorial 2

> DESPRE SOCIOLOGIE

Moștenirea revoluției portugheze:
un interviu cu Raquel Varela

de Christine Schickert, Germania 5

> AL IV-LEA FORUM ISA DE SOCIOLOGIE ÎN PORTO ALEGRE

Provocările interconectate ale secolului al XXI-lea

de Geoffrey Pleyers, Belgia 8

SBS salută Forumul ISA

de Jacob Carlos Lima, Brazilia 11

În interiorul sociologiei braziliene: o scurtă evaluare

de Hermilio Santos, André Salata,
și Emil Sobottka, Brazilia 13

Narațiuni ale unei copilării instituționalizate

de Veridiana Domingos Cordeiro, Brazilia 15

Asistența socială ca sector de politici sociale în Brazilia

de Gustavo Conde Margarites, Brazilia 17

Lupta femeilor pentru locuințele urbane din Porto Alegre

de Priscila Susin, Brazilia 18

Guvernarea informală a violenței în Recife, Brazilia

de Ricardo Caldas Cavalcanti, Brazilia 20

Inegalități profesionale în Brazilia

de Lucas Pereira Wan Der Maas, Brazilia 22

Traietoriile clasei de mijloc din Rio de Janeiro

de Izabelle Vieira, Brazilia 24

> POLITICA SOCIALĂ ÎN ȚĂRILE EUROPENE

Austeritate: compromiterea universalismului în sistemul medical?

de Maria Petmesidou, Grecia, Ana Guillén, Spania,
și Emmanuele Pavolini, Italia 26

Beneficiile șomajului într-o nouă eră a muncii ocazionale

de Daniel Clegg, Marea Britanie 28

Subiectivizarea politicilor sociale, polarizarea societăților

de Roland Atzmüller, Austria 30

Sprîjin pentru politicile familiale din Europa de Sud

de Sigita Doblytė și Aroa Tejero, Spania 32

Voluntariatul în Germania: Un domeniu de succes sau
economie subterană?

de Silke van Dyk și Tine Haubner, Germania 34

Va putea UE să-și mențină Pilonul Social?

de Beatrice Carella, Italia 36

> PROVOCĂRILE DIGITALIZĂRII

A cui inteligență e în definitiv inteligență artificială?

de Paola Tubaro, Franța 38

Un muzeu al marilor inovații

de Lévio Scattolini, Brazilia 40

Care sunt nevoile unei digitalizări durabile?

de Felix Sühlmann-Faul, Germania 42

Fundația Fairwork: Cercetarea acțiunilor
privind economia „gig”

de Srujana Katta, Kelle Howson,
și Mark Graham, Marea Britanie 44

> PERSPECTIVE TEORETICE

Capitalism, clasă, controversă

de Donatella della Porta, Italia 47

> IN MEMORIAM

Tribut către faimosul marxist african, Samir Amin

de Vishwas Satgar, Africa de Sud 51

I. Wallerstein: un strălucit sociolog și intelectual

de Sari Hanafi, Lebanon și Stéphane Dufoix, Franța 53

I. Wallerstein: conferirea unei noi coerențe sociologiei

de Frank Welz, Austria și Anand Kumar, India 55

> SECȚIUNE DESCHISĂ

Caravana pentru migranți ca strategie de mobilitate în
America Centrală

de Veronica Montes, SUA 56

Buffalo, NY: bune practici în relocarea refugiaților

de Ayşegül Balta Özgen, SUA 58

„Bine ați venit la al IV-lea Forum ISA din Brazilia. Contăm pe voi în
această luptă pentru libertate, democrație și dreptate socială. Fără
libertate, sociologia nu este posibilă.”

Jacob Carlos Lima

> Moștenirea Revoluției portugheze

un interviu cu Raquel Varela

Raquel Varela. Credit: Veríssimo Dias.

Raquel Varela este istoric de profesie, stabilit la Universitatea NOVA din Lisabona, Portugalia. Activitatea ei se concentrează pe istoria muncii, statului bunăstării și istoriei Portugaliei și a Europei în secolul XX, precum și pe istoria mișcărilor sociale. Ea este co-fondatoare a Rețelei pentru Studii Globale de Muncă și președinte al Asociației Internaționale a Protestelor și al Conflictelor Sociale.

În cartea ei *A People's History of the Portuguese Revolution* (2018) [lb. rom. *O istorie a poporului despre Revoluția portugheză*], ea relatează istoria „de jos” a Revoluției Garoafelor din 1974 în Portugalia. Pentru a face acest lucru, explorează rolul mișcării anticoloniale din Africa, precum și pe cel al muncitorilor portughezi, al femeilor și pe cel al artiștilor implicați în acest fenomen.

În acest articol, Raquel Varela este interviuată de **Christine Schickert**, directorul administrativ al Grupului de cercetare DFG asupra societăților „Post-Growth” la Universitatea Friedrich Schiller din Jena, Germania și redactor asistent la *Global Dialogue*.

CS: Acum 46 ani, în aprilie 1974, dictatura în Portugalia s-a încheiat cu o lovitură de stat militară. Motivul imediat al loviturii de stat a fost nemulțumirea militarilor față de războiul pe care Portugalia îl purta în coloniile sale. Ați putea să ne spuneți despre situația din coloniile portugheze din Africa în timpul războiului?

Care au fost motivele pentru care militarii au devenit dezamăgiți de conducerea politică?

RV: Portugalia era o țară extrem de înapoiată la acea vreme. Era ultima dintre vechile imperii și un imperiu cronic care a luptat cu amărăciune împotriva revoluțiilor anticoloniale timp

>>

de treisprezece ani într-un război colonial teribil, care a mobilizat mai mult de un milion de bărbați tineri între 1961 și 1974. Doar în 1974, 150.000 de bărbați au fost mobilizați pentru război. Înfrângerea războiului colonial s-a datorat în principal mișcării de eliberare, mai ales în Guineea-Bissau, care a fost condusă de un mare marxist uitat, pe nume Amílcar Cabral.

Mișcarea puternică de eliberare și luptele prelungite au clarificat unora dintre oficialii armatei, în mare parte ofițeri din rangurile de mijloc, nu generali, nu soldați, că războiul nu poate continua și că o soluție politică era necesară pentru a pune capăt acestuia. Așa că au organizat o lovitură de stat la 25 aprilie 1974. Comandantul loviturii de stat era Otelo Saraiva de Carvalho. Au învins regimul și l-au îndepărtat pe dictatorul Marcello Caetano, însă le-au spus oamenilor să rămână acasă. Dar oamenii nu au ascultat și au invadat străzile.

Ce face ca revoluția în colonii să fie foarte interesantă este că, pentru prima dată, ceea ce Cominternul sau Internaționala a III-a a spus că se va întâmpla, s-a și întâmplat: neliniștea s-a răspândit dinspre colonii spre centru, în metropolă. După 1975 s-a răspândit înapoi în colonii. Eliberarea de dictatură a început cu un război sângeros în colonii și apoi s-a transformat într-o petrecere pe străzile din Lisabona. Au fost 19 luni de cea mai radicală revoluție al erei post-război în Europa – a fost ultima revoluție a post-războiului, mult mai radicală decât cea din mai 1968, și a fost ultima revoluție care să pună la îndoială proprietatea privată.

CS: Permiteți-mi în primul rând să reiau momentul în care militarii le-au spus oamenilor să rămână acasă, dar nu au făcut-o. Ne puteți spune mai multe despre asta și despre situația oamenilor la acea vreme? De ce s-au alăturat armatei în această revoluție?

RV: Timp de 48 de ani, Portugalia a fost o dictatură și una dintre cele mai înapoiate țări din Europa. Între 1961 și 1974, un război colonial pe trei fronturi a mobilizat mai mult de un milion de bărbați. Proporțional, războiul cu coloniile au ucis mai mulți portughezi decât soldați americani în Vietnam. Pentru a scăpa de război și sărăcie mulți oameni au emigrat – în special în alte țări din Europa. Aproximativ 1,5 milioane de oameni au părăsit țara din 1960 încolo. Portugalia a avut una dintre cele mai mari rate de mortalitate infantilă, iar femeile puteau avea corespondența deschisă de soții lor.

Portugalia era o țară de 9,5 milioane de oameni și la 1 mai 1974, la o săptămână după 25 aprilie, două milioane de oameni au ieșit să sărbătorească 1 mai, cerând nu doar schimbări democratice, cum ar fi sfârșitul dictaturii, dar, de asemenea, aveau cereri sociale revoluționare precum un salariu minim, să nu lucreze sâmbătă și duminică, să fie plătiți pentru schimbările de noapte sau un salariu egal pentru bărbați și femei. În timpul revoluției portugheze, trei

milioane de persoane au fost organizate fie în comisiile muncitorilor, comisii de vecinătate, comisiile orașului sau în comisiile studenților. Aceasta a fost o revoluție care s-a întâmplat nu doar în sectorul industrial, care a fost cel mai important sector ce a condus procesul; lucrătorii din toate sectoarele s-au alăturat, de exemplu lucrătorii din serviciile publice. Așa că spitalele erau ocupate de medici, școlile erau ocupate de profesori. Revoluția Garoafelor a fost o revoluție târzie a secolului XX, așa că Portugalia deja avea un sector de servicii foarte puternic care a angajat un număr mare de muncitori. Iar aceste persoane au făcut parte din revoluție.

CS: Permiteți-mi să reiau un al doilea aspect pe care l-ați menționat: ați spus că Revoluția portugheză a fost ultima care a pus la îndoială proprietatea...

RV: Șase sute de companii au fost ocupate și au devenit, fie auto-gestionate sau cooperative de o anumită formă, procesele de control ale lucrătorilor au fost introduse în marile companii, iar băncile au fost naționalizate și expropriate fără nicio compensație sectorului bancar. Burghezia a părăsit de fapt țara după câteva luni, fugind în Brazilia după ce au fost expropriați. În opinia mea, deși aceasta este o analiză contrafactuală (în istorie nu spunem „dacă” – este împotriva faptelor), aceasta a dus la amânarea cu zece ani a introducerii politicilor neoliberale. Politica neoliberală nu au fost introdusă după revoluție, deoarece președintelui american la acel moment, Gerald Ford, și administrației lui le-a fost într-adevăr teamă că Portugalia ar putea fi începutul unei Mediterane roșii. Deci, ceea ce revoluția portugheză arată ca o criză economică, așa cum de fapt Marx a subliniat, nu este neapărat un dezastru pentru clasa muncitoare, dar poate fi folosită de ei pentru a o transforma într-o criză politică a statului și împotriva principalelor clase conducătoare.

CS: Că veni vorba despre oameni, ai denumit cartea A People's History of the Portuguese Revolution. De ce ai vrut să o spui în acest fel?

RV: Evident, există o influență a „istoriei de jos” și istoria socială din Marea Britanie în anii 1960, și este influențată mai precis de Howard Zinn, istoricul american și gânditor socialist. Există această idee că trebuie să consemnez istoria rezistenței, a oamenilor care se zbat, a oamenilor care se luptă. Așa că trebuie să includem în istorie nu doar istoria instituțiilor și a guvernelor, dar și istoria „de jos”, istoria oamenilor, a maselor anonime care joacă un rol, rezistența muncitorilor. Această parte esențială a istoriei este necesară unei înțelegeri cuprinzătoare. Deoarece frecvent clasa muncitoare nu are o noțiune a ceea ce pot face, este important să se scrie o istorie a oamenilor, a acțiunilor lor și a arăta aceste momente speciale din istorie când clasele muncitoare sunt extrem de puternice și pot schimba lumea, inclusiv pe ei înșiși. Vorbim de o țară care până în 1974 a fost timp de 48 de ani cea mai înapoiată țară din Europa și că, în următorii 25 de ani,

>>

a devenit a douăsprezecea țară cu cel mai bun sistem de sănătate din lume. Acest lucru este posibil doar datorită unei imense puteri colective.

Ceea ce este foarte interesant despre revoluția portugheză este că pentru prima dată abordarea stalinistă a fost într-adevăr pusă la îndoială de partea stângii politice. Mișcarea din mai 1968 a pus deja sub semnul întrebării hegemonia stalinistă în marile fabrici din Franța, dar în revoluția portugheză întrebările au fost mai profunde. Așa-numita extremă stângă, sau stânga Partidului Comunist, a avut o mare putere în conducerea de lupte, a comisiilor muncitorești, în sindicate mari, în ambele sectoare: industriale și de servicii.

CS: Să vorbim despre moștenirea revoluției portugheze: Sunt provocarea/ chestionarea relațiilor de proprietate și reorganizarea companiilor încă răsfărânte în peisajul politic de astăzi; la nivelul mișcărilor sau al partidelor? Și dacă se leagă cumva de modul în care Portugalia a condus urmarea crizei financiare/ datorilor după 2008?

RV: Una dintre ultimele schimbări în relațiile de proprietate care a durat până în epoca post-troică a fost în sectorul locuințelor, cu prețuri controlate. Unul dintre cererile Fondului Monetar Internațional și Germania/ UE atunci când negociază programul economic de ajustare pentru Portugalia în timpul crizei financiare portugheze (2010-4),

a fost să liberalizeze piața locuințelor, care a avut efecte devastatoare asupra claselor muncitoare (de jos și de mijloc). Cel mai durabil efect al revoluției a fost confruntarea cu extrema dreaptă, care mai rezistă și astăzi.

CS: Da, acest lucru este într-adevăr un alt punct care mă frământă: în urma crizei financiare din 2008, în Portugalia, spre deosebire în alte țări din Europa, nu s-a dezvoltat nici un partid puternic de dreapta. Ați putea explica cum se leagă acest lucru de Revoluția Garoafelor?

RV: Aceasta este cu siguranță o consecință a revoluției. Revoluția nu a fost doar o tranziție la democrație, ci o revoluție care a făcut curățenie în aparatul de stat și a scos conducerea regimului de dreapta din aparatul de stat. A fost o ruptură clară de la această conducere. În Portugalia nu există o cultură și un *savoir faire* de extremă dreaptă. Desigur, acest lucru se poate schimba, dar până acum, cât timp generația revoluției este încă vie, nu cred că este posibil să avem o extremă dreaptă puternică. Aceasta, desigur, înseamnă nu știm ce se va întâmpla în următorii 10 ani. ■

Adresă de corespondență: Raquel Varela
<raquel_cardeira_varela@yahoo.co.uk>

> Provocările interconectate ale secolului al XXI-lea

de **Geoffrey Pleyers**, Universitatea Catolică din Leuven, Belgia, președinte al celui de-al IV-lea Forum ISA de Sociologie și vicepreședinte al ISA pentru Cercetare (2018-2022), fost președinte al Comitetului de Cercetare pentru Clase sociale și mișcări sociale ISA (RC47), și membru al Comitetului de Cercetare pentru Sociologia religiei (RC22), Sociologia tineretului (RC34), și al Mișcărilor sociale, acțiunii colective și schimbării sociale ISA (RC48)

In ianuarie 2001, 20.000 activiști și intelectuali publici de pe toate continentele s-au adunat în Porto Alegre pentru primul Forum Social Mondial. Aceștia s-au adunat în speranța că secolul 21 va fi mai democratic și că solidaritatea internațională și luptele globale pot direcționa globalizarea către o lume mai echitabilă și egală.

După aproape două decenii, în iulie 2020, 5.000 cercetători din științele sociale de pe toate continentele vor lua parte la forumul ISA de sociologie, în același oraș, pentru a analiza transformările sociale, pentru a-și împărtăși cercetările și perspectivele în patru provocări principale ale secolului nostru și pentru a discuta cum pot să contribuie științele sociale în a le face față. Contextul și sentimentul general va fi relativ diferit de această dată, întrucât optimismul mileniului s-a stins și provocările cu care ne confruntăm pentru a trăi împreună pe o planetă limitată sunt și mai urgente.

Patru provocări au devenit din ce în ce mai accentuate în aceste două decenii și în special în ultimii cinci ani: democrația, criza de mediu, inegalitățile și intersecționalitatea.

La schimbarea mileniului, expansiunea și aprofundarea democrației au fost luate de bune. Revoluțiile culorilor și Primăvara Arabă din 2011 au fost analizate drept „al patrulea val de democratizare”. Cu toate acestea, în timp ce anii 2010 s-au deschis cu o răspândire fără precedent a mișcărilor pentru democrație pe toate continentele, s-a încheiat cu răspândirea liderilor intoleranți care amenință democrația, mediul, toleranța și egalitatea economică și de gen. Între timp, speranțele pentru o guvernare globală mai democratică, capabilă să abordeze probleme globale precum schimbările climatice, migrația și inegalitățile în creștere s-au stins. Acum a devenit clar că pentru a face față provocărilor globale,

democrația trebuie reinventată în interiorul și în afara sistemului reprezentativ.

Deceniul a fost, de asemenea, influențat de un decalaj din ce în ce mai mare între super-bogați și restul populației, cu rate crescânde de sărăcie în așa-numitele țări „dezvoltate”, atât cele care au cunoscut una dintre cele mai lungi perioade de creștere economică (în special SUA și Germania) și cele ale căror economie și calitatea vieții au fost devastate de planurile de austeritate. În a doua jumătate a deceniului, două probleme au devenit din nou preocupări majore: dezastrul asupra mediului, violența de gen și rasismul. În timp ce femeile din Sudul Global sunt în prim plan pentru a apăra democrația și a denunța dimensiunile patriarhale ale opresiunii, mobilizările feministe precum grevele din 8 martie, #NiUnaMenos și campania #MeToo au scos în evidență hărțuirea sexuală și feminicidele prin titluri de știri globale, la fel de mult ca în viața de zi cu zi și în campusurile universitare. Între timp, grevele școlare ale adolescenților au făcut ca schimbările climatice și daunele de mediu să fie preocupări majore la nivel global. Ele împing o viziune integrală a ecologiei care este profund inspirată de mișcările Sudului Global și necesită o schimbare sistemică. Ultimul raport al panoului interguvernamental (IPCC) vizavi de schimbările climatice prezintă cifre înfricoșătoare pentru schimbările climatice din secolul 21, în timp ce o extincție a speciilor de masă este în curs de desfășurare.

> Provocări interconectate

Ceea ce ne-au învățat mișcările sociale și științele sociale în primele două decenii ale acestui secol este cât de profund întrepătrunse sunt aceste patru provocări. Conexiunile crescânde dintre democrație, criza de mediu, inegalități și intersecționalitate ne obligă să revizuiți și să redefinim fiecare dintre aceste concepte cu interconectarea ca punct de plecare.

De exemplu, luând în considerare criza de mediu, inegalitățile și intersecționalitatea ne conduc spre regândirea democrației într-un mod diferit. Pe de o parte, democrația este amenințată într-un număr tot mai mare de țări de către lideri intoleranți care își deconstruiesc valorile fundamentale ale drepturilor omului, diversității și respectului egal pentru toți cetățenii, sprijinind în același timp o distrugere accelerată a mediului de către companiile transnaționale și consolidând patriarhia, rasismul și inegalitățile. Pe de altă parte, mișcările progresiste contestă și democrația instituțională, deoarece necesită schimbări și acțiuni politice, culturale și sociale profunde la niveluri pentru care sistemul nostru democratic centrat pe statul-națiune nu este cel mai bine echipat: scala globală pentru a face față încălzirii globale și devastarea mediului; intimitatea și viața de zi cu zi într-o cultură patriarhală de combatere a abuzurilor sexuale și a femicidelor.

Creșterea inegalităților este o amenințare majoră atât pentru democrație, cât și pentru mediu. Nivelul inegalităților

globale a atins un astfel de nivel, încât „primele 1%” din corporațiile globale de top au o putere politică majoră la scară națională și globală. Departamentul de idealul democratic al lui Michael Walzer de „separare a sferelor”, în ultimul deceniu s-a înregistrat ascensiunea miliardarilor la președinție într-o serie de țări, în timp ce înțelegerile secrete dintre elitele politice și economice și puterea dominantă a lobby-urilor au devenit un nucleu caracteristic multor regimuri politice contemporane.

Împreună cu mișcarea de justiție împotriva climei, sociologii ne-au arătat că schimbările climatice și devastarea naturii sunt probleme sociale fundamentale și că ele nu pot fi limitate fără o schimbare profundă în societate. Cauzele se regăsesc în actualul sistem capitalist global și în lăcomia din ce în ce mai mare a acestuia pentru resursele naturale. În timp ce Pământul este casa noastră comună, avem responsabilități foarte diferite în acest dezastru de mediu. Oxfam a calculat că amprenta medie a celor mai bogați 1% dintre oameni la nivel mondial este de 175 de ori mai mare decât a celor mai săraci 10%. Abordarea intersecțională și mișcarea justiției pentru mediu ne arată că, în timp ce femeile, minoritățile și cei mai puțin înstăriți contribuie mai puțin la devastarea planetei, ei plătesc un preț mult mai mare pentru aceasta, cu pierderi semnificative în speranța de viață și creșterea refugiaților climatici.

Depășirea discriminărilor economice, rasiale, coloniale și de gen durabile care sunt interconectate și a violenței care le perpetuează este o altă provocare majoră a timpului nostru. Activiste feministe negre, mișcări indigene și oameni din științele sociale au arătat o nouă lumină asupra naturii interconectate a rasei, clasei și genului care creează sisteme de suprapunere și interdependente ale discriminării sau dezavantajării. Perspectiva intersecțională duce la revizuirea provocării democratice, a inegalităților și a justiției de mediu. Sistemul actual reprezentativ de democrație și-a arătat limitele în abordarea rasismului și a opresiunii patriarhale. Inegalitățile sunt profund conectate cu discriminările de gen și rasiale, la fel cum sunt suferințele cauzate de dezastrul de mediu și încălzirea globală. Conștiința din ce în ce mai mare a intersecționalității este atât un rezultat, cât și un declanșator al ascensiunii actorilor subalternii și al mișcărilor. Comunitățile indigene, minoritățile, feministe și micii fermieri au rezistat nedreptății prin combinarea practicilor, luptelor sociale și viziunilor alternative ale lumii.

Genul a fost considerat de mult timp ca o problemă secundară de către actorii progresivi care s-au concentrat pe politica socială și creșterea economică. Astăzi este în centrul luptei pentru democrația globală. În 2020, femeile de culoare și de origine minoritară sunt primele victime ale regimurilor intolerante și autoritare. De asemenea, sunt în fruntea apărării și reinventării democrației din secolul XXI. Ele deschid calea către o lume în care relațiile inter-subiective, compasiunea, solidaritatea și grija (pentru sine, pentru ceilalți oameni și pentru natură) redobândesc experiența și înțelegerea noastră de a trăi împreună pe o planetă limitată.

Cu toate acestea, ar fi înșelător să asociem toți actorii oprimați cu o reînnoire a ecologiei. În timp ce mișcările feministe și indigene se află în fruntea luptei ecologice, studiile realizate de Arlie Hochschild în rândul victimelor dezastrelor de mediu din Louisiana arată cum astfel de victime pot deveni bazele politice pentru reînnoirea pozițiilor reacționare și rasiste care reprezintă o amenințare directă la sistemul nostru democratic și la mediu. Ne reamintește de legătura profundă dintre modul în care vor fi abordate provocările de mediu și viitorul democrațiilor noastre.

Conectând aceste patru provocări ne spun nouă cât de profunde sunt înrădăcinate în relațiile de putere, în structura noastră socială, precum și în cultura noastră modernă, subiectivitățile, viziunile și științele sociale. A devenit clar că nu există nicio modalitate de a le rezolva ca provocări separate, cereri sectoriale sau domeniu de cercetare izolat. Nu există nicio modalitate de a rezolva una dintre ele fără să le confruntăm pe celelalte trei. Împreună desenează coordonatele a ceea ce savanții din America Latină au numit „criză civilizațională”.

**> Forumul ISA 2020:
o oportunitate de a împărtăși analize**

Forumul ISA 2020 va fi o oportunitate de a împărtăși analizele noastre cu privire la aceste patru provocări globale și la interconexiunile acestora. Este, de

asemenea, o invitație pentru a discuta despre întrebările epistemologice pe care le ridică, relațiile noastre cu actorii care se confruntă cu aceste provocări și contribuțiile sociologiei în abordarea lor. Cum a fost transformată disciplina noastră de aceste provocări și de actorii care au survenit din ele? Cum ne invită faptul că ținem cont de actori ca producători de cunoștințe să adoptăm noi epistemologii? Cum pot contribui analizele sociologice inovatoare la înțelegerea și abordarea provocărilor noastre comune din Epoca Globală? Care sunt principalele obstacole cu care ne confruntăm în rezolvarea acestor probleme? Cum au fost revizuite conceptele de democrație, ecologie, inegalități și intersecționalitate pe baza experiențelor, actorilor și provocărilor recente? Cum au devenit principalele linii de front ale câmpurilor de luptă între actorii reacționari și cei progresivi ai secolului XXI?

Două decenii în acest secol, iar științele tari și științele sociale ne arată că suntem la o răscruce pentru majoritatea acestor provocări. Modul în care umanitatea abordează colectiv aceste provocări în următorul deceniu va modela viața ființelor umane pentru restul secolului XXI. ■

Adresă de corespondență: Geoffrey Pleyers <Geoffrey.Pleyers@uclouvain.be>

> SBS

salută Forumul ISA

de **Jacob Carlos Lima**, Universitatea Federală din São Carlos, Brazilia, președinte al Societății Sociologice din Brazilia și membru al Comitetului de cercetare ISA în Sociologia muncii (RC30)

In 2017, Societatea Sociologică din Brazilia (SBS) a împlinit 70 de ani de existență. Fondată în 1937 ca Societatea Paulistă de Sociologie, a fost organizată în mod eficient ca Societatea Sociologică din Brazilia în 1950, aderând la nou-fondată Asociație Internațională de Sociologie.

Perioada cuprinsă între 1937 și 2017 nu a fost continuă, datorită caracteristicilor politice și organizatorice ale unei mici categorii profesionale care erau aproape exclusiv legate de universitate. După reorganizarea sa în 1950, SBS a organizat în 1954 primul Congres brazilian de sociologie în orașul São Paulo. Odată cu lovitură de stat militară din 1964, sociologia a fost puternic lovită, implicând pensionarea obligatorie a numeroși profesori și cercetători universitari. SBS a fost reorganizată abia după democratizarea țării, în 1985. De atunci, a avut o existență regulată, cu congrese din doi în doi ani, care a organizat în 2019 cel de-al XIX-lea congres al său în orașul Florianópolis.

Traectoria imprevizibilă a SBS în primele decenii a fost însoțită de înființarea primelor cursuri de licență în sociologie și politică sau științe sociale, inițiate în 1933 în orașul São Paulo. Până în 1964, nouăsprezece cursuri suplimentare au fost înființate în diferite regiuni ale țării, precum și două cursuri de absolvire, tot în São Paulo.

În această perioadă, producția sociologică a fost în creștere, precum și apărarea sociologiei ca știință; cu toate acestea, cercetarea a fost în continuare restrânsă în principal la São Paulo. Dictatura militară și îngrijorarea sa pentru autonomia științifică și tehnologică au contribuit în mod inadvertent la extinderea sociologiei și a științelor sociale. Structurarea unui sistem de cercetare și postuniversitar a dus la extinderea învățământului universitar în toată țara, permițând

în anii '70 apariția asociațiilor și conferințelor de științe sociale și răspândirea cunoștințelor științifice. Sistemul de evaluare implementat de CAPES (Agenția Federală a Braziliei pentru Sprijin și Evaluare a Învățământului Universitar) în programele de absolvire, înființarea unei diplome de doctorat ca o condiție necesară pentru predarea în universitățile publice și accesul la finanțarea cercetării, au dus la crearea unor parametri de calitate naționali.

După democratizare, această extindere a fost încurajată de o creștere a politicilor de stimulare care au permis consolidarea sociologiei ca disciplină și ca domeniu de cercetare. Internaționalizarea a însoțit această extindere, sociologia braziliană fiind prezentă în toată lumea. Începând cu 2006, disciplina a devenit obligatorie în liceu, extinzând piața muncii pentru sociologi. Este important să subliniem că această piață a muncii se regăsește în principal în învățământul superior și liceal. În alte sectoare este aproape invizibilă, deoarece sociologii sunt angajați în cea mai mare parte ca tehnicieni sociali și de planificare în instituții publice, ONG-uri și companii private, funcții care sunt împărțite cu absolvenții de la alte discipline umaniste.

Totuși, aceste realizări au fost amenințate de la așa-numita lovitură de stat parlamentară din 2016. Sociologia a devenit o țintă a conducătorilor care au ajuns să pună la îndoială utilitatea și relevanța acesteia în universități sau licee, accesul acesteia la fonduri de cercetare și multe altele. Recent, sociologia a fost acuzată că propovăduia un „marxism cultural” obscur care ar fi amenințat familia braziliană.

Aceste atacuri sunt în creștere, cu rezultate îngrijorătoare, iar sociologia nu este singura țintă. În 2017, în timpul unei

Porto Alegre la apus. Foto: Felipe Valduga/Flickr. Unele drepturi sunt rezervate.

reforme liceale în grabă, sociologia a fost retrogradată la o disciplină opțională, la fel și filosofia. Guvernul de extremă dreaptă care a preluat funcția în 2019 a atacat cele două discipline susținând că universitatea publică ar trebui să acorde prioritate cursurilor „utile” sau, cu alte cuvinte, celor aplicate, precum celui veterinar, și că cei dispuși să studieze sociologia și filozofia ar trebui să urmeze universități private. Atacurile au mers mai departe și acum sunt mai generice, afirmând că universitatea publică, unde sunt concentrate cursurile de sociologie și filozofie, precum și programele de absolvire, reprezintă o cheltuială inutilă și un loc de rezistență al opoziției politice.

SBS, împreună cu alți profesioniști din științele sociale, precum Asociația Antropologică din Brazilia (ABA), Asociația Braziliană de Științe Politice (ABCP) și Societatea Braziliană pentru Avansarea Științei (SBPC), și-au unit eforturile de a rezista acestor politici de dezmembrare a structurii publice

a țării în numele ajustărilor fiscale. Începând cu anii 90, astfel de politici au dus la dezastre sociale și politice în majoritatea țărilor în care au fost aplicate, ca în Argentina în 2000 sau în Grecia în 2010, printre altele.

În acest context, organizarea celui de-al IV-lea Forum ISA în Brazilia reprezintă un spațiu suplimentar pentru rezistență, nu numai pentru cunoștințe sociologice, ci și pentru lupta cunoașterii împotriva barbarismului. Un astfel de barbarism este însoțit de un fundamentalism religios al unor minți înguste și de un autoritarism care are complicitatea instituțiilor republicii care ar fi trebuit să apere democrația, dar care, aparent, nu au prea multă convingere în acest sens.

Bun venit tuturor! Contăm pe voi în această luptă pentru libertate, democrație și dreptate socială. Fără libertate, sociologia nu este posibilă. ■

Adresă de corespondență: Jacob Carlos Lima <jacobl@uol.com.br>

> În interiorul sociologiei braziliene: o scurtă evaluare

de **Hermílio Santos**, Universitatea Catolică Pontificală din Rio Grande do Sul (PUCRS), Brazilia, președinte al Comitetului local de organizare (LOC) pentru al IV-lea Forum ISA de Sociologie și președinte al Comitetului de Cercetare pentru biografie și societate ISA (RC38), **André Salata**, PUCRS, Brazilia și vicepreședinte LOC pentru al IV-lea Forum ISA de Sociologie, și **Emil Sobottka**, PUCRS, Brazilia și coordonator de programe LOC pentru al IV-lea Forum ISA de Sociologie

Universitatea Catolică Pontificală din Rio Grande do Sul este locația celui de-al IV-lea Forum ISA de Sociologie. Foto: Marcelo Trâsel/Flickr. Unele drepturi sunt rezervate.

Situația actuală a sociologiei braziliene este paradoxală: pe de o parte, un nivel ridicat de instituționalizare, productivitate și diversificare; pe de altă parte, încercări explicite, în special din partea oficialilor guvernamentali, de a delegitimiza contribuția și relevanța disciplinei la dezvoltarea societății. Acesta este contextul sensibil în care Brazilia va găzdui pentru prima dată un eveniment major al Asociației Internaționale de Sociologie (ISA): cel de-al IV-lea Forum ISA de Sociologie, care va avea loc în perioada 14-18 iulie 2020 la Universitatea Catolică Pontificală din Rio Grande do Sul (PUCRS), în Porto Alegre. Angajamentul brazilienilor față de ISA nu este nou și a crescut

>>

constant în ultimele decenii, după cum a arătat președinția lui Fernando Henrique Cardoso, primul și singurul latino-american care a prezidat Asociația de la înființarea sa în 1948. Împotriva acestui fundal complex, Forumul câștigă o relevanță și mai mare datorită implicării sociologilor locali.

Sociologia braziliană a apărut pentru prima oară pe scenă încadrând problema identității naționale prin diferite domenii de expertiză. Problemele etnice și rasiale au fost abordate în special din cauza compoziției diverse a populației locale: europeni albi, oameni negri africani și băștinași indigeni. Chiar dacă întrebările de etnie rasială și modernizare au rămas în permanență discuții între sociologi, influența autorilor clasici și sprijinul tot mai mare pentru investigații empirice au contribuit la diversificarea și dezvoltarea sociologiei naționale în ultimele decenii. În cadrul regimului militar (1964-1985), în timp ce o generație tânără de profesori de sociologie a fost forțată să exileze, în mod neașteptat, au fost înființate mai multe programe postuniversitare de sociologie, iar revistele științifice au fost concepute și făcute publice.

Problema inegalităților sociale a atras continuu atenția majorității sociologilor brazilieni ca fiind o problemă centrală. De exemplu, Gilberto Freyre, unul dintre fondatorii științelor sociale din Brazilia, a ridicat întrebarea: cum a fost posibil ca o ordine socială să se echilibreze pe antagonisme la fel de izbitoare ca cele care au caracterizat societatea braziliană de la formarea sa. În mod similar, Florestan Fernandes, a cărui contribuție este inestimabilă, a realizat – alături de sociologi precum Fernando Henrique Cardoso, studentul său la acea vreme – cercetări solide și voluminoase despre modul în care formele aparent arhaice de inegalitate și stratificare ar putea supraviețui proceselor de modernizare. Atenția semnificativă acordată acestor subiecți a fost, fără îndoială, justificată, având în vedere că nivelurile ridicate și persistente ale inegalității ar putea fi considerate principalul atribut istoric al societății braziliene.

Perioada de democratizare de după 1984 a implicat o explozie a mișcărilor sociale care cereau drepturi de cetățenie și de participare politică. Democrația și justiția socială au devenit strâns legate. Aceste teme au fost în special asimilate de sociologii adesea implicați ca actori participanți în domeniul lor de studiu. Astfel, nu este surprinzător faptul că realitatea braziliană necesită o analiză sociologică atentă care depășește narațiunile

benigne despre inegalități care au caracterizat lecturile dominante în cea mai mare parte a celei de-a doua jumătăți a secolului XX. Evenimente precum protestele din 2013 au condus în cea mai mare parte împotriva politicii economice a guvernului și toate demonstrațiile politice care au urmat indică faptul că societatea braziliană este departe de echilibrul antagonismelor folosite cândva pentru a o descrie, provocând sociologii să înțeleagă această realitate în continuă schimbare.

Realitatea socială din Brazilia necesită, de asemenea, atenție din perspective multidimensionale și intersecționale, apelând la instrumente analitice din ce în ce mai sofisticate. De exemplu, negrii încă câștigă cu aproximativ 40% mai puțin decât albi pe piața muncii din Brazilia, iar cercetările empirice arată că veniturile variază și în funcție de sex, regiune, clasă și altele. Având în vedere modul în care diferitele principii de stratificare interacționează, societatea braziliană este, fără îndoială, un caz foarte interesant pentru analizarea complexității crescânde ale inegalităților în societatea modernă. Urgența unor astfel de probleme sociale ar putea fi, de asemenea, legată de singurul interes recent al sociologiei braziliene în problemele de mediu.

Într-o sociologie globală, așa cum este cea pe care o practicăm în zilele noastre, enormele provocări cu care se confruntă societatea braziliană trebuie cercetate ca parte a unei realități mai largi, într-un proiect colectiv la nivel mondial. Întrebări similare ca cele descrise mai sus au fost subliniate recent în multe alte țări, iar evenimentele politice recente, cum ar fi mișcarea *Occupy Wall Street*, arată că societatea atrage în prezent mai multă atenție asupra democratizării, participării și inegalităților. Nu avem nicio îndoială că sociologia braziliană poate aduce o contribuție uriașă la această dezbatere și că realitatea noastră oferă un cadru care să stimuleze analiza acestor întrebări empirice.

Selecția actuală a șase articole de la tineri cercetători din diferite regiuni ale țării este un eșantion din producția științifică națională fructuoasă continuă în domeniul sociologic. Deși nu este o colecție exhaustivă, indică calitatea lucrărilor disponibile și varietatea abordărilor tematice, teoretice și metodologice. Aceștia și mulți alți oameni angajați în științele sociale vor participa la discuțiile care vor avea loc în cadrul Forumului ISA, organizat în parteneriat cu Societatea Braziliană de Sociologie (SBS) și PUCRS. ■

Adrese de corespondență:

Hermílio Santos <hermilio@pucrs.br>

André Salata <andre.salata@pucrs.br>

Emil Sobottka <esobottka@pucrs.br>

> Narațiuni ale unei copilării instituționalizate

de **Veridiana Domingos Cordeiro**, Universitatea din Sao Paulo, Brazilia, și membru al Comitetului de cercetare ISA pentru Biografie și societate (RC38)

*Institutul Agricol pentru Minori, Batatais, São Paulo State, Brazilia.
Credit: Veridiana Domingos Cordeiro.*

In timpul dictaturii militare (1964-1985), Brazilia nu a asistat doar la persecuții politice, detenție, tortură, cenzură și dispariții, ci și la practici coercitive în vederea controlării ratei de abandon și marginalizare a copiilor. Pentru aceasta, guvernul a creat Fundația Națională pentru Bunăstarea Minorilor (FUNABEM), responsabilă pentru toate politicile publice în materie de infantilism și tineret. FUNABEM a încorporat institutele de disciplină deja existente și a intensificat internarea copiilor și a adolescenților săraci. Copilăria într-o instituție totală urmată de maturitatea stigmatizată au marcat viața acestor foști deținuți. După zeci de ani, unii dintre ei s-au reunit și au țesut împreună o rețea socială prin intermediul rețelelor de socializare. De asemenea, au organizat întâlniri anuale pentru a-și aminti experiențele trecute ale vieții în mediul rural, constrângerea instituționalizată, incertitudinea cu privire la viitor, munca copilului, socializarea bărbaților și disciplina.

Am adoptat un cadru teoretic care articulează teoriile sociologice ale memoriei pentru a înțelege dinamica

practicilor mnemonice procesuale stabilite de foștii deținuți ai Institutelor de Disciplină în relația lor cu timpul și identitatea. Timp de patru ani, am colectat date din interacțiunea lor variată pentru a investiga procesele de amintire a legăturilor lor sociale într-un mod relațional, prin împlinirea de minți, relații sociale și artefacte. Colecția de date a variat de la interviuri în profunzime și etnografie tradițională, la netnografie. Am întreprins lucrări hermeneutice asupra acestui set de narațiuni, urmărind trecerea timpului pentru a interpreta procedural modul în care acestea dau sens experiențelor lor trecute.

Am concluzionat faptul că timpul care trece și schimbările în interacțiunile lor sunt determinanți ai interpretărilor pe care ei le au despre cine sunt sau au fost și despre modul în care ei își înțeleg trecutul. Narațiunile larg acceptate și răspândite printre ei au „îndulcit” interpretarea lor despre evenimentele prin care au trecut. Narațiunile ascund, de obicei, evenimente dure. Totuși, au fost trase noi semnificații pentru a integra aceste evenimente într-un tot general, condus de conștientizarea realizărilor din

Un fost deținut revizitând Institutul pentru Minori. Credit: Veridiana Domingos Cordeiro.

timpul vieții. În narațiunile lor, trei elemente negative au fost interpretate ca fiind pozitive: abandonarea părinților ca un act de altruism; violența instituțională la fel de legitimă; și munca forțată din cadrul Institutului ca o experiență înălțătoare.

A fi parte a unei comunități mnemonice creează o rețea de validări în sensul că unele interpretări tind să predomină asupra celorlalte. Simțurile construite din trecut devin mai mult sau mai puțin convergente pentru că sensurile date anumitor lucruri, sensuri care ies din normal, sunt subminate de-a lungul timpului odată ce nu sunt validate de către alții din rețea. Deși narațiunile autobiografice se bazează pe amintiri personale, efortul de a le înțelege printr-o

lentilă comună i-a determinat pe foștii deținuți să le așeze într-o poveste de viață generală, pozitivă și integrată. Numeroasele suferințe din această poveste de viață (detașarea de către familie, violența instituțională, copilăria retrasă și viața stigmatizată, printre altele) sunt prezentate ca pași spre o cale de succes. Institutul a imprimat valorilor promovate de instituțiile dictaturii, în special construirea caracterului prin disciplină, ceea ce însemna adesea urmarea regulilor fără a fi puse la îndoială. În cadrul acestei comunități mnemonice, construirea și narațiunea comună au oferit un sentiment de apartenență la un trecut care a existat și recunoașterea de către alții a acestui lucru. ■

Adresă de corespondență: Veridiana Domingos Cordeiro
<veridiana@uchicago.edu>

> Asistența socială ca sector de politici sociale în Brazilia

de **Gustavo Conde Margarites**, Institutul Federal din Rio Grande do Sul, Brazilia

*Membrii Adunării Constituante sărbătorind promulgarea Constituției Federale a Braziliei în 1988.
Credit: Agência Brasil/Arhivă.*

De la structurarea statului brazilian modern, asistența socială a fost administrată în mod eratic și cu o implicare mică din partea statului. Inițiativele din acest domeniu au fost orientate de ideile filantropiei și carității. Pe lângă aceasta, acțiunile de asistență socială au fost aplicate ca măsuri de securitate socială de către guvernul brazilian, care încețoșează granițele dintre cele două sectoare. Acest articol, bazat pe cercetarea mea de doctorat, analizează schimbările instituționale care au permis transformarea asistenței sociale într-un sector de politici ghidat de conceptul de drepturi sociale. Acest proces poate fi împărțit în două etape diferite: prima, formularea Constituției Federale (1986-1988) și a doua, Legea Organică de Asistență Socială (1991-1993). În fiecare dintre cele momente au existat diferiți actori colectivi care au pledat pentru schimbări în modelul istoric adoptat de stat cu privire la această problemă, rezultând în formarea unui nou sector de politici sociale.

În prima etapă, principalele contribuții la schimbarea instituțională au venit din domeniul securității sociale, prin participarea unui grup de experți format din burocrati federali interesați să reformuleze sistemul brazilian de protecție socială. Scopul lor a fost să creeze un nou sistem bazat pe noțiunea de protecție socială ca drept al tuturor cetățenilor și garantat de stat. Percepția lor era că asistența socială va juca un rol important în noua propunere, asigurându-se că cetățenii aflați în afara sferei de securitate socială vor fi ajutați prin alte tipuri de protecție socială.

A doua fază a fost caracterizată prin includerea unui grup format din profesioniști și specialiști din domeniul academic și profesional al asistenței sociale. Până la

promulgarea Constituției Federale, acești profesioniști nu au fost implicați în proces. Integrarea treptată a actorilor din domeniul academic și a celor din asistența socială se explică printr-o transformare teoretică ce a modificat modul în care indivizii din aceste sectoare percepeau relația lor cu statul. Pentru multă vreme, ideea diseminată de o viziune structuralistă a marxismului, aceea că acțiunile statului erau instrumente de reproducere a societății burgheze, era foarte des întâlnită. Această înțelegere teoretică a început să se dezlănțuie la sfârșitul anilor 1980, odată cu întărirea perspectivei gramsciene care vedea statul ca un spațiu pentru lupta contra-hegemonică. Această restructurare a schimbat modul în care profesioniștii și cercetătorii din zonă se raportează la politicile publice și la asistența socială, privite foarte prudent anterior. Ca urmare a acestei transformări a cadrului teoretic, cadrele universitare și profesioniștii din asistența socială au constituit principalul grup de advocacy pentru separarea asistenței sociale și a securității sociale în sectoare de politici diferite.

Rezultatele cercetării arată că restructurarea asistenței sociale ca sector politic în Brazilia a fost posibilă doar datorită combinației de factori externi dinamicii politicilor sociale braziliene, precum sfârșitul dictaturii militare și formularea unei noi ordini democratice, alături de acțiunea grupurilor legate de domenii precum securitatea socială și asistența socială. ■

Adresă de corespondență: Gustavo Conde Margarites
<gustavo.margarites@gmail.com>

> Lupta femeilor

pentru locuințele urbane din Porto Alegre

de **Priscila Susin**, Universitatea Catolică Pontificală din Rio Grande do Sul, Brazilia

Priscila Susin privind de pe acoperișul unei clădiri abandonate gestionate majoritar de către femei, în centrul orașului Porto Alegre, 2019. Credit: Priscila Susin.

Deficitul de locuințe din marile orașe braziliene afectează sectoare semnificative ale populației sărace, având un impact și mai mare asupra femeilor de culoare. Creșterea mișcărilor sociale de tip *squatting movements* (ocuparea unor locuințe abandonate fără a avea vreun drept, fie de proprietate sau de închiriere asupra lor) în zonele urbane au evidențiat încă din anii '80 noi repertorii politice, expunând numărul mare de proprietăți care nu aveau nici o funcție socială, prin ocuparea clădirilor abandonate în centrele orașului. Mai exact, majoritatea celor care trăiesc în aceste spații sunt femei, indicând spre o segregare multidimensională pe care o experimentează atât în viața normativă, cât și în cea de zi cu zi. Cercetarea mea de doctorat are ca scop construirea unui dialog cu aceste femei, încercând să

înțeleg interpretările și experiențele trăite în lupta lor pentru locuințe, de dinainte și după ce au devenit parte din grupuri mobilizate politic și a se muta în aceste clădiri abandonate.

> Abordarea interpretativă și biografică

Cercetarea de teren a fost efectuată între 2015 și 2018 în Porto Alegre, capitala Rio Grande do Sul. Urmărind date biografice sincronice și diacronice și utilizând observația participativă, au fost realizate interviuri biografice cu femei care locuiesc în două dintre clădirile abandonate din centrul orașului. În vederea înțelegerii rutinelor cotidiene politice, activitatea empirică a inclus un angajament aproape săptămânal față de agenda mișcărilor sociale.

>>

Graffiti desenat pe peretele unei clădiri abandonate din centrul Porto Alegre, cu mesajul „centrul orașului aparține oamenilor”, 2018.
Credit: Priscila Susin.

Metodologia aplicată a fost fundamentată epistemologic de sociologia lui Alfred Schütz, în special de conceptul său de „sistem de relevanță”, și de un set de noțiuni bine articulat (bazându-se și pe Berger și Luckmann) cu privire la modul în care este posibil să aibă acces la specificitatea construcției sociale a realității. Metoda biografică dezvoltată de Gabriele Rosenthal a oferit instrumente practice pentru reconstrucția experiențelor biografice ale celor 23 de femei intervievate, prin juxtapunere cu cadre sociale și istorice existente.

> Între câmpurile simbolice „tradiționale” și cele „politizate”

Printre principalele rezultate obținute, s-a reușit schițarea unei recunoașterii intersecționale a problemei dintre locuință și gen, fiind oferită astfel o perspectivă empirică ca soluție pentru unele dintre limitările metodologice din cadrul acestui studiu. Reconstruirea sistemului de relevanță a persoanelor intervievate a făcut posibilă identificarea unor elemente de constrângere și rezistență, informații care nu rezultă de obicei din categoriile analitice prestabilite.

Prin abordarea culturii ierarhice în viața de zi cu zi, s-a putut constata că natura organizării acestor mișcări sociale

poate să elimine șansele de participare politică echitabilă a femeilor în această „luptă”. Dezvoltarea continuă a noilor performanțe politice este și rămâne puternic influențată de confruntările recente și schimbările în principiile tradiționale de reglementare a relațiilor de gen, așa cum s-a putut observa în timpul activității de teren.

Suprapunerea interpretativă latentă a câmpurilor simbolice dintre „tradițional” și „politizat” a reprezentat un aspect constant în timpul analizelor biografice. Pentru a justifica rămânerea în pragul ilegalității urbane, persoanele intervievate au scos la lumină conflictele recurente dintre așteptările rolurilor de gen prestabilite (maternitate și muncă casnică) și includerea aspectelor politice emergente (locuințe adecvate și acces la oraș, ca drepturi). Ambele tipuri de resurse folosite în autodescriere s-au dovedit generatoare de capital moral, chiar dacă prima este legată în mare parte de valorile de clasă larg legitimate, iar a doua de politica internă a luptei, conducând astfel la o posibilă generalizare a luptei pentru locuințe ca „mijloc” și ca „nevoie”. ■

Adresă de corespondență: Priscila Susin <priscila.susin@gmail.com>

> Guvernarea informală

a violenței în Recife, Brazilia

de **Ricardo Caldas Cavalcanti**, Universitatea Federală din Pernambuco, Recife, Brazilia, și membru al Asociației de Sociologie Latino-Americane (ALAS)

20

Recife, Brazilia, 2019. Credit: Ricardo Caldas Cavalcanti.

>>

Problema reglementării unei guvernări (formale și informale) a violenței în teritoriile din America Latină face de ani de zile subiectul cercetărilor sociologice. Studiul de față, de altfel tema disertației mele de master, a fost dezvoltat cu scopul de a analiza și a înțelege modul în care violența este reglementată într-o comunitate din partea de sud a orașului Recife, Brazilia, fără mediere din partea instituțiilor statului. În termeni practici, reglementarea nestatală a violenței duce la formarea unor acorduri între actorii locali care să le permită să producă înțelegeri și rezoluții (în afara sau împotriva statului).

Principala ipoteză a studiului de față este că performanța organizațiilor polițienești și lipsa de legitimitate a sistemului de justiție penală în contextul brazilian creează o cerere pentru forme alternative de guvernare a violenței. Alte variabile importante ale căror dinamici afectează în mod direct reglementarea violenței locale sunt funcționarea piețelor de droguri a căror fragmentare împiedică consolidarea practicilor de reglementare monopolizante și existența unor rețele informale de actori locali capabili să afecteze statisticile privind omuciderea. Strategiile de culegere a datelor utilizate în această cercetare au fost: o etnografie (am trăit timp de cinci luni într-o comunitate cu venituri mici din Recife), zeci de interviuri semi-structurate formale și informale și observația non-participativă.

Principala idee rezultată în urma acestei cercetări îmi permite să argumentez/ susțin că modul de acțiune al Poliției Militare (PM) în comunitatea în cauză este principalul mecanism explicativ pentru necesitatea căutării unor forme alternative de executare a ordinelor. În comunitate,

PM acționează cu responsabilitate redusă, schimbând proceduri prin acțiuni imprevizibile care, de regulă, implică utilizarea disproporționată a forței și o serie de constrângeri pentru rezidenți. În ceea ce privește sistemul judiciar, este o instituție cu legitimitate scăzută și eficiență redusă în medierea conflictelor.

Probabil că cea mai relevantă constatare a acestei cercetări este că modelul de reglementare a violenței în comunitate este comandat sau autorizat de actorii locali cu o oarecare putere de legitimitate în rândul rezidenților. Acesta este un proces în care nu există sistemele clasice cu roluri ori acțiuni sociale prescrise, cum este în cazul Mafiei (Gambetta, 1993) sau în cel al Primeiro Comando da Capital (PCC) (Feltran, 2010). Nu există de asemenea niciun rol al bandelor locale, cum s-a demonstrat în cazurile cercetate de Bourgois (2003) și Venkatesh (2009).

Deși aceste acțiuni nu promovează o transformare de durată prin care să se reducă numărul de episoade violente, au o funcționalitate aparentă, reușind să realizeze într-un mod mai legitim decât cel dat de acțiunile poliției un oarecare control al violenței. Aceste acțiuni pot funcționa mai degrabă ca un mecanism mai mult sau mai puțin intenționat de atenuare a conflictelor, decât ca un cadru permanent de reducere a contenției. Faptul că protagoniștii reglementării acționează de obicei în mod discret face ca acțiunile lor să nu fie vizibile în mod clar pentru majoritatea rezidenților. Prin urmare, astfel de inițiative nu devin un model de acțiune a căror implementare să aducă mai mulți susținători, de aici și împiedicarea acestora în a deveni o modalitate validă de a răspunde cerințelor existente în domeniul reglementării violenței. ■

Referințe:

Bourgois, P. (2003) *In search of respect: Selling crack in El Barrio*. Cambridge: Cambridge University Press.

Feltran, G. (2010) "Crime e castigo na cidade: os repertórios da justiça e a questão do homicídio nas periferias de São Paulo." *Caderno CRH* 23(58).

Gambetta, D. (1993) *The Sicilian Mafia. The Business of Private Protection*. Cambridge: Harvard University Press.

Venkatesh, S. (2009) *Gang leader for a day*. London: Penguin UK.

Adresă de corespondență: Ricardo Caldas Cavalcanti
<ricardocaldas13@gmail.com>

> Inegalități profesionale în Brazilia

de **Lucas Pereira Wan Der Maas**, Universitatea Federală din Minas Gerais (UFMG), Brazilia

În Brazilia, ascensiunea profesională și obținerea unor acreditări educaționale nu îți mai garantează un avantaj sigur pe piața muncii.

Datorită extinderii și democratizării învățământului superior din țară, lumea profesională din Brazilia s-a schimbat. Între 2000 și 2010, cifra celor cu educație universitară a fost mai mult decât dublată, incluzând pe această cale mai multe persoane cu o participare în mod tradițional mai scăzută în învățământul superior, în special femei, cetățeni care s-au identificat ca fiind persoane de culoare și oameni cu venituri mici.

În timp ce în țările cu venituri mari, extinderea accesului la învățământul universitar a început în anii '60, ajungând la peste 50% din rata scolară netă, în Brazilia a început abia în anii '80. Între 2000 și 2010, procentul celor de 18-24 de ani, persoane eligibile pentru învățământul superior, a

>>

crescut de la 28,4% la 48,5%. Cu toate acestea, procentul celor care au urmat efectiv un ciclu de studii superioare a variat de la 9,1% la 18,7%. Rata de școlarizare netă a crescut de la 7,4% la 14%, fiind în continuare o rată scăzută prin comparație cu unele țări din America Latină, precum Chile și Argentina, care în 2010 au înregistrat valori de peste 30%.

În plus, intrarea pe piața muncii a noilor profesioniști cu educație universitară, nu a satisfăcut o cerere corespunzătoare. Există acum un scenariu de inflație a acreditărilor, mai exact o combinație de cerințe specifice educației superioare cu absorbție insuficientă a profesioniștilor pe piața muncii, cu lupta crescută pentru posturile profesionalizate și cu devalorizarea economică a acreditărilor educaționale. Inflația acreditărilor se referă nu numai la dezechilibrul dintre cerere și ofertă, ci și la reducerea capacității societății de a produce avantaje prin intermediul acreditărilor, care sunt devalorizate asemeni unui mecanism de distribuție socială.

Cercetarea mea de doctorat a vizat înțelegerea modului în care extinderea bazei sociale a grupurilor profesionale și devalorizarea concomitentă a acreditărilor educaționale au afectat procesele de stratificare socială bazate pe profesionalism, în special în ceea ce privește conservarea și achiziția de statusuri aflate în strânsă legătură cu pătura de mijloc a societății. Teza mea s-a axat pe traiectoriile a două profesii din domeniul sănătății: medicină și asistență medicală, analizând empiric inegalitățile inter și intra-profesionale în perioada 1991 – 2010.

Date din surse publice precum indicatorii demografici, educația superioară și informații privind piața muncii au fost utilizate pe lângă datele primare colectate printr-un sondaj online pe un eșantion de 217 medici și 222 asistente. Traiectoriile au fost realizate prin multiple analize de corepondență și analize cluster, care vizează organizarea empirică a spațiului profesional în jurul variabilelor care descriu diferențele căi individuale de la familia de origine, prin formare profesională, până la inserția pe piața

muncii. Analiza a permis interpretarea spațiului profesional prin prisma pozițiilor, diviziilor și deplasărilor agenților săi.

Trebuie menționate cel puțin patru concluzii: (i) o creștere semnificativă a diplomelor și a absolvenților ca urmare a creșterii posturilor vacante în învățământul superior între 1991 și 2010; (ii) o extindere a bazei sociale de recrutare, în special în rândul femeilor, a studenților cu venituri mici și a celor care se identifică drept persoane de culoare; (iii) o depreciere a acreditărilor din cadrul clasei de mijloc în contextul creșterii concurenței pentru pozițiile remunerate de pe piețele profesionale; și (iv) o creștere pe orizontală în ierarhia populației cu diplomă universitară, cu dezavantaje pentru femei, persoane de culoare, tineri și membri ai profesiilor mai puțin prestigioase.

Dirjecțiile identificate (deși nu singurele) au demonstrat importanța moștenirii de familie și a căilor de acces în învățământul superior, în accesarea unor posturi cu prestigiu în spațiul profesional. Perioada de absolvire și vârsta profesioniștilor contribuie, de asemenea, la diferențierea inter și intra-profesională. Diferențele de gen joacă și aici un rol important, participarea femeilor fiind mai mare în domeniile mai puțin capitalizate. Diferențele inter și intra-profesionale reproduc și consolidează inegalitățile din spațiul profesional. Astfel de diferențe sunt exprimate și în percepția clasei respondenților.

Pe scurt, deschiderea către profesionalism în Brazilia între 1991 și 2010 a redefinit spațiul profesional, devenind mai puțin valorificat și mai inegal. Cu toate acestea, structura sa internă nu s-a schimbat în ceea ce privește diviziunile inter și intra-profesionale, acesta fiind menținut asemeni unui mecanism de reproducere a pozițiilor prestigioase, deși mișcările de ascensiune socială s-au extins. ■

Adresă de corespondență: Lucas Pereira Wan Der Maas
<lucaswander@hotmail.com>

> Traietoriile clasei de mijloc din Rio de Janeiro

de **Izabelle Vieira**, PPCIS/ UERJ (Universitatea de Stat Rio de Janeiro), Brazilia

| Ilustrație realizată de Arbu.

In anul 2000 Brazilia a experimentat un moment economic favorabil, când populația a cunoscut o creștere a nivelului de venituri și consum. În anul 2014, în țară a izbucnit o criză politică și economică gravă, resimțită în principal prin pierderea locurilor de muncă și prin devalorizarea banilor.

A fost realizat un studiu de cercetare calitativ cu scopul de a înțelege procesele de mobilitate socială și efectele crizei recente asupra vieții clasei de mijloc, constând în observarea participanților și în interviuri individuale aprofundate cu 28 de rezidenți ai unui condominiu din cartierul Pechincha din Rio de Janeiro.

Participanții la cercetare se identifică ca aparținând unui strat intermediar al structurii sociale, adesea menționat drept „clasa de mijloc” sau în termeni similari.

Respondenții își recunosc procesul de creștere și scădere. Spre exemplu, Igor (42 ani, conducător auto) atrage atenția asupra faptului: „*Uite, am făcut gimnaziul. Am fost, nu voi spune în partea de sus, dar este aproape acolo, iar astăzi sunt în partea de jos*”. Percepția generală a acestei perioade de creștere, este considerată o fantezie, din cauză că nu a avut o bază politică, economică ori socială solidă.

În anii de ascensiune, grupul studiat a arătată faptul că dimensiunea consumului a fost motorul procesului de diferențiere socială. În zilele noastre, în fața crizei economice, ei trebuie să își reducă modelele de consum, astfel încât bunurile devin o frontieră simbolică a nesatisfacției: „*Bunurile de consum oferă o perspectivă necorespunzătoare cum că o persoană s-a maturizat de-a*

lungul vieții” (Arthur, 46 de ani, aviație militară); „*Cred că la publicitate clasa de mijloc se referă foarte mult. Acest lucru încurajează călătoria dar, odată ce călătoriți, reveniți la realitatea voastră [râde]*” (Gilmar, 64, comerciant).

Persoanele intervievate raportează că în familiile lor există o mare așteptare din partea părinților și anume copiii lor să fie mai educați decât ei înșiși. Acești părinți fac un adevărat „sacrificiu” pentru copiii lor să urmeze școala elementară și liceală în instituții private. Transmiterea valorilor și comportamentelor este unul dintre factorii principali pentru respingerea școlilor publice: „*[...] este o problemă de a trăi alături de alți copii care au niveluri de educație diferite, nu ?! Aceasta este cea mai mare îngrijorare*” (Ilza, 47 ani, șomeră, agent de pază).

Persoanele intervievate se simt profund nesigure în ceea ce privește menținerea poziției lor sociale și, în acest sens, școala privată este atât un simbol, cât și un instrument de apartenență la clasă: „*S-ar putea copilul meu să fie nevoit să studieze în școala publică și deja mă voi vedea în altă clasă. Va fi ciudat!*” (Lara, 42 ani, șomeră, agent de pază).

Întrucât nu a acumulat un capital financiar bogat, clasa de mijloc are doar cunoștințe și abilități de lucru. Aceste „capitale” trebuie reînnoite cu fiecare generație, ceea ce necesită efort și implicare. În imposibilitatea de a vedea un orizont de îmbunătățire pentru ei înșiși în contextul actual de criză, această clasă mijlocie pariază pe copiii lor ca și garanții ale proiectului lor de ascensiune socială. ■

Adresă de corespondență: Izabelle Vieira <representar.mg@hotmail.com>

> Austeritate:

compromiterea universalismului în sistemul medical?

de **Maria Petmesidou**, Universitatea Democrit din Tracia, Grecia, **Ana Guillén**, Universitatea din Oviedo, Spania, **Emmanuele Pavolini**, Universitatea din Macerata, Italia

Orice modificare a intenției de aplicabilitate a serviciilor prestate colectiv și a condițiilor care conferă dreptul la acestea pot altera semnificativ conturul universalismului și modelul de solidaritate de bază. Italia, Spania, Portugalia și Grecia au instituit sisteme de asistență medicală universale încă de la sfârșitul anilor '70 – începutul anilor '80. Dar ultimele două țări ies în evidență cu un universalism „incomplet”, întrucât un tip hibrid de tratare care susține inegalități în furnizarea serviciilor a persistat până de curând. Acesta combină sistemul național de sănătate și acoperirea prevăzută de asigurările sociale de sănătate pentru grupuri sociale distincte cu cheltuieli adiționale semnificative. Criza financiară a avut un puternic impact asupra celor patru sisteme medicale, cel mai profund și intens fiind vizibil în Grecia.

Au fost cele patru sisteme medicale împinse de criză și austeritate pe un drum de transformare a idealului și substanței universalismului? Răspunsul scurt este că, până în prezent, dovezile nu indică acest lucru într-un mod fără echivoc. În ultimul deceniu, în toate cele patru țări, o serie de politici similare au fost implementate, cum ar fi creșterea partajării costurilor (în mare parte pentru produsele farmaceutice), modificări ale varietății de dispoziții și reducerea resurselor materiale și umane. Cu toate acestea, măsura în care aceste demersuri au transferat costul îngrijirii către pacienți și au determinat creșterea inegalității în accesul la servicii variază considerabil de la o țară la alta. Mai mult, în Grecia și Portugalia, țări care s-au confruntat cu cea mai gravă criză a datoriilor suverane (și au intrat în cadrul programelor de salvare), o confluență a presiunilor externe și interne a declanșat schimbări semnificative care vizează combaterea fragmentării sistemului, îmbunătățirea transparenței și promovarea egalizării dispozițiilor, deși aparțin unui mănunchi mai slab de servicii furnizate public.

> Prăbușirea cheltuielilor publice și necesitățile nesatisfăcute

În apogeul crizei (2008-2013), cheltuielile publice de sănătate pe cap de locuitor (măsurate în puterea echivalentă

de cumpărare din motive de comparație, și la prețuri constante din 2010) au scăzut drastic (cu aproximativ 30%) în Grecia. Au scăzut cu 12% în Portugalia, cu 8% în Italia și cu 3% în Spania. Ulterior, cheltuielile aproape au stagnat în Grecia și Italia, dar au reluat o tendință ascendentă moderată în Spania și Portugalia. Cu toate acestea, în toate cele patru țări, diferența față de media UE15 (adică din cele 15 țări membre înainte de extinderea estică a UE) s-a extins. În 2017, în Grecia, cheltuielile publice de sănătate pe cap de locuitor au scăzut până la o treime din media UE15, și la jumătate în Portugalia. Mai aproape de această medie s-au situat Spania și Italia. În schimb, în special din 2013, cheltuielile private au crescut în toate cele patru țări, acoperind recent între 40% (în Grecia) și 24% (în Spania) din totalul cheltuielilor pentru sănătate.

Grecia prezintă de departe cea mai mare rată a necesităților nesatisfăcute de îngrijiri medicale datorată, în mare parte, costurilor medicale inaccesibile. În această țară, chiar și gospodăriile cu venituri medii, în special cele cu copii și vârstnici, se confruntă cu bariere financiare în accesarea serviciilor medicale. Prin urmare, riscul ca plățile private să fie „catastrofale” pentru bugetul gospodăriei rămâne ridicat. În Spania și Italia, creșterea timpilor de așteptare pentru tratament de specialitate și îngrijiri spitalicești în timpul crizei constituie principalul impediment care afectează satisfacția oamenilor cu privire la diferite niveluri ale serviciilor medicale. Cu toate acestea, Spania a înregistrat cel mai mic nivel al necesităților nesatisfăcute. În aceste două țări există diferențe regionale considerabile în distribuirea resurselor de sănătate. Acest lucru este pregnant în Italia, unde regiunile din sud au resurse precare în comparație cu regiunile nordice/centrale.

În Grecia (și într-o oarecare măsură și în Portugalia), reformele care acoperă praguri și presupun monitorizarea mai strictă a activității medicilor (cum ar fi limitele numărului de sesizări pentru teste de diagnostic/ laborator, plafoane ale cantității lunare de medicamente prescrise etc.) fac sistemul mult mai transparent și contribuie la controlarea costurilor. În același timp, acestea

>>

„În Grecia, chiar și gospodăriile cu venituri medii, în special cele cu copii și vârstnici, se confruntă cu bariere financiare în accesarea serviciilor medicale”

au impact asupra permeabilității sistemului și a navigației. Acest lucru este agravat de fluxul de tratare (mai mult sau mai puțin) încă fragmentat dintre centrele medicale primare și de specialitate din aceste două țări. Mai mult, în toate cele patru țări, prevalența relativ ridicată a internărilor în spital evitabile pentru unele boli cronice (precum diabetul, hipertensiunea, astmul și altele) reflectă ineficiențele din interfața prevenție-tratare primară, cu implicații adverse pentru echitate.

> Puncte de îngrijorare

Câteva dintre cele mai importante puncte de îngrijorare sunt următoarele. În primul rând, respectarea politicilor sociale din domeniul sănătății folosind resurse publice precare nu va putea fi evitată. Acest lucru se reflectă în creșterea constantă a cheltuielilor private de sănătate pe cap de locuitor și în creșterea destul de lentă (sau stagnarea) a cheltuielilor publice. În al doilea rând, eligibilitatea acoperirii rămâne, în principiu, cuprinzătoare, dar în practică accesul este o provocare pentru o serie de grupuri vulnerabile (din cauza amestecului variat de motive – cum ar fi costurile inaccesibile, timpul de așteptare îndelungat, distanța etc. – în fiecare țară). În al treilea rând, asigurarea de sănătate privată (pe plan profesional sau realizată în mod voluntar) se extinde: între 2005 și 2015, aproape că s-a dublat în Spania și a crescut semnificativ în Portugalia. De asemenea, este în creștere în Italia, în timp ce în Grecia criza a stopat o tendință ascendentă incipientă. Dar în această din urmă țară, cheltuielile din buzunarul propriu sunt constant mari. Până în prezent, asigurarea de sănătate privată este căutată în mare parte pentru acces rapid la îngrijiri de specialitate și acoperă în principal angajații unor mari întreprinderi.

Totuși, modul în care această tendință se va desfășura în viitor și probabilitatea unei acoperiri universale compromițătoare depind foarte mult de o serie de factori, cum ar fi politicile de redirecționare a amestecului public-privat, preferințele lucrătorilor, politicile de taxare etc. Dacă asigurările de sănătate profesionale devin comprehensive (adică acoperă majoritatea populației muncitoare și sunt strict reglementate, așa cum se întâmplă, de exemplu, în unele țări din Europa de Nord), aceasta poate susține egalitatea în acces. Aceasta ar putea ridica o anumită presiune asupra finanțelor publice, în același timp menținând o acoperire universală. Dar, dacă asigurarea profesională acoperă doar unele grupuri (privilegiate) ale populației muncitoare, aceasta ar putea transforma solidaritatea într-un tip ocupațional-mutualist care ar putea, într-o oarecare eventualitate, eroda universalismul.

În sfârșit, în viitorul apropiat, sistemul public va fi provocat în continuare de o serie de eforturi financiare serioase în vederea progreselor tehnologice rapide din sectorul sănătății. De asemenea, va fi provocat și de nevoia crescândă de susținere prin servicii preventive (din cauza cărora toate cele patru țări au performanțe reduse) și servicii de îngrijire socială (mai ales pe termen lung) ca urmare a îmbătrânirii populației. Acestea pot acționa ca și alte elemente declanșatoare în rearanjarea interfeței public-privat, schimbând dinamica solidarității sociale din sistemul medical. ■

Adrese de corespondență:

Maria Petmesidou <marpetm@otenet.gr>

Ana Guillén <aguillen@uniovi.es>

Emmanuele Pavolini <emmanuele.pavolini@unimc.it>

> Beneficiile șomajului

într-o nouă eră a muncii ocazionale

de **Daniel Clegg**, Universitatea din Edinburgh, Marea Britanie

Contractele de tip „zero hour” au reprezentat un subiect constant al protestelor muncitorilor din Marea Britanie. Foto: Christopher Thomond.

Furnizarea unor ajutoare de șomaj adulților apti de muncă a fost întotdeauna printre cele mai controversate dezbateri din politica socială. Cu scopul de a proteja împotriva pierderilor financiare datorate excluderii involuntare de la muncă remunerată, unele ajutoare de șomaj au fost mult timp criticate ca subvenție pentru retragerea voluntară din aceasta. Astfel de critici au devenit deosebit de susținute în discursurile media și în dezbaterile politice din ultimele decenii. Politicile sociale care au înăsprit așa-numita condiționalitate a ajutorului de șomaj – creșterea cerințelor aferente șomerilor în vederea demonstrării eforturilor lor de a se angaja, susținute cu sancțiuni sub formă de reduceri sau suspendări ale ajutorului pentru nerespecta-

rea criteriilor – acestea au fost poate cea mai proeminentă caracteristică a reformelor de șomaj din țările europene din ultimul sfert de secol. Astfel de măsuri au urmărit să răspundă la îngrijorarea publică ridicată în ceea ce privește abuzul ajutoarelor de șomaj, în timp ce în mod paradoxal au consolidat o percepție generală că un astfel de abuz este răspândit.

> Fragmentarea muncii și incertitudinea angajării

Totuși, această preocupare îndelungată cu abuzul ajutoarelor de șomaj și discursul aferent responsabilităților solicitanților de locuri de muncă evidențiază provocarea cheie

>>

cu care se confruntă politica îndemnizațiilor de șomaj de la începutul secolului XXI. Beneficiile de șomaj au fost concepute pe piețele de muncă acolo unde munca dependentă era din ce în ce mai reorganizată pentru a oferi lucrătorilor (bărbați) ore de lucru suficiente și un job permanent. „Deoționalizarea” forței de muncă s-a produs ca urmare a creșterii producției, dar a fost urmărită în mod activ și ca obiectiv al politicii publice și al negocierii colective. În zilele noastre, în schimb, economiile dominate de servicii ale democrațiilor bogate se confruntă cu o explozie a diferitelor tipuri de muncă non-standard și, în special, întoarcerea muncii de scurtă durată și discontinuă (de exemplu, la cerere), uneori deghizată în antreprenariat. Noile tehnologii au facilitat și mai mult fragmentarea sarcinilor de muncă, grăbind sosirea unei „economii gig”. Guvernele sunt reticente în a contracara aceste tendințe și le promovează adesea activ ca pe o cale către dezvoltare, competitivitate și creșterea ocupării forței de muncă. Sindicatele slăbite s-au dovedit relativ neputincioase în a face față acestui fenomen. Ne strecurăm într-o nouă eră a muncii ocazionale.

Astăzi, pentru mulți oameni, în special pentru cei cu abilități inferioare, șomajul este un tip foarte diferit de „risc social” față de cel pentru care ajutorul de șomaj a fost gândit. Nemaifiind o perioadă ocazională de absență a muncii între angajamente stabile și pe termen lung, șomajul a devenit din ce în ce mai mult o caracteristică recurentă a vieții de muncitor, caracterizată printr-o succesiune de perioade mai mult sau mai puțin scurte, neregulate și incerte în muncă. În principal, granița dintre șomaj și angajare a crescut neclar. Trebuie un lucrător angajat pentru primele și ultimele săptămâni ale unei luni, dar fără muncă între timp, să fie considerat angajat sau șomer în luna respectivă? Este statusul economic al unui lucrător care a ocupat simultan două locuri de muncă part-time, dar care a pierdut unul dintre acestea, definit de locul de muncă pe care încă îl are acum sau de cel pe care l-a pierdut?

> Beneficii la locul de muncă: determinarea plății muncii?

Tendința politicilor sociale care este cu adevărat ilustrativă în provocările complexe cu care se confruntă politica îndemnizațiilor de șomaj în acest nou context al pieței muncii nu este transformarea intuitivă către condiții mai stricte. Ea este mai degrabă dezvoltarea mai adecvată și neuniformă a elementelor de securitate socială la locul de muncă. Introduse și extinse într-o serie de state europene ale bunăstării în ultimii ani, fie ca noi drepturi de sine stătătoare sau prin modificări ale criteriilor de eligibilitate în ceea ce privește asigurarea sau îndemnizația de șomaj, beneficiile de la locul de muncă încurajează un anumit tip de înțelegere. Este vorba de acea înțelegere conform căreia cei fără loc de muncă se află în această situație datorită lipsei de efort depus, motivație sau responsabilitate. Beneficiile de la locul de muncă există pur și simplu pentru că pe piețele europene contemporane de muncă, oportunitățile de reangajare disponibile pentru mulți solicitanți de locuri de muncă oferă frecvent recompense mai mici și mai puțină securitate decât

beneficiile obținute în lipsa locului de muncă, în ciuda valorii modeste a acestora din urmă.

Suplimentarea veniturilor obținute prin intermediul sistemului de ajutoare sociale este totuși o abordare plină de dificultăți. Dacă vor oferi stimulente semnificative șomerilor pentru a reintra în muncă, beneficiile de la locul de muncă trebuie să ofere lucrătorilor nu numai un supliment pentru veniturile lor din muncă, ci și o reasigurare că, în cazul în care noul loc de muncă se va pierde rapid, aceștia nu se vor regăsi într-o situație mai proastă decât dacă nu ar fi acceptat locul de muncă. Acest lucru deschide ușa către o situație în care perioadele de muncă și șomaj pot fi alternate aproape permanent, putând instituționaliza relațiile de muncă pe termen scurt, intermitente, printr-o subvenție implicită permanentă din sistemul de beneficii sociale. Propunerile pentru un venit de bază universal împărtășesc tocmai acest defect. În cazul în care beneficiile angajatului sunt orientate către venituri mai mici pentru a-și limita costurile, acestea tind să producă rate de impozitare foarte mari pentru lucrătorii care doresc să-și crească orele sau câștigurile, blocând și mai puternic lucrătorii într-un loc de muncă cu venituri scăzute.

> Flexicuritate sau generarea de stabilitate

Față în față cu aceste provocări politice reale, unele guverne din Europa – începând cu reforma anului 2019 a asigurărilor pentru șomaj din Franța – au anunțat recent restricții semnificative referitoare la beneficiile profesionale, plasându-și din nou credința în condiționalitatea de a muta șomerii în locuri de muncă stabile. În cazul menținerii beneficiilor la locul de muncă, „condiționalitatea la locul de muncă” a fost, de asemenea, introdusă în încercarea de a utiliza controale comportamentale mai stricte asupra solicitanților de beneficii pentru a promova progresul în muncă, ca în cadrul noului sistem de Credit Universal din Marea Britanie. În ambele cazuri, aceasta pare să plaseze responsabilitatea pentru realitățile piețelor contemporane ale muncii low-end pe umerii celor în cazul cărora oportunitățile economice sunt cel mai direct limitate de acestea.

Adevăratul aspect al problemei este că este pur și simplu sistemele de transfer de numerar din centrul statelor europene ale bunăstării moderne sunt dificil de sincronizat cu logica acestora de a compensa riscurile, într-un context al pieței muncii în care munca a devenit în mod predictibil nesigură pentru mulți. „Flexicuritatea” – politica socială ideală populară ce combină flexibilitatea pieței muncii și securitatea socială – prezintă un ambalaj atractiv, dar oferă puține orientări practice pentru modul în care un sistem de gestiune a veniturilor îi poate proteja pe cei angajați ocazional fără a genera costuri în spirală, consecințe nedorite sau ambele la același timp. Protecția șomajului va continua să aibă sens doar dacă piețele de muncă europene pot genera din nou stabilitate în viața profesională. Aceasta necesită o mai bună reglementare a angajării, și nu controale mai stricte asupra comportamentului lucrătorilor vulnerabili. ■

Adresă de corespondență: Daniel Clegg <Daniel.Clegg@ed.ac.uk>

> Subiectivizarea politicilor sociale, polarizarea societăților

de **Roland Atzmüller**, Universitatea Johannes Kepler, Austria

Evoluția regimurilor de bunăstare în Europa a fost dominată nu numai, dar mai ales, de trecerea de la așa-numitele activități de bunăstare pasivă legate de modele de creștere a salariilor (Fordism) la așa-numitele stadii de austeritate și dominanța activităților de politică socială orientate către ofertă. Acestea au fost implementate prin proiecte de reformă neolibérale variate la nivel național încă din anii '80 și '90 și s-au radicalizat după 2008. Aceste reforme necesită o responsabilitate sporită a persoanelor și familiilor lor în ceea ce privește protecția socială împotriva riscurilor piețelor capitaliste. Privatizarea protecției sociale (pensii, sănătate) în multe țări este paradigmatică acestei dezvoltări și duce la o creștere a insecurității și a inegalității.

Cu toate acestea, auto-responsabilizarea indivizilor este strâns legată de activități care vizează adaptarea permanentă a subiectivităților (atitudini de muncă, abilități și competențe) la schimbarea dinamicii pieței și a crizei sociale. Politicile sociale individualizate și subiective sunt orientate în principal către asigurarea, multiplicarea și flexibilizarea opțiunilor de schimb între forța de muncă și capital, prin mobilizarea tuturor adulților apți. Aceasta include activități precum extinderea îngrijirii copiilor, precum și îmbunătățirea (permanentă) a gradului de angajare a indivizilor în economia formală. Având în vedere articularea lor prin austeritate, trecerea la politicile sociale orientate către capitalul uman a venit în contextul unor cereri mai largi de protecție socială și asistență menite să asigure coeziunea socială și integrarea grupurilor sociale vulnerabile. Acest lucru a dus la creșterea nivelului de sărăcie și excludere socială în multe țări, deoarece grupuri precum bătrânii, persoanele cu dizabilități și persoanele bolnave cronic deveneau din ce în ce mai înțelese drept costuri.

Aceste schimbări au dus către creșterea importanței așa-numitelor servicii de bunăstare socială, a căror principală sarcină este transformarea oamenilor prin contopirea litigioasă și contradictorie a asistenței și a pedagogiei sociale cu politici active pe piața muncii, educație profesională și formare profesională (VET) etc.. Activitățile

de servicii de bunăstare socială sunt contractate din ce în ce mai mult către organizații din sectorul voluntar sau chiar transferate către sectorul privat, fiind strict controlate prin noi regimuri de finanțare (salarii pe bază de producție, salarii pe bază de performanță, contracte pe termen scurt etc.). Aceste evoluții nu numai că îi supun pe beneficiarii serviciilor de bunăstare socială la activități din ce în ce mai bine reglate și greu de refuzat, ce promit să le dezvolte abilitățile de a se ghida în funcție de cerințele pieței. De asemenea, creează noi tensiuni și cerințe pentru angajații din serviciile de bunăstare socială, deoarece trebuie să echilibreze deficitul de fonduri dat de austeritate, calitatea profesională a muncii lor, și așteptările, dar și împotrivirea clienților.

Acest lucru ridică noi provocări pentru cercetarea critică, întrucât individualizarea și subiectivizarea regimurilor de bunăstare și a politicilor sociale transcende accentul pus pe de-/comodificare din regimurile de bunăstare. Aceste analize s-au concentrat pe diferitele moduri în care regimurile de bunăstare protejează lucrătorii, cel puțin parțial, de efectele negative ale acumulării și ale piețelor de muncă capitaliste (decomodificarea). De asemenea, stabilizau formele tradiționale de familie bazate pe bărbații salariați sau permiteau femeilor să dobândească drepturi sociale pe cont propriu și să participe pe piața muncii. Cunoscând ambiguitățile politicilor sociale din societățile de piață capitaliste, aceste analize ar putea arăta și modul în care așa-numitele state keynesiene de bunăstare au susținut modelele emergente de creștere economică și consum în nordul global, din 1945 până în 2008. Din această perspectivă, reformele neolibérale ale bunăstării ar putea fi înfățișate ca strategii de recomodificare a forței de muncă prin flexibilizarea și liberalizarea piețelor și a regimurilor de bunăstare și de comercializare a protecției sociale.

Chiar dacă trecerea la politici sociale orientate spre austeritate și ofertă arată cât de mult acestea au devenit supuse dinamicii economice, mai mult de trei decenii de încercări neolibérale de a retrage regimurile de bunăstare și de a reduce cheltuielile sociale nu au reușit cu adevărat să reducă nivelul total al cheltuielilor din cele mai multe țări.

>>

„Având în vedere articularea lor prin austeritate, trecerea la politicile sociale orientate către capitalul uman a venit în contextul unor cereri mai largi de protecție socială și asistență”

Totuși, acest lucru nu ne spune dacă drepturile individuale din serviciile și transferurile sociale sunt suficiente. Mai degrabă, au loc reorganizări de anvergură și reconfigurări ale regimurilor de politici sociale, care au ca scop modificarea drepturilor și îndatoririlor, precum și atitudini și activități care sunt așteptate de la indivizii și familiile lor cu privire la o muncă salarială, creșterea copiilor, VET, stiluri de viață productive și sănătoase, norme culturale etc.. Cel puțin dintr-o perspectivă europeană, individualizarea și subiectivizarea evidențiată a activităților de politică socială au determinat – cu diferențe la nivel național – polarizări fragmentate și, printre altele, regimuri de bunăstare care au apărut ca urmare a dezechilibrelor economice internaționale și din criza acumulării financiare, precum și din strategiile dominate de austeritate cu scopul a face față crizelor ulterioare ale datoriei suverane.

Fragmentarea polarizării în și între regimurile de bunăstare oscilează între politicile de activare a bunăstării în muncă pentru cei de pe capătul inferior al piețelor muncii, pe de o parte, și așa-numitele strategii de investiții sociale, pe de altă parte. Bunăstarea în muncă se concentrează pe activități de integrare a șomerilor și a celor săraci apți de muncă, precum și a altor persoane inactive din punct de vedere economic care nu au un motiv legitim (de exemplu, maternitatea) de a nu participa pe piața muncii. Pe de altă parte, importanța din ce în ce mai mare a așa-numitelor strategii de investiții sociale vizează re-legitimarea rolului politicilor publice prin aplicarea așa-numitelor cheltuieli și activități productive care îmbunătățesc dinamica și competitivitatea economiei. Activitățile de investiții sociale

se concentrează pe adaptarea și re-integrarea permanentă a abilităților și competențelor – adică a capitalului uman – ale indivizilor, precum și pe dezvoltarea facilităților de îngrijire a copiilor. Cu toate acestea, cea din urmă vizează mai puțin schimbarea diviziunii muncii de gen din cadrul gospodăriei decât mobilizarea femeilor pe piața muncii.

Astfel, în locul schimbărilor structurilor economice pentru a face față efectelor distructive și înclinate spre criză ale acumulării și comercializării, aceste politici sunt axate pe expunerea și adaptarea oamenilor la cerințele concurenței globale și piețelor din ce în ce mai flexibile și precare. Aceste dezvoltări constituie o formă de gestionare subiectivă a crizelor care solicită indivizilor disponibilitatea și capacitatea de a-și adapta și îmbunătăți abilitățile și competențele, precum și alte caracteristici subiective considerate necesare pe piețele flexibile și globale. Astfel, necesitatea de a aborda efectele distructive ale crizei economiei financiarizate și a schimbărilor structurale este plasată către indivizi și restrânge posibilitățile acestora de a-și dezvolta capacitățile. În plus, ca un fel de politică socială post-polanyiană, aceste dezvoltări transferă sarcina de a încorpora social economia și de a aborda impactul acesteia de la nivelul societății la indivizi. Acest lucru subminează coeziunea și integrarea socială, reprezentând o amenințare nu numai pentru societățile naționale, dar și pentru Uniunea Europeană în ansamblu. ■

Adresă de corespondență: Roland Atzmüller <roland.atzmue@jku.at>

> Sprijin pentru politicile familiale din Europa de Sud

de **Sigita Doblyte**, membru al Comitetului de cercetare ISA pentru Sărăcie, bunăstare socială și politici sociale (RC19) și **Aroa Tejero**, Universitatea din Oviedo, Spania

Influența valorilor culturale asupra sprijinului public pentru politici familiale mai bune, diferă între statele de bunăstare din Europa de Sud.

Una dintre provocările cu care se confruntă astăzi atât indivizii cât și statele bunăstării este nevoia unor traiectorii mai echilibrate între viața profesională și cea personală. În timp ce statele bunăstării încearcă să încurajeze participarea la muncă a femeilor ca strategie de protecție împotriva sărăciei, gospodăriile întâmpină dificultăți în combinarea responsabilităților de îngrijire și angajare. Asigurarea îngrijirii copiilor poate fi externalizată pe piață – deși creează o povară financiară pentru părinți – sau către servicii de îngrijire a copiilor finanțate de stat și/sau furnizate de stat, care ar putea fi considerate mai echitabile și aliniate la logica investițiilor sociale.

> Valorile culturale și furnizarea îngrijirii

Cu toate acestea, statele bunăstării din Europa diferă în abordarea politicilor de conciliere muncă-familie. Societățile sud-europene, în special, sunt adesea caracterizate de

dominanța valorilor culturale conservatoare și de rolul central pe care îl joacă familiile în furnizarea îngrijirii. Aceste țări cheltuiesc substanțial mai puțin pe beneficii familiale decât țările nordice sau europene continentale și par să acorde o prioritate mai mică politicilor pentru familie decât în alte domenii ale protecției sociale. Când sunt măsurate ca procent din cheltuielile totale, cheltuielile publice pentru beneficii familiale din toate aceste țări sunt mai mici decât media UE, cu proporții în Grecia, Portugalia și Spania ce se clasează printre ultimele cinci din Europa, în 2016. Sondajul social european din același an arată că, totuși, statele bunăstării mediteraneene acoperite de sondaj – Italia, Portugalia și Spania – se numără printre cele care susțin cel mai mult extinderea politicilor de reconciliere muncă-familie, chiar dacă aceasta înseamnă impozite mai mari pentru toți, adică chiar și atunci când indivizilor li se aduce la cunoștință că serviciile publice suplimentare implică o serie de cheltuieli suplimentare.

>>

Diverse studii empirice au descoperit că atitudinile publice față de politicile sociale sunt adesea modelate de nevoile sau interesul propriu al grupurilor sociale. De exemplu, familiile cu copii mici sau grupele de vârstă afe-rente vârstei potențiale a părinților ar putea arăta mai mult sprijin pentru servicii calitative pentru familii. Cu toate acestea, unele studii subliniază importanța valorilor culturale ca motor al atitudinilor față de statul bunăstării și politicile sale. În articolul *Welfare state policies and the development of care arrangements* (2005), dr. Birgit Pfau-Effinger, profesor de sociologie la Universitatea din Hamburg, susține că ideile culturale față de îngrijire și față de responsabilitățile statului, familiei și cele ale pieței sunt încorporate în discursuri publice și modelează aranjamentele și politicile de îngrijire dintr-o țară.

> Divergențe între țările din sudul Europei

Prin urmare, cercetarea noastră urmărește să ridice cu exactitate aceste întrebări cu privire la influența nevoilor și a valorilor culturale în conturarea dorinței publice de a plăti impozite mai mari pentru servicii mai bune pentru familiile din societățile din sudul Europei, unde, în mod tradițional, furnizarea de îngrijiri a fost oferită de familie, dar în care creșterea participării femeilor pe piața muncii ar putea necesita participarea altor actori. Folosind datele din Sondajul Social European, subliniem faptul că există necesități de îngrijire nesatisfăcute în sudul Europei, fapt evidențiat de nivelurile ridicate de sprijin pentru servicii mai bune dedicate familiilor. Cu toate acestea, concluziile arată modele divergente ale modului în care interesul propriu și valorile culturale influențează aceste atitudini de la o țară la alta. Deși statele bunăstării din Europa de Sud sunt adesea considerate a fi similare în ceea ce privește rolul valorilor tradiționale de gen și familie, concluziile studiului nostru contribuie la dovezile care arată că există diferențe importante între ele. Considerăm că există mai mult spațiu pentru extinderea serviciilor dedicate familiilor în unele dintre țări față de altele.

În Portugalia, nivelurile excepțional de ridicate și normalizate ale participării femeilor pe piața forței de muncă în general, și în special a mamelor, duc la niveluri ridicate și constante de solidaritate în sprijinul bunăstării între femei și bărbați din diferite clase sociale și medii educaționale. Acestea sunt însoțite de absența unor efecte semnificative date de valori culturale diferite și de o solidaritate și mai mare între generațiile în vârstă. Toate acestea par a indica un spațiu pentru politici de stat mai generoase pentru familiile din țară.

Spre deosebire, în Italia, sprijinul pentru servicii calitative dedicate familiilor diferă de la un grup social la altul. Clasele și grupurile sociale mai puțin privilegiate sau inferioare susțin în mod semnificativ mai puțin politicile familiale, fapt

determinat de povara taxelor relativ ridicate din Italia. Un impact clar al valorilor culturale este, de asemenea, identificat, deși direcția sa nu este în totalitate așa cum este de așteptat: atât persoanele care acordă prioritate mai mare tradiției și conformității, cât și cele care îmbrățișează valori precum justiția socială, egalitatea sau bunăstarea pentru toți arată mai puțin sprijin pentru extinderea politicilor de reconciliere muncă-familie.

Acest efect neașteptat al valorilor care se aliniază a priori cu logica statului bunăstării ar putea fi legat de povara taxelor ridicate din Italia, în care extinderile suplimentare ar putea fi considerate ca amenințări la venitul gospodăriei și, prin urmare, ca jucând împotriva valorilor menționate. Cu alte cuvinte, familia ar putea fi încă privită ca cea mai adecvată instituție de îngrijire din Italia, iar acceptarea justiției sociale sau a egalității ar putea duce la sprijinirea politicilor familiale de protecție a veniturilor mai degrabă decât a serviciilor publice de îngrijire a copiilor. Într-adevăr, Studiul Valorilor Europene din 2017 sugerează dominanța valorilor tradiționale familiale din Italia: 52% sunt de acord sau complet de acord cu afirmația că copiii suferă dacă mama lor lucrează, comparativ cu 26% în Spania.

Precum rezultatul de mai sus arată, Spania pare să se fi îndepărtat mai vizibil de cultura tradițională de gen și familie în comparație cu Italia: indivizii care acceptă valori de justiție socială, egalitate și bunăstare sunt mai dispuși să plătească taxe mai mari pentru serviciile dedicate familiilor, iar tradiția și conformitatea nu afectează în mod semnificativ sprijinul de bunăstare. Mai mult, susținerea mai intensă a părinților cu copii mici și ponderea mai mică a copiilor sub trei ani în îngrijirea formală a copilului indică nevoi de îngrijire nesatisfăcute în familiile cu copii care necesită supraveghere, în timp ce indivizii care se luptă economic sau cei care locuiesc în orașele mari tind să arate niveluri mai mici de solidaritate.

În concluzie, deși rezultatele din Portugalia sugerează că familiile ar putea deveni relativ puternice, iar cererile acestora pentru servicii calitative ar putea avea succes, acest fapt nu este neapărat cazul Spaniei și în special, al Italiei. Cu toate acestea, alte instituții sociale, precum angajatorii, ar putea începe în a juca un rol mai substanțial în asigurarea îngrijirilor pentru copii sau a unor aranjamente de muncă flexibile, încă limitate, deși sunt de o importanță semnificativă în Europa de Sud. Cu toate acestea, inegalitățile în accesul la aceste beneficii amenință principiile investițiilor sociale. ■

Adrese de corespondență:
Sigita Doblytė <doblytesigita@uniovi.es>
Aroa Tejero <tejeroaroa@uniovi.es>

> Voluntariatul în Germania:

un domeniu de succes sau economie subterană?

de **Silke van Dyk** și **Tine Haubner**, Universitatea Friedrich-Schiller University, Jena, Germania

Serviciile sociale necesare sunt de cele mai multe ori delegate voluntarilor. Credit: Matthias Zomer/pexels.com.

In acest moment experimentăm o criză a sistemului de asistență și reproducere socială, criză cauzată de dezmembrarea conceptului de stat al bunăstării, de noi nevoi formulate de schimbările demografice, precum și de modificări în problematica genului sau în relațiile de familie. Într-o perioadă în care din ce în ce mai puține femei sunt disponibile ca resursă pentru politicile sociale, importanța pe care o poate aduce ideea de îngrijire oferită fără a aștepta o formă de remunerație – în special când vine din afara familiei – crește din ce în ce mai mult și începe să existe mai multă susținere din partea statului. Cetățenii sunt și ei din ce în ce mai direcționați să activeze pentru binele comun. Implicarea civică și munca de voluntariat

sunt văzute ca noi resurse de (re-)producție, iar voluntarii sunt etichetați ca fiind eroii zilelor noastre.

Acesta este contextul larg al proiectului pe care îl implementăm în Germania de Est și Vest pentru a investiga modul în care munca de voluntariat este utilizată și exploatată de către stat în ceea ce privește oferirea de servicii și ajutor social. Ne interesează și cum este experiența acestei constelații, cum este ea interpretată și formulată, atât de către cei care activează în domeniu cât și de către cei care sunt beneficiarii serviciilor pe care aceasta le oferă. Deși există o serie numeroasă și afirmativă de studii referitoare la diverse forme de organizații de caritate și alte forme de implicare civică, nu avem și o

>>

economie politică a voluntariatului, care să analizeze și să facă lumină asupra implicațiilor politice, sociale și economice ale acestei practici. Utilizăm termenul de „economie subterană” pentru a eticheta acest context, fiind vorba despre o situație în care munca informală reprezintă un factor al bunăstării care contribuie la crearea valorii (prin ore de muncă neremunerată) – în afara activității profesionale obișnuite, cu contribuții pentru asigurările sociale. În termeni mai concreți, așadar, încercăm să descoperim în ce măsură promovarea, cererea și utilizarea muncii voluntare de către stat devine un mecanism al proceselor de substituie, informalizare și de-profesionalizare a formelor obișnuite de angajare.

În acest context, *substituția* se referă uneori la faptul că activități recunoscute în trecut ca fiind locuri de muncă tradiționale sunt repositionate acum în aria muncii voluntare. Studiul nostru prezintă exemple ale acestui fenomen – de exemplu, situația școlilor cu regim complet în care „companiile tineri” compensează lipsa personalului didactic sau cea a voluntarilor pentru sprijinul familiilor, ce apar în locul formelor de susținere care ar trebui să fie garantate de stat. Găsim de asemenea și exemple pentru tipologii emergente de nevoi, ce nu pot fi rezolvate prin extinderea pieței de muncă actuale, ci prin crearea unor noi domenii și forme de implicare – de exemplu, când vine vorba de îngrijirea persoanelor în vârstă. În completarea acestor forme de substituție directă sau prevenire a dezvoltării angajabilității obișnuite, studiul nostru arată că există și alte efecte ale substituției, precum erodarea sistemului de sprijin al familiei și lipsa din ce în ce mai mare a personalului calificat, fiind și ele compensate de către voluntari.

În timp ce atât voluntariatul cât și implicarea civică sunt în mod uzual puternic valorizate pe teritoriul țării, putem observa o *de-profesionalizare* în aceste segmente. Persoane cu puțină experiență sau pregătire ocupă locuri ce implică activități profesionale din arii precum educația, sprijinul familiei, îngrijirea bătrânilor, meditații de germană pentru refugiați sau sprijin juridic. Aceste servicii non-specializate sunt destinate în principal indivizilor care nu dețin resursele necesare compensării ineficienței statului de a oferi ajutor prin politici și programe sociale sau nevoilor acoperite în mod uzual prin achiziționarea privată a serviciilor. Utilizarea și exploatarea muncii voluntare de către statul bunăstării nu afectează așadar toți cetățenii în mod egal: de fapt, putem observa emergența „serviciilor sărăcicioase pentru oameni săraci”, care nu își pot permite ajutor profesionist.

Cu toate acestea, nu doar calitatea serviciilor este problematică, dar și circumstanțele pentru voluntari, care se transformă în anumite cazuri în aproape-angajați – fără să beneficieze însă și de drepturile sociale aferente. Asta se întâmplă în mod particular în zonele în care voluntarii trebuie să fie responsabili, stabili și să aibă experiență – precum în cazul activităților care implică persoane în vârstă, cu dizabilități sau sprijin în activitatea educațională

– aici apar ceea ce numim „contracte de voluntariat” și cote de cheltuieli care merg mai departe de rambursarea costurilor, elemente ce încep să aibe din ce în ce mai multă importanță. Aceste cote sunt în general mult sub salariul minim pe economie, deși în același timp munca și standardele de negociere colectivă nu sunt determinate. În acest fel, mult-lăudata implicare contribuie și la precarizarea și *informalizarea* muncii, măcar în câteva arii ale serviciilor sociale de interes general.

În Germania de Est în particular, implicarea civică și munca de voluntariat sunt strâns legate de piața muncii, fiind realizate de multe ori de persoane fără un loc de muncă, care doresc să revină în piața muncii. Un alt element identificat în interviurile cu voluntari și experți este și faptul că mulți dintre aceștia consideră implicarea ca fiind un substitut simbolic pentru activitatea renumerată. Alt rezultat important oferit de cercetarea noastră se referă la modul în care își desfășoară activitatea centrele pentru locuri de muncă, care trimit uneori persoane ce nu au mai activat de mult în piața muncii în domeniul implicării civice. Mai mult, există și o altă diferență interesantă între noul (Germania de Est) și vechiul (Germania de Vest) stat federal: în timp ce monetizarea implicării este văzută în mod critic în Germania de Vest, cum – potrivit perspectivei comune – distruge caracterul și originalitatea voluntariatului, situația este diferită în Germania de Est: compensația monetară pentru implicare este văzută ca non-problematică și legitimă din punct de vedere al unei remunerații corecte pentru o zi de muncă. Aici este punctul în care urmările caracterului puternic al Republicii Democrate Germane devine evident – munca voluntară direcționată de stat și ajutorul de vecinătate coexistă, însă nu vedem o conceptualizare sau practică a implicării civice obișnuite.

Cercetarea noastră se focusează pe arii diverse de angajamente și muncă voluntară: refugiați, ajutor de vecinătate, îngrijirea bătrânilor, implicare în activități școlare, brigada voluntară de pompieri, construirea și dezvoltarea caselor multi-generaționale, servicii locale de transport ș.a.m.d. În fiecare dintre aceste arii există forme de progres care formulează probleme și altele care nu o fac. În ceea ce privește dezvoltările problematice, observăm o nouă eră a reproducției sociale, pe care o numim „capitalism al comunității” – acesta este un mediu în care comunitățile sociale din afara familiei sunt utilizate din ce în ce mai mult ca noi surse în vederea depășirii crizei reproducției. Perspectiva noastră critică, dacă ne referim la modul în care statul se folosește de munca voluntară, nu implică însă și faptul că statul ar trebui să-și asume toate atribuțiile (sociale), fără excepție. Atunci când vorbim despre relocarea serviciilor publice și infrastructurii în activității voluntare, critica noastră este îndeosebi direcționată către acele arii în care oportunitățile fundamentale depind de susținerea voluntară în loc de drepturile sociale garantate. ■

Adresă de corespondență:

Silke van Dyk <silke.vandyk@uni-jena.de>

Tine Haubner <tine.haubner@uni-jena.de>

> Va putea UE să-și mențină Pilonul Social?

de **Beatrice Carella**, Școala Normală Superioară, Florența, Italia

Pilonul European al Drepturilor Sociale semnat în noiembrie 2017, reprezintă principala inițiativă socială a Comisiei Europene.
Foto: site-ul oficial al Comisiei Europene.

Pe data de 17 noiembrie 2017, președinții Parlamentului European, Comisiei Europene și Consiliului Europei au semnat împreună o declarație politică de consacrare a principiilor sociale pe care Uniunea Europeană (UE) le îmbrățișează și susține, denumită Pilonul European al Drepturilor Sociale (Pilonul EPSR). Acesta este în fapt o inițiativă socială a Comisiei, condusă de către Jean-Claude Juncker, care a reardus „Europa Socială” în dezbaterile referitoare la integrarea europeană. Încă de la investirea sa în 2014, Președintele Juncker a plasat problematica dimensiunii sociale europene într-un alt tip de discurs: deși partea productivă a statului bunăstării și a politicilor sociale erau încă integrate, noua Comisie a recunoscut în mod public nevoia de a regândi politicile viitoare sub impactul implicațiilor lor sociale, în legătură nu numai cu economia și piețele de muncă, dar și

cu obiectivele referitoare la egalitatea socială, corectitudine și incluziune.

> Lungul și contestatul proces de formulare

Inițiativa-pilon a fost prezentată în cadrul discursului Președintelui cu privire la Starea Uniunii din septembrie 2015, sesizându-se în mod evident narativa nouă și dorința de a se distanța de practicile precedente (într-un moment în care efectele austerității deja se instalaseră). Anunțul a fost urmat de o fază de formulare de doi ani: în martie 2016 Comisia a publicat o formă preliminară a documentului, ce a deschis un lung proces de consultări publice, ce au durat până la finalul anului. În timp ce particularitățile consultațiilor au ilustrat un efort spre susținerea unei mai mari și mai țintite implicări a părților interesate în formularea

>>

textelor, disponibilitatea publică a documentației și analiza întâlnirilor și dezbaterilor organizate de către Comisie ne permit să investigăm modalitatea în care variile perspective se reflectă în documentul final. Aceasta este cheia înțelegerii posibilelor dezvoltări ulterioare ale inițiativei.

Ceea ce reiese din analiza rezultatelor consultărilor publice este o variabilitate ridicată în ceea ce privește solicitările diferiților participanți în procesul de formulare. De cele mai multe ori putem detecta împărțirea în două grupuri principale de actori: pe de-o parte, organizațiile societății civile, sindicatele și Parlamentul European au accentuat nevoia de a susține un standard de protecție socială [lb. eng. *social protection floor*] în vederea garantării drepturilor cetățenilor și muncitorilor în cazul unui șoc economic, precum și pentru a atinge un echilibru între flexibilitate și securitate înăuntrul piețelor de muncă – precum și nevoia de a aduce o varietate de instrumente de politici publice în vederea implementării Pilonului, precum legislație nouă UE și finanțare supranațională. Pe de altă parte, asociațiile de angajați și cele de afaceri, împreună cu diverse State Membre, s-au concentrat pe ideile de incluziune socială și protecție propriu-zisă (fără a trasa legături cu mecanismele de funcționare aferente pieței de muncă) și s-au opus adoptării unei noi legislații sau mecanisme de finanțare în câmpul social. Acest grup de actori a promovat integrarea aprofundată prin mecanisme de coordonare „soft” a politicilor publice, punând un accent ridicat pe idea de subsidiaritate.

> Un echilibru cu valoare simbolică

Dacă ne voi uita la varianta finală a documentului vom observa faptul că Comisia a reușit să balanseze viziunile divergente: la nivel discursiv, instituțiile UE au prezentat o narativă modificată în ceea ce privește dimensiunea socială, abandonând atât pozițiile orientate spre austeritate, dar și noțiunea de „investiție socială” (ca în Pachetul Social de Investiții din 2013), pentru a se întoarce la idea de protejare a drepturilor și considerarea incluziunii sociale și egalității ca fiind obiective de sine stătătoare, urmărind așadar linia sugerată de către organizațiile societății civile și de sindicate. Cu toate acestea, în ceea ce privește instrumentele propuse de Pilon în vederea implementării, a fost îmbrățișată poziția susținută de către sectorul afacerilor și câteva dintre Statele Membre, prin centrarea pe coordonare neobligatorie și pe măsuri de monitorizare. În timp ce produsul final a fost în genere bine perceput de către mulții actori în sfera politicilor, rezultatul inițiativei EPSR este în fapt un document politic declarativ ce listează o serie de principii și aspirații așa cum sunt ele recunoscute de către trei mari instituții UE. Unica inovație la nivel de politici se referă la un nou set de indicatori [lb. eng. *The Social Scoreboard*], ce va fi integrat în arhitectura macroeconomică de coordonare. Valoarea adăugată adusă de Pilon rezidă în acest moment în valoarea sa simbolică, atâta timp cât înțelegem potențialul latent al acestuia

de a formula schimbări în dimensiunea socială a Uniunii Europene, care depinde de dorințele politice ale actorilor care vor fi implicați în implementarea sa.

Rezultatele electorale pentru Parlamentul European (PE) și numirea noului Colegiu al Comisarilor în 2019 ne oferă o perspectivă parțial promițătoare din acest punct de vedere. La nivelul Uniunii Europene, pare că atât partea birocratică cât și grupurile politice au recunoscut importanța adresării problematichilor sociale dintr-o perspectivă supranațională. În manifestele electorale din cadrul alegerilor PE, toate partidele europene au considerat domeniul social ca fiind cel puțin la fel de important ca în 2014, în particular Partidul Socialiștilor Europeni, Greens și Alianța Europa Liberă (ultimele două menționând în mod direct Pilonul). Mai mult, noul Președinte al Comisiei, Ursula von der Leyen, s-a referit în mod explicit la EPSR atât în discursul ei de investire cât și în programul politic, menționând adoptarea unui plan de acțiune în vederea implementării acestuia. Cu toate acestea, rolul individual al Statelor Membre va fi crucial în continuarea implementării Pilonului, la fel cum a fost și în formularea și adoptarea acestuia, ceea ce face ca și dezvoltările la nivel național să fie la fel de relevante.

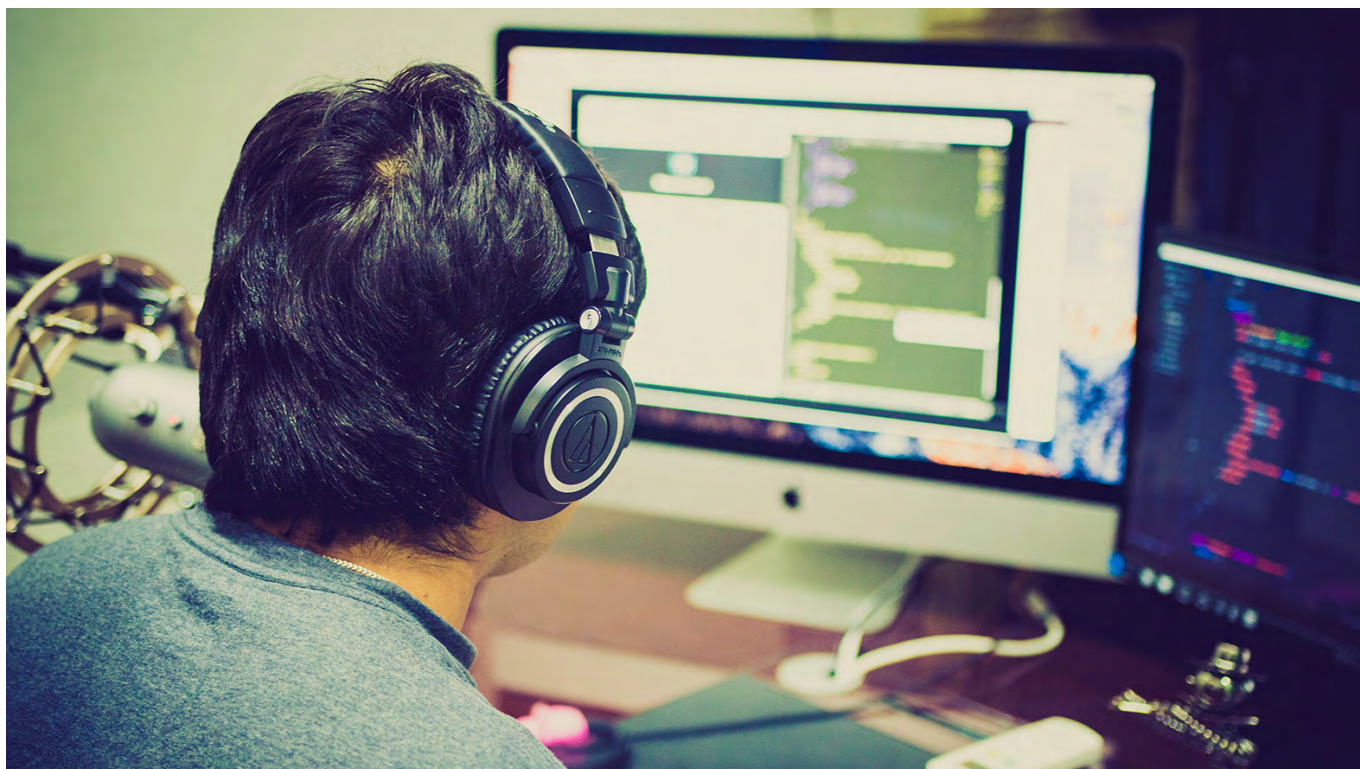
> Rolul Statelor Membre: cazul Italiei

În perioada premergătoare alegerilor pentru Parlamentul European în Italia, Pilonul European pentru Drepturi Sociale a fost absent din punct de vedere al manifestațiilor și discursului public, iar partidele ce luptau pentru consolidarea dimensiunii sociale UE (precum +Europa/ ALDE, Europa Verde/ Greens și Sinistra/ GUE/ NGL) și-au pierdut electoratul. Au existat și partide care și-au formulat programele în strânsă legătură cu respectivele familii politice UE, care în cadrul campaniilor electorale au atins problematichi relevante atât la nivel național cât și la unul supranațional. Chiar dacă ultimele alegeri ale PE nu au fost unele „europenizate”, ci mai degrabă influențate de agendele politice domestice (nu doar în Italia, ci în majoritatea Statelor Membre), cazul Italiei ar putea să nu fie neapărat cel mai reprezentativ având în vedere rezultatele electorale finale. În fapt, atât ALDE cât și Greens/ EFA, cu poziții similare pro-integrare EU, au reușit să câștige noi locuri la Strasbourg, echilibrând voturile partidelor naționaliste sau eurosceptice. Cu toate acestea, într-o zonă precum cea a politicilor sociale, unde rolul Statelor Membre este încă unul predominant, fragmentarea politică ridicată emergentă din spațiul Parlamentului European face ca viitorul dimensiunii sociale a UE să devină și mai nesigur. În același timp, această situație ar putea formula o oportunitate pentru actorii supranaționali, noua Comisie în particular, astfel încât aceștia să stimuleze o mai puternică integrare în zona socială, pornind de la fundație – Pilonul – construit de către predecesorii lor. ■

Adresă de corespondență: Beatrice Carella <beatrice.carella@sns.it>

> A cui inteligență e în definitiv inteligență artificială?

de **Paola Tubaro**, Centrul Național de Cercetare Științifică, Universitatea Paris-Saclay, Franța

*Numai cu oameni reali, inteligența artificială devine „inteligentă”.
Credit: Hitesh Choudhary/pexels.com.*

Succesul extraordinar al inteligenței artificiale (AI) în zilele noastre se bazează pe cumulul activității unui număr semnificativ de bărbați și femei. Aceștia etichetează obiecte în imagini, transcriu facturi comerciale, transcriu fragmente de text și își înregistrează vocile în timp ce citesc materiale. Simple și repetitive, aceste activități nu formulează nevoia pentru un personal calificat și sunt uneori plătite extrem de puțin. Cei care realizează aceste activități și care, în genere, nu sunt angajați propriu-zis, ci sub-contractori plătiți în funcție de producție, le execută prin intermediul telefoanelor inteligente, laptopurilor sau prin platforme specializate.

Dar cum susține această armată-fantomă domeniul AI? Să luăm exemplul asistenței vocale bazate pe

tehnologie AI, precum Alexa și Siri. Înainte de a putea recunoaște comenzile utilizatorilor, aceste sisteme de asistență vocală trebuie să fie expuse la multiple exemple de vorbire umană – cum ar fi indivizi ce solicită informații despre vreme. Mașina „învață” astfel că toți doresc același lucru, indiferent de diferențele de timbru vocal, intonație, accente regionale sau prezența unor zgomote de fundal – și, mai târziu, sunt capabile să recunoască modele similare din partea unor noi utilizatori. Micro-muncitorii sunt așadar esențiali în producția acestor exemple didactice, prin înregistrarea vocilor în timp ce pun întrebări referitoare la vreme. În plus, producătorii AI se bazează pe micro-muncitori și pentru a testa asistența vocală și a verifica dacă funcțiile pre-programate funcționează așa cum trebuie.

>>

Compania Amazon este cea care a popularizat ideea de micro-muncă la începutul anilor 2000, prin platforma „Mechanical Turk”. Deși utilizată inițial ca serviciu intern prin care angajații contribuiau la curățarea listelor de produse, Amazon a decis să o deschidă și spre publicul clienților externi, care puteau să anunțe HIT-uri (Human Intelligence Tasks) pentru a fi executate de către micro-muncitori externi. Amazon și-a numit în mod apt acest sistem „inteligentă artificială artificială”, accentuând faptul că este bine să externalizeze activități oamenilor atunci când ei le pot realiza mai eficient decât computerele. În zilele noastre, un număr mare de platforme online și aplicații au urmat exemplul Amazon și au propus variante precum Australian Appen, German Clickworker, American Lionbridge, Microworkers și multe altele de acest tip.

Unde sunt micro-muncitorii aceștia? Cum multe activități pot fi realizate online și nu necesită prezența fizică într-un anumit spațiu (spre exemplu indentificarea roșiilor în fotografiile cu salate), unii dintre acești indivizi locuiesc în țări în care costurile forței de muncă sunt unele scăzute. În acest context, geografia micro-muncii reînvie tradiționalele modele de externalizare a muncii. Există însă și alte activități ce sunt dependente de cunoștințe sau abilități locale, ce nu pot fi relocate. Spre exemplu, înregistrarea unor propoziții pentru asistente vocale obligă lucrătorul să utilizeze limba, accentele și dialectele țării în care produsul urmează a fi vândut. Într-adevăr, cea mai mare parte a comunității Mechanical Turk este din Statele Unite. Împreună cu mai mulți colegi, am inițiat anul trecut o cercetare în Franța (o altă țară puternic industrializată), denumită „Digital Platform Labor” – DiPLab și am identificat un număr ridicat de micro-muncitori.

Cine sunt indivizii care realizează micro-activități într-o țară precum Franța? Ei nu sunt doar studenți sau mileniali, conform studiului nostru. Peste 60% dintre micro-muncitorii francezi au între 25 și 44 de ani și dețin un job propriu-zis, pe lângă activitatea online. Ei pot lucra în domeniul sănătății, educației, serviciilor publice și utilizează micro-munca drept sursă suplimentară de venit. Deși vorbim aici de activități ce implică personal necalificat, în mod ironic, micro-muncitorii sunt mai bine educați decât populația generală: peste 40% dintre locuitorii Franței au cel puțin titlul de licențiați. Puțin peste jumătate din micro-muncitorii Francezi sunt femei, de cele mai multe ori cu o familie. Ele sunt mai deschise către activități de tip part-time decât bărbații, depind mai frecvent de bărbați pentru venit, își ocupă mult timp cu activități casnice și își folosesc pauzele dintre munca propriu-zisă și activitățile casnice pentru a realiza micro-activități online. Venitul adițional obținut din micro-muncă este unul binevenit, însă costul este suprasolicitarea – femeile acestea au din ce în ce mai puțin timp pentru relaxare.

Micro-munca dezvoltă o foarte dezvoltată – deși ascunsă – problemă de insecuritate economică. Peste 20% din

micro-muncitorii francezi trăiesc sub pragul sărăciei, calculat ca jumătate din venitul median al țării, în timp ce mai puțin de 10% din populația generală a țării se regăsește în această situație. În acest context, micro-activitățile din spațiul online reprezintă o încercare de a face față condițiilor existente: respondenții anchetei noastre au declarat în mod repetat că micro-activitățile sunt necesare pentru că au nevoie de bani. Cu toate acestea, venitul lunar mediu pentru micro-muncă în Franța (pe toate platformele, luate cumulat) este distribuit într-o manieră asimetrică. Numărul ridicat de micro-muncitori „ocazionali” ce se conectează sporadic coboară media la aproape 21 euro pe lună, în timp ce indivizii „foarte activi” reușesc să obțină în jur de 1500-2000 euro pe lună din desfășurarea de micro-activități în regim de (aproximativ) 8 ore pe zi.

Dacă micro-munca are potențialul de a susține, măcar parțial, indivizii ce au mai puține alternative în piețele de muncă tradiționale, sau pe cei care necesită aranjamente flexibile (ca în cazul de mai sus), asta nu înseamnă că nu formulează și anumite riscuri specifice. Micro-munca nu presupune vreo formă de protecție socială, asigurare de sănătate sau ajutor de pensie. Mai mult, nu există la acest moment nici o modalitate de a utiliza acest tip de activitate ca parte dintr-o carieră profesională: spre exemplu, reputația câștigată pe o platformă online nu se poate transfera către o alta. Din perspectivă psihologică, micro-munca poate reprezenta un factor de stres. Atunci când micro-muncitorii nu își cunosc clienții și/ sau scopul activității performate, activitatea tinde să își piardă sensul. Unul dintre respondenții noștri, spre exemplu, inconștientă de contribuția către AI, se întreba „de ce Dumnezeu mi se cere să desenez cercuri în jurul roșiilor din imagini?”. Mai mult, atunci când activități deja realizate sunt respinse de către client (așadar neplătite), micro-muncitorii nu au nici un resort să facă recurs sau să afle de ce a fost luată respectiva decizie. Poate și mai important, ei operează fiind izolați unul de celălalt. Ei desfășoară micro-munca de acasă și nu au acces la, spre exemplu, o zonă de relaxare în spațiul de muncă; în mod similar, platformele online de micro-muncă nu oferă și un spațiu online în care utilizatorii să se poate relaxa împreună. Inițiativa activiștilor și sindicatelor este adesea necesară pentru a crea asemenea infrastructuri.

Având în vedere faptul că micro-activitățile deserveșc la dezvoltarea celor mai inovative tehnologii AI și că aceste activități sunt realizate în cea mai mare proporție de către persoane aflate în situații de vulnerabilitate, este important să începem să ne gândim serios la posibile soluții. Platformele și aplicațiile de micro-muncă pot aduce plus-valoare prin îmbunătățirea transparenței și oferirea de servicii de colaborare și suport. Factorii de decizie politică și sindicatele mai au mult de muncă la construirea unor forme de protecție a lucrătorilor atipici. ■

Adresă de corespondență: Paola Tubaro <paola.tubaro@lri.fr>

> Un muzeu al marilor inovații

de **Lévio Scattolini**, Universitatea de Stat din Rio de Janeiro (UERJ), Brazilia

40

Criptocurențele au adus speranțe mari pentru un sistem financiar mai democratic. Credit: Worldspectrum/pexels.com.

Persoanele ușor sceptice în ceea ce privește modalitatea în care capitalismul poate să livreze rezultate civilizaționale tind să privească cu suspiciune promisiunile pe care le formulează tehnologiile ce fac parte din supra-numita Epocă a Informației Digitale. Inteligența artificială, învățarea automatizată, Big Data, internetul obiectelor (IoT), blockchain-ul, criptomoneda și chiar telefoanele inteligente, acum extensii ale corpului și ale sufletului nostru, sunt percepute nu ca semnale pentru ce urmează, ci ca mecanisme ce oferă finalitate viitorului. Identificarea dovezilor pentru a corobora această ipoteză sau măcar pentru a demonstra că se va întâmpla, nu răspunde însă și la o mai mare și veche întrebare: *de ce vedem constant*

soluțiile și structurile noi ca îndepărtându-ne de la idealurile de la care au pornit și ajungem să reconstruim constant trecutul dintr-o nouă perspectivă?

Există câteva dimensiuni specifice în această discuție – doresc să punctez una destul de concretă și urgentă, care evidențiază problematica socială evidentă în general neglijată în acest tip de discurs. În câmpul ideatic, prima formă populară de criptomonedă, Bitcoin, ar reprezenta o măsură insurgentă împotriva abuzurilor puternice perpetuate de către sistemul financiar – cu permisiunea și susținerea statelor lumii – ce au culminat cu criza economică de 2008. *Drept formă de protest*, un raport al publicației Times ce anunța intenția Guvernului Marii

>>

Britanii de a oferi un al doilea ajutor financiar băncilor pe 3 ianuarie 2009 a fost înscris în codul-sursă Bitcoin ca marcă temporală a lansării acestuia. Dar lucrurile nu se rezumă aici, însăși arhitectura acestui tip de tehnologie a fost creată astfel încât să preia puterea ce provine din controlul sistemului financiar din mâinile „intermediarilor” și să redistribuie oamenilor obișnuiți, publicului general.

Problema cu care este diagnosticat sistemul financiar tradițional este că el depinde fundamental de încrederea în instituții centralizate, atât când este vorba despre validarea tranzacțiilor cât și privind emiterea banilor. Cu alte cuvinte, însăși instituțiile financiare, precum băncile private sau centrale, sunt cele care garantează că individul A deține o anumită sumă de bani, pe care, după ce o transferă individului B, nu o mai poate utiliza. Delegăm așadar autoritate instituțiilor financiare pentru a performa acest tip de operațiuni, în speranța faptului că o vor face cât se poate de eficient. Deși în zilele noastre asta nu pare să reprezinte o problemă, fiind ascunsă și distanțată de viața noastră de zi-cu-zi, reprezintă un factor crucial pentru guvernarea *polis*-ului, în special în contextul în care formula socială face ca tot ceea ce producem să fie destinat schimbului și obținerii de capital.

În acest sens, posibilitatea formulării unei rețele descentralizate de bilanțuri, deschisă tuturor celor ce doresc să se implice, în care tranzacțiile sunt înregistrate și validate printr-un mecanism de coordonare a consensului la nivelul tuturor nodurilor, pare să fie o idee adecvată și interesantă. Ideea pare din ce în ce mai bună dacă ne gândim și la faptul că rețeaua este capabilă să funcționeze chiar și în lipsa unora dintre noduri, poate să emită un număr-limită de 21 milioane de „monede”, permite oamenilor să tranzacționeze aproape instant din orice loc cu acces la internet și a funcționat fără probleme majore (chiar și în situații de atac direct) în ultimii unsprezece ani. În fapt, arhitectura de coordonare a sistemelor distribuite din spatele Bitcoin a fost atât de frumos trasată încât a devenit o formă de tehnologie de sine stătătoare, cu o gamă largă de implementări – Blockchain.

În 2019, Bitcoin a atins 225 miliarde de dolari (valoare de piață) și peste 120 milioane de tranzacții înregistrate pe platforma nativă digitală într-un singur an. Ar trebui deci să concluzionăm că a revoluționat sistemul financiar și a dat putere omului obișnuit? Nu neapărat. După un început turbulent și reticent, din 2014 încoace, instituțiile financiare, corporațiile și marii jucători și-au modificat abordarea în ceea ce privește criptomonedă și au început să investească masiv în tehnologie și cercetare. Idealul cum că utilizatorul obișnuit, cu calculatorul său personal, va putea reprezenta o majoritate în această rețea,

deținând controlul, a fost în mod evident contestată de către realitate. În zilele noastre, „minarea” Bitcoin este controlată prin „ferme” imense, concept ce se referă la companii complexe ce dețin tehnologia, energia și resursele (în alte cuvinte, capitalul) pentru a realiza procesele necesare. Este de menționat aici și anunțul recent al Facebook că intenționează să realizeze parteneriate cu unele dintre cele mai mari corporații din lume, printre care și instituții financiare, pentru a-și crea propria criptomonedă – denumită în mod apt Libra – în scopul de a realiza ceea ce Bitcoin și alte variante crypto nu au reușit: să popularizeze această formă de control financiar. Înseamnă deci că ne apropiem de punctul în care cea mai mare platformă social media din lume, care strânge de peste zece ani informații despre utilizatorii săi, se va alia cu marile corporații pentru a crea o primă bancă globală centrală, deținută privat și omniscientă în relație cu utilizatorii ei.

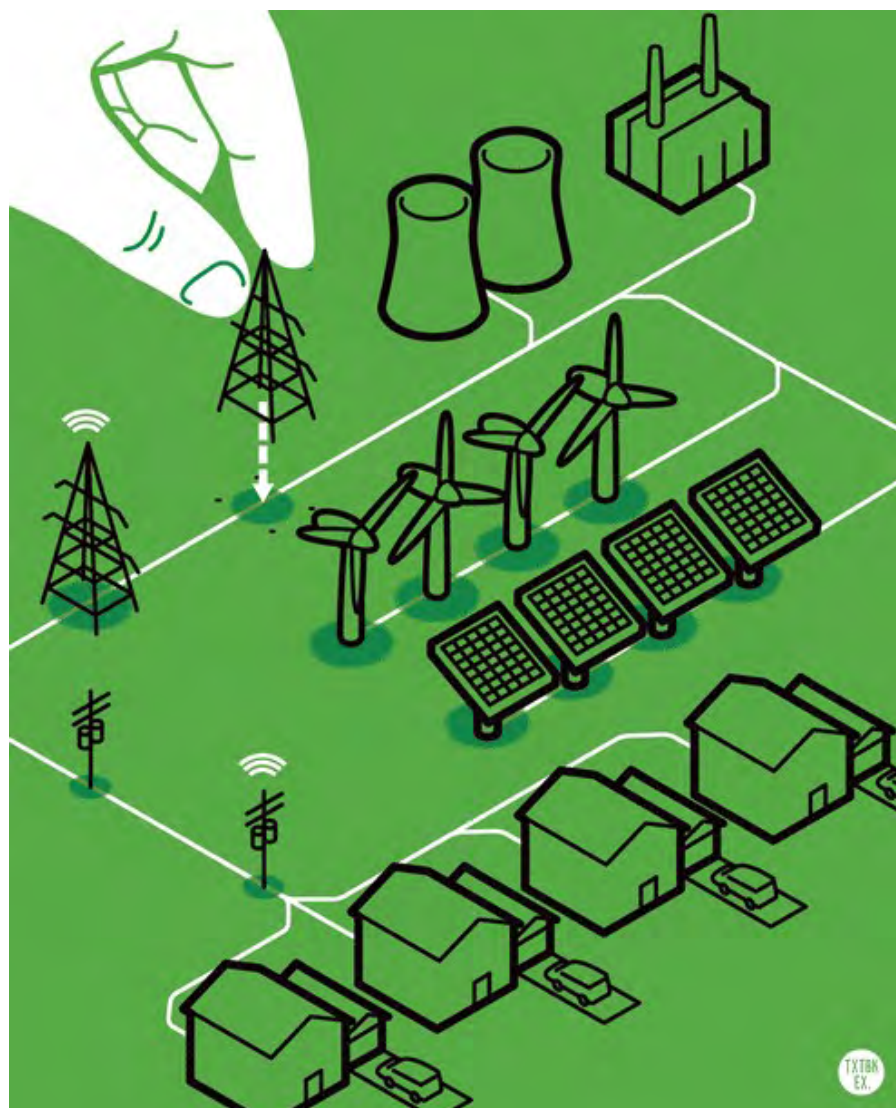
Aici putem atesta importanța analizelor critice ca modalitate de a orienta în mod adecvat acțiunile noastre în lume. După cum am subliniat mai devreme, din diagnoza pragmatică a problemelor sistemului financiar actual ca fiind în mod vădit legată de o dependență a plasării încrederii în instituții centralizate drept „intermediari”, apare o soluție pragmatică de a reforma și de a implementa un sistem de încredere deschis și descentralizat. Chiar și așa, ce facem dacă problemele sistemului nostru financiar nu provin din *forma* acestuia, ci din *conținut*? Mă refer aici la faptul că nu putem încerca să formulăm o societate dezintermediată bazându-ne pe cea mai proeminentă formă de mediere socială a timpurilor noastre, banii. Nu au fost chiar banii aceia care au făcut necesară dezvoltarea și extinderea instituțiilor centralizate de verificare? Nu este chiar logica intrinsecă a ideii de acumulare la nesfârșit a banilor aceea care generează concentrarea și centralizarea?

Punctul meu de vedere nu este că Bitcoin sau miile de noi forme de criptomonede n-ar valora nimic, ci că forma capitalistă de organizare socială este luată ca atare și că, dacă implicațiile sociabilității prin capital economic nu sunt clarificate, aceste noi tehnologii vor ajunge și ele să reconstituie constant trecutul – condiția socială necesară fără de care capitalul nu se poate auto-reproduce. Clarificarea faptului că mișcarea contradictorie de valorizare a valorii – banii care trebuie să se transforme în mai mulți bani – ne poate duce la o diagnoză mai bună a problemelor existente și, de acolo, pot apărea soluții mai bune, structuri și tehnologii pentru un viitor diferit: un nou proces material de producție a vieții. ■

Adresă de corespondență: Lévio Scattolini <leviosj@gmail.com>

> Care sunt nevoile unei digitalizări durabile?

de **Felix Sühlmann-Faul**, Germania

Sursele de energie regenerabilă implică digitalizare în vederea unei distribuții smart. Credit: James Provost/Flickr. Unele drepturi sunt rezervate.

42

Multe lucruri ne arată ce înseamnă digitalizarea. Luăm un magazin de înregistrări de exemplu. Am auzit ceva la radio care ne-a plăcut sau un prieten ne-a dat un sfat, după care am mers la un magazin de înregistrări și am cumpărat un dispozitiv pentru redarea muzicii. Un lucru material, care a devenit proprietatea noastră. Acest act, odată devenit obișnuit, este dificil de întâlnit în zilele noastre. Serviciile de streaming, bazate pe un model de business de tip platformă, oferă acces la milioane de melodii și înlocuiesc magazinul de înregistrări de altădată. Industria muzicală s-a schimbat considerabil. O mare contribuție la aceste schimbări o reprezintă datele, ca mijloc central de producție. Modelul de

afaceri de tip platformă funcționează în majoritatea cazurilor prin strângerea de informații despre utilizatorii lor. De exemplu, ce gen de muzică ascultăm, când, cât de des și unde. În plus: Care este genul nostru? Avem copii? Unde locuim? Care este venitul gospodăriei noastre?

Această informație este ceea ce face ca majoritatea platformelor să aibă un mare succes: ele ne cunosc preferințele și atitudinile și ne pot prezice comportamentul. Serviciile lor sunt atractive pentru că se adaptează individualității noastre. De asemenea, platformele vând această informație colectată agențiilor de publicitate, care pot oferi acum posibilități de consum personalizate pentru fiecare individ în parte. Aceasta este o parte

>>

importantă a ceea ce înseamnă digitalizarea astăzi: o legătură puternică între capitalism și tehnologie.

Aceasta se leagă direct de faptul că, de cele mai multe ori, digitalizarea nu poate fi reconciliată cu durabilitatea. Cunoscutul raport Brundtland din 1987 al Organizației Națiunilor Unite afirmă faptul că: „Dezvoltarea durabilă este o dezvoltare care răspunde nevoilor prezentului, fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi”. Prin urmare, noi, copiii noștri și copiii lor ar trebui să avem cu toții șansa de a trăi „o viață bună”. Ce înseamnă acest lucru? Aceasta este desigur o întrebare culturală. În societatea occidentală, care este influențată de idei umaniste și iluministe, aceasta constă în siguranța valorilor precum drepturile de bază democratice, autodeterminarea, diversitatea, confidențialitatea, un mediu sănătos și „libertatea” – orice ar însemna ea. Cu toate acestea, cele mai multe dintre aceste puncte sunt influențate de digitalizare, care este determinată la rândul ei în mare măsură de interesele economice. Confidențialitatea, de exemplu, nu poate fi asigurată de platforme al căror succes se bazează pe nevoia de a ști totul despre noi. Mai mult, un nu a fost niciodată obiectivul intereselor economice și acest lucru nu s-a schimbat în era digitală.

Digitalizarea necesită construcția de dispozitive și infrastructură, exploatarea, dar și transportul de materii prime. Simpla utilizare a dispozitivelor digitale creează un consum de energie de aproximativ 10% din cererea globală de energie electrică. Dacă această tendință își va păstra ritmul, va crește până la 20% în 2025. În consecință, producția și utilizarea tehnologiilor informaționale și de comunicare sunt responsabile pentru 3,7% din emisiile de CO₂ create de om și vor crește la aproximativ 8% în 2025. Exploatarea materiilor prime produce probleme masive privind durabilitatea în țările de origine. Republica Democratică Congo este un exemplu foarte îngrijorător în acest sens. Congo este una dintre cele mai importante țări de aprovizionare pentru wolfram, tantal, cositor, cobalt și aur. Aceste minerale sunt de neînlocuit în fabricarea construcțiilor de hardware digital. Desigur, exploatarea minieră provoacă problemele ecologice obișnuite precum eroziunea, otrăvirea apei subterane și dispariția speciilor. Cu toate acestea, problemele la nivel social sunt cu atât mai mari: un război civil sângeros zguduiește această țară. Responsabili de milioanele de victime civile sunt diferite trupe rebele care au purtat acest război timp de 30 de ani. Minele – care livrează mineralele de neînlocuit pentru hardware digital – sunt în mâinile acestor forțe rebele care își finanțează armele prin vânzarea acestor minerale. Acesta este motivul pentru care sunt numite „minerale de conflict”. Consecințele grave ale acestui aspect sunt: foametea, violența sexuală, bolile, sclavia modernă și copii soldați.

Cu toate acestea, există și vești bune: unele domenii de sustenabilitate sunt realizabile doar prin utilizarea instrumentelor de digitalizare. Primul exemplu este trecerea către utilizarea energiei regenerabile. Pentru a utiliza eficient sursele regenerabile de energie nu există nicio

cale de digitalizare, deoarece producția de energie este descentralizată, greu de prevăzut, se întâmplă în diferite momente ale zilei și, uneori, se produc doar cantități minime. Stocarea și distribuția trebuie să se întâmple foarte repede pentru a profita la maxim de această energie volatilă. În plus, acest lucru este realizabil numai prin suportul tehnologiei computerizate de auto-învățare.

Un alt exemplu este transportul sustenabil. Trecerea de la transportul bazat pe petrol, blocajele din centrele orașelor și poluarea necesită o reducere masivă a autoturismelor. Cu toate acestea, există adesea un decalaj mare de informații, precum și probleme privind compararea modurilor alternative de transport. Există diferiți furnizori, diferite modele de prețuri, timpi de călătorie etc. Este greu să realizezi o imagine de ansamblu spontană. Există însă o soluție ușoară la această problemă acum, când smartphone-urile sunt omniprezente. Multe proiecte de cercetare din Germania abordează aceste probleme prin îmbunătățirea aplicațiilor de la furnizorii locali de transport public și prin adăugarea în aplicații a tuturor informațiilor relevante pentru alți furnizori din regiune. Acum se pot compara serviciile de car-sharing, companii de închiriere de biciclete, autobuze, trenuri etc.. Oricine poate vedea cât timp va dura călătoria, care este modalitatea cea mai ieftină de călătorie, cum se pot combina diferite modalități între ele, precum și rezervarea și plata prin aceste aplicații. Digitalizarea poate face călătoria sustenabilă mult mai ușoară.

> Încotro se îndreaptă aceste lucruri?

Nenumărate studii arată că sustenabilitatea este considerată a fi importantă în societate. Cu toate acestea, acțiunea durabilă este un lucru complet diferit. Oamenii tind să evite să scape de mașinile sau să nu mai călătorească cu avionul. Aici intervine imperativul politicii. Există mai mulți pași simpli, cum ar fi reducerea impozitelor la reparațiile dispozitivelor digitale sau legislația conform căreia toate dispozitivele electronice trebuie să fie reparabile. Dar cel mai mare pas ar fi plata unui preț corect pentru materiile prime. Trebuie să existe o compensație financiară pentru exploatarea minieră, care poate avea efecte ecologice și sociale devastatoare. Consecințe grave ar rezulta din acest lucru, dar ar deschide calea către o economie post-creștere prin impozitarea mai mare a resurselor.

O digitalizare care își folosește șansele pentru a crea un mod mai durabil de a produce și de a trăi, dar și de a evita riscurile unui consum tot mai mare de energie și distrugere a naturii este totuși un efort comun. Legislația inteligentă este o componentă importantă. Indivizii trebuie să sprijine acest lucru prin implicare politică, vot și adaptare a stilului de viață. Durabilitatea este înrădăcinată în suficiență, dar digitalizarea scade pragul de consum. Trebuie să fim atenți la acest fapt. ■

Adresă de corespondență: Felix Sühlmann-Faul
<kontakt@suehlmann-faul.com>

> Fundația Fairwork:

cercetarea acțiunilor privind economia „gig”

de **Srujana Katta**, **Kelle Howson**, și **Mark Graham**, Oxford Internet Institute, Universitatea din Oxford, Marea Britanie

Călătoriile de tip ridesharing au devenit în ultimul deceniu un mijloc popular de transport. Credit: Noel Tock/Flickr. CC BY-NC 2.0.

Ola Cabs, firma indiană de *ride sharing*, este una dintre companiile tot mai numeroase din întreaga lume al căror model de afaceri se bazează pe utilizarea unei platforme digitale pentru a se potrivi cu oferta și cererea de forță de muncă. Mai exact, aplicația pe mobil Ola permite pasagerilor care au nevoie de transport să intre în contact cu un șofer din apropiere. Platformele digitale precum Ola cuprind ceea ce este denumită în mod obișnuit „economia gig”, în care companiile – printr-o platformă digitală (adesea bazată pe un algoritm precis și supravegheat) – contractează solicitanții de locuri de muncă pentru a efectua „gig-uri” pe termen scurt, în mod ocazional și fragmentar. Modelul economiei „gig” de angajare și gestionare algoritmică a economiei a făcut schimbări masive într-o gamă largă de activități economice, de la călărie și livrare, la munca casnică și freelancing în general.

Ola, o firmă tipică de economie „gig”, implementează narațiuni despre libertate și flexibilitate, cu scopul de a

recruta „șoferi parteneri” pentru a conduce mașinile lor pentru companie. În conformitate cu mantrele fundamentale ale economiei „gig”, pe site-ul său, Ola garantează șoferilor aspiranți „ore de lucru flexibile”, „libertate de muncă” și capacitatea de a „câștiga respect”. Pe lângă faptul că le permite oamenilor să conducă propriile mașini sub banner-ul Ola, compania închiriază și mașini celor care nu dețin, pentru 10-16 dolari pe zi. Șoferii aspiranți pot „conduce o mașină cu risc zero” după o plată nerambursabilă (în jur de 56 de dolari) și un depozit de garanție (între 293 și 432 de dolari).

În mărturisirile celor de la Ola, șoferii parteneri sunt auto-abilitați, sunt eliberați de constrângerile muncii tradiționale și se confruntă cu sarcini interesante. Munca „gig” oferă, în mod evident, perspective atractive ale autogestionării, valorificarea bunurilor existente și mai mult timp pentru activități familiale sau pentru alte tipuri de activități. Atitudinea lor are legătură un control mai mare asupra multor aspecte din viața personală și profesională pe care îl oferă angajaților. Totuși, realitatea este adesea departe de promisiune. Gestionarea

>>

excesivă de către un șef uman este înlocuită de forme mai ascunse și mai pline de control activate algoritmic.

În decembrie 2019, „The Economic Times” a raportat că Ola a suspendat un șofer partener în Mumbai, după ce un pasager s-a plâns că acesta a adormit la volan și aproape a provocat un accident. Șoferul a spus că era la volan de peste douăzeci de ore. În aparență, acțiunea Ola de a-l suspenda a fost o măsură rezonabilă pentru a asigura siguranța pasagerilor și a șoferului. Cu toate acestea, episodul ilustrează o serie de probleme structurale care stau la baza caracteristică a sectorului de ridesharing și economia „gig” în ansamblu – și anume salariile slabe, condițiile de muncă nesigure și absența unor proceduri. Raportul citează un reprezentant al unei organizații de lucrători: „Dacă nu conduc pentru perioade îndelungate, cum ar fi 14-15 ore, nu pot plăti suma de închiriere zilnică către Ola, Uber etc.”.

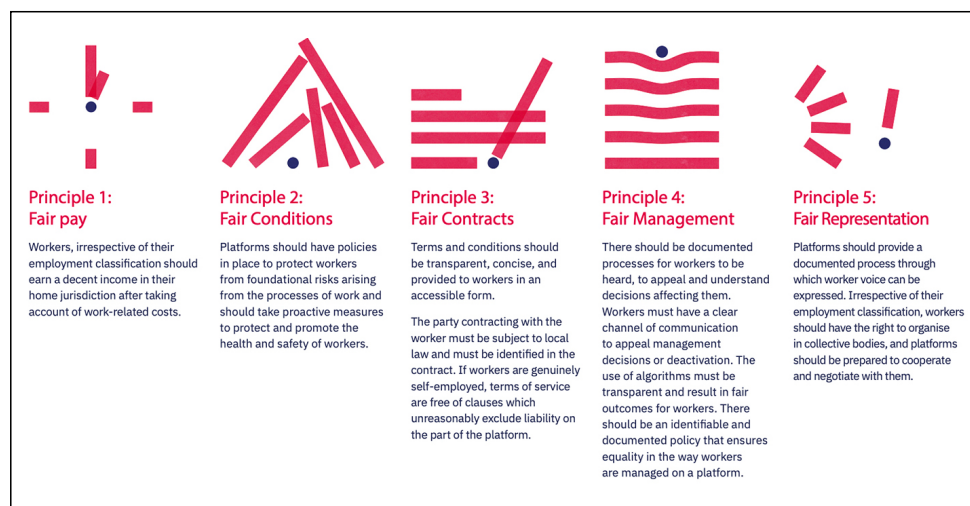
Platformele economiei „gig” susțin adesea că sunt doar companii de tehnologie care îi pune în legătură pe cei care vor să-și vândă forța de muncă cu cei care vor să o cumpere. Conform acestei logici, în jurisdicții, platformele clasifică lucrătorii „gig” ca „antreprenori independenți”, „proprii angajați” sau parteneri, mai degrabă decât angajați. Această clasificare afectează relația de control existentă, prin care platformele dictează condiții de muncă și de plată și implementează metode extrem de eficiente de guvernare a rețelei. Rezultatul acestei dibăcii contractuale este faptul că numărul din ce în ce mai mare de lucrători „gig” nu este acoperit de legile muncii și, prin urmare, este neeligibil pentru protecție și prestație, cum ar fi plata spitalizării în caz de îmbolnăvire, a vacanțelor sau a contribuțiilor la pensii. Platformele externalizează costurile lucrătorilor, cum ar fi închirierea sau întreținerea vehiculelor, asigurarea și combustibilul. Muncitorii sunt responsabili pentru calcularea și plata impozitelor. Presupunerea de flexibilitate pentru alegerea programului de lucru este subminată de o tendință de scădere a

salariilor (determinată de platforme care își extind rapid forța de muncă) și de o interfață digitală care îi răsplătește pe cei care lucrează mai mult. În plus, platformele nu au nicio obligație de a garanta o cantitate minimă de muncă, cu o ofertă excesivă de forță de muncă care duce la perioade de disponibilitate mai mică a locurilor de muncă și perioade mai lungi de așteptare neplătite între locuri de muncă. Aceeași ofertă de forță de muncă înseamnă că rareori clienții au mult timp să aștepte serviciile dorite. Combinați, toți acești factori împing constant muncitorii să lucreze pe ture mai lungi, ca urmare a asumării unor riscuri mai mari și a potențialului pericol pentru ei înșiși și pentru alții, asemeni cazului șoferului somnolent Ola.

Nici Ola, nici contextul indian nu sunt unice – probleme similare de salarizare scăzută, suprasolicitare și expunere la riscuri apar în mod regulat în economia „gig” la nivel global. Aceste condiții pot fi și sunt abordate într-o varietate de moduri, inclusiv prin reglementări care vizează statutul de angajare al lucrătorilor și obligațiile platformelor. S-au pus bazele acestei acțiuni colective de jos în sus, precum și eforturile terților de a sensibiliza publicul și de a stimula practici mai juste.

Înainte să fie prea târziu, Fundația Fairwork, un proiect de cercetare-acțiune având bazele la Universitatea din Oxford, a fost fondată în 2018 ca o colaborare între oamenii din științele sociale și avocații muncii, care lucrează pentru a aborda practicile neloiale din economia „gig”. Pe baza dovezilor adunate de la peste 300 de lucrători „gig” din Africa, Asia și Europa, au fost dezvoltate cinci principii de lucru echitabil pe platformă: salarizare echitabilă, condiții corecte, contracte corecte, management echitabil și reprezentare echitabilă.

Efectuăm cercetări (inclusiv interviuri cu muncitorii și managerii platformelor) pe un ciclu anual pentru a evalua platformele de economie „gig” pe baza acestor principii. Le acordăm apoi scoruri până la 10 și le afișăm scorurile

Principiile Fundației Fairwork.
Credit: The Fairwork Foundation.

South Africa

NOSWEAT	8
BOTTLES	7
NOMAD NOW	7
SWEEPSOUTH	7
PICUP	5
UBER	5
BOLT (TAXIFY)	4
DOMESTLY	4
UBER EATS	3
WUMDROP	2

India

FLIPKART	7
DUNZO	5
BIGBASKET	5
ZOMATO	4
SWIGGY	4
URBANCLAP	4
HOUSEJOY	4
RAPIDO	3
UBER EATS	3
UBER	2
OLA	2
FOODPANDA	2

Tabelele Ligii Fundației Fairwork pentru munca corectă din Africa de Sud și India, 2019.
Credit: The Fairwork Foundation.

atât în scoruri individuale, cât și comparativ într-un tabel al „echității”. Pentru a face acest lucru, am stabilit praguri pentru fiecare dintre cele cinci principii bazate pe circumstanțe locale (de exemplu, „plata echitabilă” este interpretată diferit în locuri diferite). Platformelor care obțin scor mare le este permisă folosirea etichetei noastre pentru a semna faptul că sunt un angajator mai echitabil.

Prin această lucrare, ne propunem să oferim un cadru pentru muncitori, firme, consumatori și autorități, de reglementare a unei economii bazate pe platforme, care își asumă promisiunea de a pune la dispoziție oportunități extinse de angajare, mijloace de viață durabile și abilitare a lucrătorilor.

În urma reclamației pasagerului, Ola a luat măsuri disciplinare și corective imediate împotriva șoferului său obosit, inclusiv cerând ca acesta să participe la consiliere. Dar poate nu toată vina ar trebui să fie pusă pe umerii șoferului. Nu este posibil ca cineva să fie sfătuit să se simtă mai puțin obosit sau mai puțin dependent de o sursă precară de venit. Dacă Ola și platformele ca aceasta ar fi dispuse să încorporeze în mod activ principiile Fairwork în modalitățile de gestionare a lucrătorilor, am putea vedea rezultate mai sigure și mai corecte pentru lucrătorii din economia „gig”. Dacă șoferilor li s-ar plăti un salariu net și nu ar lucra pentru platforme care nu au structuri de bonus încorporate care răsplătesc suprasolicitarea (condițiile), ar alege probabil să se deconecteze, în loc să accepte un alt loc de muncă la finalul unei zile grele. În cazurile în care obligațiile de plată sunt clar comunicate, lucrătorii și-ar

cântări probabil opțiunile cu atenție înainte de a semna contracte. Lucrătorii de pe platforme care au proceduri de proces adecvate ar putea să facă apel la acțiuni disciplinare, iar cazul lor să fie audiat de către persoane abilitate. Și lucrătorii care sunt capabili să aibă un organism colectiv independent recunoscut de platforme (reprezentare) ar putea să solicite un acord mai echitabil în termenii lor. În schimb, Ola și majoritatea altor platforme au reușit să externalizeze nu numai costurile și riscurile, dar și responsabilitatea pentru condiții de muncă nesigure pentru lucrători.

În mod fundamental, dorim să consolidăm prin principiile noastre faptul că munca nesigură nu este o condiție naturală, necesară sau acceptabilă a unei economii moderne bazate pe platforme. Drepturile de muncă, pentru care s-a luptat și au fost câștigate, sunt afectate de soluțiile inteligente din mai multe sectoare. În timp ce sentimentul că nu există nicio alternativă este profund înrădăcinat și platformele pot părea de neatins, ele sunt foarte sensibile la percepția publică. Utilizatorii platformei (atât lucrătorii, cât și consumatorii) au mult mai multă putere decât ne-am putea imagina în concepția și realizarea unui viitor mai echitabil al muncii. ■

Adrese de corespondență:

Srujana Katta <srujana.katta@oii.ox.ac.uk>

Kelle Howson <kelle.howson@oii.ox.ac.uk>

Mark Graham <mark.graham@oii.ox.ac.uk>

> Capitalism, clasă, controversă

de **Donatella della Porta**, Școala Normală Superioară, Florența, Italia

Proteste în Hong Kong, 2019. Credit: Studio Incendo/Flickr. Unele drepturi sunt rezervate.

Aniversarea celor cincizeci de ani de la „Toamna fierbinte” din 1969 i-a făcut pe sociologii precum Colin Crouch și Alessandro Pizzorno să vorbească despre o „reînviere a luptei de clasă”. Aniversarea a fost marcată de apariția unui val global de proteste masive, inclusiv milioane de marșuri și neascultare civilă, izbucnite concomitent în locuri cât mai îndepărtate precum Libanul, Chile, Catalonia și Hong Kong. În „Toamna fierbinte” din 2019, luptele împotriva inegalităților extreme și a elitelor corupte au rezonat cu protestele anti-austeritate de la începutul deceniului, precum și cu Mișcarea Justiției Globale de la începutul mileniului.

Ca proteste împotriva austerității reapărute periodic, spre sfârșitul

anilor 2010, mobilizările împotriva violenței asupra femeilor sau încălzirii globale au preluat unele dintre cadrele valorilor anterioare, localizând aceste probleme într-o critică a relațiilor sociale și politice existente. Rețelele fluide au conectat grupuri, mobilizând deseori cetățenii pentru prima dată. În timp ce „Fridays for Future”, „Extinction Rebellion” și „Ni Una Menos” au pus problema unor violențe împotriva naturii și a femeilor cu exploatare capitalistă, mobilizările masive ale „Toamnei Fierbinții” din 2019 au fost înrădăcinate în clivaje naționale. Totuși acestea au exprimat și furie pentru dezvoltarea capitalistă globală, care a crescut inegalitățile sociale și a constrâns drepturile civile și libertatea politică. Repri-marea uneori brutală a neascultării civile în străzi și în instanțe a

>>

alimentat proteste suplimentare într-o spirală de politizare, cu momente de radicalizare.

În timp ce neoliberalismul și criza acestuia au provocat multă nemulțumire, exprimată adesea în forme de protest perturbatoare, în studiile mișcării sociale, capitalismul, concept și subiect de cercetare, a fost marginal. La fel a fost și în cazul analizei claselor și a conflictelor de clasă. Cu toate acestea, de la Marea Recesiune din 2008, a existat o atenție din ce în ce mai mare asupra bazelor structurale ale conflictelor sociale și a expresiilor acestora în politica instituționalizată, dar și (mai ales) în politica controversată. Ipotezele bine stabilite despre rolul oportunităților politice, mobilizarea resurselor și procesele de încadrare s-au dovedit a fi neactualizate, luând în considerare condițiile socio-economice ale protestelor. După cum voi susține în ceea ce urmează, pentru a readuce capitalismul în analiza protestelor, trebuie să punem în evidență literatura despre mișcările sociale, cu contribuții critice asupra economiei politice a capitalismului neoliberal.

> Transformări în capitalism și noi mișcări sociale

Cercetările asupra mișcărilor de muncă și a mobilității au arătat transformarea pe termen lung a capitalismului, care duce la declinul lucrătorilor industriali și al conștiinței clasei lor, precum și a capacității organizaționale. În concordanță cu aceasta, cercetarea empirică în studiile mișcărilor sociale a vizat răspândirea clivajelor în afara fabricilor, forjarea de noi identități colective și rezistența la ierarhiile societății și pieței. Mai ales din anii '70, apreciind clivajul clasei ca fiind pacifiat, unii oameni de știință ai mișcării sociale au subliniat de fapt caracterul post-industrial și post-materialist al noilor mișcări asupra cărora s-au concentrat.

Teoretizând așa-numitele noi mișcări sociale, lucrările despre mișcările

sociale ale savanților precum Alberto Melucci și Alain Touraine, au evidențiat unele dintre caracteristicile mișcărilor sociale într-o societate programată (sau post-industrială). Întrucât controlul informațiilor constituie sursa principală de putere socială, conflictele ar trebui să se mute de la locul de muncă în domenii precum cercetarea și dezvoltarea, elaborarea informațiilor, științei și tehnologiei și mass-media. Actorii centrali în noul conflict nu au mai fost legați de producția industrială, ci de utilizarea și controlul resurselor cognitive și simbolice. În societățile contemporane, se preconiza că investițiile în crearea de centre de acțiune autonome individuale vor intra în tensiune cu necesitatea unei integrări mai strânse, prin creșterea controlului asupra motivelor proprii pentru acțiunea umană. În timp ce atât Touraine cât și Melucci au adoptat o viziune sofisticată asupra principalelor conflicte sociale și a întreținătorilor, dând greutate dezvoltării a ceea ce s-ar putea numi conștiința de clasă. Cercetarea empirică pe baza socială a „noilor mișcări sociale” s-a concentrat pe pozițiile de clasă ale protestatarilor. Cu tendința de a generaliza din câteva mișcări și câteva țări, studiile au arătat anumite poziții din clasa de mijloc – cum ar fi lucrătorii de tip „gulere albe” din serviciul public – ca fiind mai susceptibili să participe la forme contencioase decât, de exemplu, muncitorii de tip „gulere albastre”.

> Revenirea conflictelor de clasă

În timp ce aceste teoretizări și analize empirice au fost utile pentru a ilumina unele caracteristici ale politicii controversate într-o zonă specifică a lumii în momentul particular al extinderii statului de bunăstare, previziunile privind sfârșitul conflictelor de muncă și a protestului ca arenă a celor de clasă mijlocie s-au dovedit inexacte.

În primul rând, nu numai că forma occidentală a capitalismului s-a dovedit a nu fi modelul spre care s-au mișcat alte economii și societăți, dar chiar și în Occident, capitalismul a dezvoltat forme mai

exploatoare decât au prevăzut teoreticienii unei societăți programate. Declinul lucrătorilor industriali nu a dus la declinul exploatării forței de muncă. Mai degrabă, împreună cu precarizarea condițiilor muncitorilor, s-a remarcat o proletarizare a clasei de mijloc, cu o scădere a autonomiei, precum și a salariului în multe profesii, precum munca lucrătorilor de tip „gulere albe” în sectorul serviciilor. După cum a subliniat David Harvey, referindu-se la analiza lui Karl Marx, profitul prin speculația financiară a crescut ca o alternativă la realizarea profitului prin producție, pentru a rezolva problemele supraacumulării. Împreună cu formele de acumulare orientate spre reproducerea extinsă, cu o parte a valorii excedentare reinvestite în producție, a existat o creștere a acumulării prin depozitare, care amintește de acumularea inițială de capital prin extinderea relațiilor speciale cu formațiuni sociale necapitaliste.

Conflictele renăscute în jurul condițiilor de muncă vizau probleme legate de ceea ce Michael Burawoy a clasificat drept mișcări sociale împotriva recomodificării (ridicarea protecțiilor sociale care au fost obținute); mișcări sociale împotriva comercializării de noi domenii de activitate; și mișcări sociale împotriva ex-comodificării, definite ca expulzarea de pe piață a fostelor mărfuri, ca de exemplu expulzarea foștilor lucrători de pe piața muncii. Deoarece logica acumulării are impact asupra formelor de mobilizare colectivă, ne putem aștepta ca protestele să urmeze logici diferite având în vedere caracteristicile specifice ale unui capitalism financiar care crește fragmentarea clasei.

> Conflicte de clasă în neoliberalismul târziu

Pe lângă dezbaterile privind tendința largă în succesiunea formațiunilor societății, procesele ciclice de la jumătatea perioadei în evoluția capitalistă trebuie, de asemenea, luate în considerare atunci când analizăm condițiile pentru o reînviere a conflictului de clasă într-un

>>

Proteste în Chile, 2019. Credit: Diego Correa/
Flickr. Unele drepturi sunt rezervate.

moment de criză a capitalismului neo-liberal. În renumita sa lucrare „Marea Transformare”, Karl Polanyi a evidențiat în dezvoltarea capitalistă o dublă mișcare între protecția socială și piața liberă. Ca a doua mare transformare, capitalismul neoliberal se bazează pe ideologia dominanței extreme a pieței asupra societății, față de dominația socială a acesteia.

Tendențele obișnuite ale mișcărilor și contramișcărilor lui Polanyi sunt însă încorporate în diferite tipuri de capitalism care coexistă în aceleași perioade istorice. În primul rând, după cum a subliniat abordarea sistemului mondial, capitalismul ia diverse forme la baza sa, semi-periferie și periferie. Studiile asupra mișcării muncii au criticat generalizarea tendințelor geopolitice specifice la nivel global, arătând că, deși numărul lucrătorilor industriali ar putea fi într-adevăr în declin în Occident, nu este cazul în zonele din Sudul Global. În al doilea rând, Peter Hall, David

Soskice și alții au selectat diferite varietăți ale capitalismului, cu economii de piață libere, în care piața este elementul principal al interacțiunii și relațiilor, opuse economiilor de piață coordonate. Cercetări recente au abordat adaptarea diferită a varietăților capitalismului în cea de-a doua Mare Transformare și criza sa din Marea Recesiune. Nemulțumirea a luat diferite forme, legate de caracteristicile specifice, de sincronizare, de intensitatea crizei financiare și de răspunsurile politice la aceasta. Atât la centru cât și la periferie, ceea ce Beverly Silver a descris ca tipul de lupte de clasă al lui Polanyi în apărarea drepturilor vechi, interacționează, în diferite amestecuri, cu mișcări sociale proactive de tip Marx, care contestă sistemele de producție existente.

> Agentitatea mișcărilor sociale

În timp ce aceste reflecții din cadrul economiei politice critice oferă informații utile pentru analiza

bazelor de clasă ale conflictelor sociale, capacitatea diferitelor grupuri sociale de a construi organizații autonome, precum și de a ocupa poziții de putere instituțională, sunt întrebări deschise, la care studiile mișcării sociale ar putea să găsească răspuns. Studiile asupra mișcărilor sociale pot, în acest fel, să lumineze modul în care se creează mișcări antisistemice și/sau contramișcări prin intermediul agenției și într-un context relațional larg. În acest sens, acestea ar putea contribui la îndepărtarea analizei claselor de la o abordare structuralistă, luând în considerare rolul resurselor pentru mobilizare, precum și rolul unei dimensiuni politice autonome.

În primul rând, în timp ce savanții Noii Mișcări Sociale vorbeau despre un moment diferit în dezvoltarea capitalistă, ei au atras în mod util atenția asupra determinantilor structurali ai conflictelor, subliniind în același timp importanța proceselor

>>

de identificare. În acest sens, aceștia au argumentat împotriva interpretării structuraliste a marxismului, la care abordările neo- sau post-marxiste au contribuit parțial, fără a investi totuși multe eforturi de cercetare în dezvoltarea specifică a resurselor organizaționale și ideale, care explică trecerea de la structură la acțiune.

În acest sens, unele elemente subliniate de abordările Noii Mișcări Sociale rămân relevante pentru înțelegerea conflictelor contemporane. De exemplu, importanța controlului cunoștințelor, spre deosebire de declinul proprietății materiale asupra mijloacelor de producție sau respingerea unei concepții ierarhice a publicului în statele bunăstării în favoarea unei definiții a bunurilor comune, rămâne importantă în mobilizarea de astăzi. Nu întâmplător, analizele marxiste recente ale mișcărilor sociale din vremurile neolibérale, precum cea a lui Colin Barker, se referă în general la Melucci și Touraine, în special atunci când subliniază importanța cunoașterii pentru discursurile de rezistență bazate pe recunoașterea nevoilor radicale și depășirea bunului simț dominant. De asemenea, cercetarea valurilor îndelungate în politica controversată subliniază rolul acumulării de resurse simbolice și materiale de rezistență la capitalism, consolidarea repertoriilor specifice de protest și stabilizarea canalelor instituționale, precum și a alianțelor și rețelelor.

Așa cum este vizibil în studiile recente, evoluțiile conjuncturale, dar și cele politice ale crizei, formele și intensitatea acesteia, au avut efecte relevante asupra formelor și intensității conținutului. Analizele comparative ale mișcărilor sociale de la periferia europeană au contestat ipoteze răspândite în sociologia forței de muncă și studiile mișcărilor sociale, potrivit cărora mișcările progresive înfloresc în perioadele de abundență, când lucrătorii sunt puternici din punct de vedere structural, iar creșterea economică implică marje mai mari pentru investirea profitului în majorarea salariilor și impozitelor, pentru a sprijini cheltuielile sociale. Astfel de analize au arătat că situația în care criza a fost mai puternică, în special în țări precum Islanda, Grecia și Spania, a declanșat niveluri mai ridicate de activitate, cu noi repertorii de acțiune, precum și forme organizaționale și revendicări și chiar au putut obține succesul politic. Cu toate acestea, reflecția asupra diferitelor provocări pentru actorii controversați în perioadele de abundență, față de perioadele de criză, rămâne relevantă. După cum au subliniat unele cercetări asupra activismului muncii, crizele pot fi într-adevăr depășite prin crearea de resurse de solidaritate în timpul protestelor. Grevele îndelungate sau ocuparea fabricilor, cum ar fi campingul în piețe sau pichetele șomerilor care au caracterizat protestele anti-austeritate, sunt analizate într-adevăr ca o reacție la criza

care creează apoi idei și practici inovatoare. În „crizele organice” ale lui Gramsci, crize de hegemonie ale clasei conducătoare, în anumite condiții politice și sociale, militanța locală poate să conveargă într-o mișcare socială mai largă.

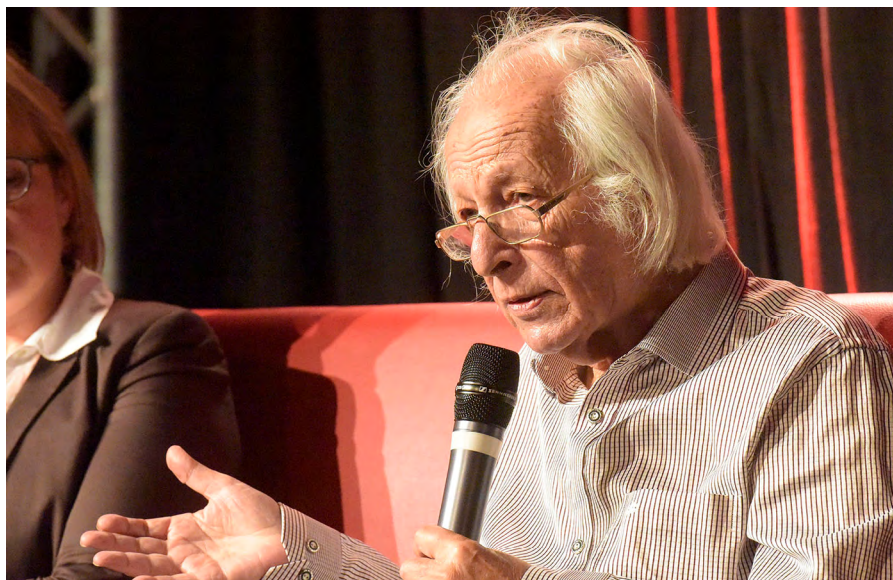
> Concluzii finale

În concluzie, o viziune structuralistă a claselor tinde să treacă cu vederea modurile în care oportunitățile politice mediază efectele socio-economice, precum și procesele de mobilizare a resurselor, pe care s-au concentrat în principal studiile privind mișcarea socială. Îmbinarea studiilor privind mișcările sociale cu economia politică (critică) este crucială pentru a înțelege varietatea, intensitatea și sincronizarea mișcărilor sociale care s-au mobilizat în regiuni distincte ale lumii, cu diferite temporalități, în opoziție cu criza capitalismului neoliberal. Pentru a face acest lucru, teoria mișcărilor sociale ar trebui să contribuie mai mult cu analize critice ale transformării capitaliste care investighează procesele actuale de acumulare și exploatare. În același timp, analiza transformărilor structurale ale capitalismului poate beneficia de teoria mișcărilor sociale: atrage atenția asupra mobilizării nemulțumirilor sale. ■

Adresă de corespondență: Donatella della Porta
<donatella.dellaporta@sns.it>

> Tribut către faimosul marxist african, Samir Amin

de **Vishwas Satgar**, Universitatea din Witwatersrand, Africa de Sud și membru al Comitetelor de Cercetare ISA pentru Economie și societate (RC02) și Mișcărilor în câmpul muncii (RC44)

Samir Amin în Berlin, 2016.

Credit: Flickr. Unele drepturi sunt rezervate.

Samir Amin a murit pe data de 12 august 2018. Istoria intelectuală africană a secolului douăzeci nu ar fi completă dacă nu am menționa contribuția sa semnificativă. Itinerariul său intelectual se intersectează cu momente-cheie din evoluția recentă a Africii: (i) apariția naționalismului arab; (ii) turnura către stânga a Africii postcoloniale, incluzând aici și ascensiunea socialismului african, precum și socialismului științific; (iii) controlul neocolonial prin dependență; (iv) înfrângerea pan-africanismului în contextul ajustării structurale și al Războiului Rece; (v) formularea unei Africi globalizate. Amin a trăit toate acest momente, le-a studiat și a interacționat intelectual cu ele.

Amin a activat ca marxist independent, construind treptat o agendă de cercetare care a pornit de la teza sa de doctorat (1957), care s-a concentrat pe subdezvoltare și mecanismele acesteia. Această teză a fost publicată ulterior sub titlul *Acumularea la Scală Mondială – O critică la adresa teoriei Subdezvoltării* [Ib. eng. *Accumulation on a World Scale – A Critique of the Theory of Underdevelopment*, 1974]. Amin a fost un intelectual transgresiv, refuzând să se limiteze la limitele disciplinei. A adus contribuții semnificative la teoria marxistă, analiza sistemelor mondiale, teoria dezvoltării, analize conjuncturale de geopolitică globală, strategii – și a revizuit și reanalizat constant problematica socialismului. Domeniul sociologiei beneficiază în mod direct de contribuțiile lui Amin, ce sunt simultan preluate și în domenii precum economia, relațiile

internaționale, teoriile postcoloniale, studiile de dezvoltare, precum și varii alte discipline. În contextul african, Amin este co-fondator al Consiliului African pentru Cercetare în Științele Sociale (CODESRIA, 1973), ocupând în această structură și rolul de secretar fondator executiv. Această instituție a format cel puțin trei generații de cercetători în științele sociale și a formulat o traiectorie de dezvoltare inegalabilă pentru comunitatea științifică africană în ceea ce privește domeniul științelor sociale.

Marxist fiind, Amin nu a fost niciodată un captiv al ortodoxiei. Abordarea lui în ceea ce îl privește pe Marx era aceea de a învăța de la el; Marx reprezenta un punct de plecare, însă metoda marxistă efectivă implica oferirea unor „răspunsuri marxiste la provocările actuale”. Iar asta a implicat inovații conceptuale la teoria marxistă asupra capitalismului și materialismului istoric. Din acest punct de vedere, este de notat faptul că Amin nu a abordat capitalismul prin prisma definiției abstracte obișnuite pentru relația capital-muncă. Pentru Amin, o asemenea abordare a culminat în economism și într-o viziune scenică asupra evoluției periferiilor – însemnând faptul că periferiile decăzute trebuiau să atingă nivelul centrelor avansate. În schimb, el credea că este important să ne gândim la capitalism ca la un sistem mondial, ca la o unitate de analiză primară la un nivel ridicat de abstractizare. Ori asta implica o înțelegere a istoricității capitalismului, o analiză concretă a imperialismului contemporan, precum și alte analize conjuncturale. Aceste procese au dus la inovarea concepției

marxiste referitoare la valoare și localizarea acestora sub umbrela capitalismului global. Amin a dezvoltat și concepte precum chirie imperială, dezvoltare inegală și polarizare globală, ca fiind inerente sistemului capitalist mondial. Concepția sa asupra fazei globale de monopol capitalist, cu cinci monopoluri pe arme de distrugere în masă, tehnologie, flux financiar, resurse planetare și comunicare, este centrală în teoria sa asupra imperialismului. Din această perspectivă, dezvoltarea periferiilor în direcția prezentată de centru nu putea provoca decât o deziluzie.

Într-un moment în care universitățile, atât în nordul cât și în sudul lumii, se confruntă cu provocările decolonizării, contribuția lui Samir Amin la marxismul non-eurocentric este una crucială și chir pionierească. El propune și o bază pentru dialogul împotriva celor care, într-un exces de zel, dezavuează marxismul drept gândire eurocentrică. Amin contestă mișcarea eurocentrică prin Marx, istoriografia capitalismului și modernitatea vestică. El face asta prin inovația conceptului de „mod de producție tributar” și istoricizează această categorie într-o secvență istorică ce demonstrează cum Europa a reprezentat periferia civilizației pre-capitaliste. Europa a ajuns mai târziu în categoria de „civilizație” din cauza dinamicii tranziției de la feudalism la capitalism, care a perturbat centralizarea surplusului. Europa nu s-a dezvoltat datorită geniului caucazian și excepționalismului. Au existat contingente istorice profunde implicate în reformularea sistemului mondial din secolul XVI. Amin provoacă eurocentrismul și în contextul suprapunerii acestuia cu economismul, argumentând pentru centralitatea alianței muncitor-țăran în periferia capitalismului. Analiza de clasă și politicile marxiste nu ar trebui să reducă adresarea politică a proletariatului industrial. Mai mult, prognoza oarecum anticipativă a *Empire of Chaos* (1992), în care blocul Europa-Japonia condus de Statele Unite nu ar renunța niciodată la munca de reproducere și lărgire a piețelor capitaliste, nu face decât să sublinieze imperativele decolonizării.

Conceptul strategic de decuplare, propus de către Samir Amin, ce nu are legătură cu autarhia, a asigurat și o bază pentru proiecte naționale populare în diferite țări și regiuni, în vederea asigurării unui climat în care proiectul de suveranitate este modelat de imperative decolonizatoare. Problema centrală așadar a fost pentru Amin aceea de a controla relația dintre periferii și capitalismul global. Amin nu a susținut simpla ajustare a termenilor monopolurilor globale și a centrelor aferente. În viziunea sa, liberalizarea controlului schimburilor, sistemele bancare private și agricultura globalizată stăteau împotriva dezvoltării naționale.

În esență, această decuplare se referă la un proiect național și popular conturat de trei mari tendințe: de stat, capitalistă și socialistă. Amin percepe aceste trei tendințe ca fiind susținute de o alianță de clasă (și, în cazul periferiei, de o alianță între muncitor și țăran) care conduce proiectul. Fiecare dintre aceste tendințe se la lavi, contracizează și o va contesta pe cealaltă în vederea organizării și

formulării acestui proiect național-popular. Din această perspectivă în continuă evoluție a decuplării, el a marcat și câteva condiții obligatorii clare pentru derularea procesului.

În primul rând, un proiect național care pune accentul pe nevoile populației este crucial. Acesta nu ar trebui compromis de o relație cu capitalismul global. Un exemplu crucial în vederea acestui lucru este suveranitatea alimentară. Amin a susținut atât politic cât și intelectual o perspectivă agrară în care țăranii, micii fermieri și consumatorii lor controlează sistemul alimentar. Încă din 1996, Via Campesina, cea mai mare mișcare agricolă de pe planetă, cu peste 200 milioane de membri, s-a plasat în fruntea luptei pentru susținerea suveranității alimentare ca răspuns la depozitățile asociate cu monopolul global asociat regimelor alimentare controlate. Amin a îmbrățișat suveranitatea alimentară ca fiind crucială pentru o abordare strategică de decuplare. Această poziție este la fel de importantă și în contextul modului în care percepem decarbonizarea în lumea modernă.

În al doilea rând, decuplarea trebuie să prezinte o dimensiune regională sau sub-regională. Pentru Amin, deși țara reprezintă un locus central pentru decuplare, asta trebuie să se petreacă într-un context în care marile blocuri economice și politice construiesc relații, Africa de Sud, Africa de Vest, chiar întregul continent African. Această armonizare a regionalizării se referă și la construirea puterii interne necesare pentru controlul relației cu capitalismul global. Asta face decuplarea să se refere și la un alt fel de globalizare, controlată de jos în sus, mai degrabă decât de clasa conducătoare, monopolurile globale sau triada condusă de Statele Unite.

În cel de-al treilea rând, decuplarea se referă și la realizarea unei descentrări a puterii în sistemul mondial. Un concept legat de decuplare și, în același timp, central în realizarea ei, este ideea de lume policentrică. Această noțiune propune o redistribuire a puterii prin internaționalizare. Perioada petrecută de Amin în Mișcarea de Nealinie (1955-1975) a fost crucială pentru realizarea acestei lumi policentrice. Cu toate acestea, după înfrângerea ei și retroactivitatea solidarității pentru Lumea a Treia, Amin a luptat în ultimi ani ai vieții sale pentru Internaționala V a Popoarelor și Muncitorilor. Amin a început atunci să critice limitările impuse de Forumul Social Mondial și a căutat o nouă bază pentru solidaritate internațională, împământenită într-o formă critică de apreciere a internaționalismului istoric. Această propunere a sa este abordată și azi în diferite medii, în contextul amenințării extreme de dreptă și înrăutățirea crizelor sistemice ale capitalismului global, incluzând aici și criza climatică cu care ne confruntăm astăzi.

Aceia dintre noi care trăim în contextul african, l-am cunoscut pe Samir Amin și ne-am gândit la lume în dialog cu gândirea sa, suntem provocați în moduri foarte profunde de pierderea sa. Issa Shivji, un recunoscut cercetător african, a captat această realitate pe care o trăim prin sintagma „un baobab a căzut”. ■

Adresă de corespondență: Vishwas Satgar <Vishwas.Satgar@wits.ac.za>

> I. Wallerstein: un strălucit sociolog și intelectual

de **Sari Hanafi**, Universitatea Americană din Beirut, Liban și președinte al Asociației Sociologice Internaționale (2018-2022), și **Stéphane Dufoix**, Universitatea din Paris Nanterre și Institutul Universitar Francez și membru al Comitetului de cercetare ISA pentru Istoria sociologiei (RC08)

Immanuel Wallerstein la Universitatea Europeană din Saint Petersburg, 2008.
Foto: Alexei Kouprianov/Creative Commons.

Multe evenimente au tulburat comunitatea noastră sociologică în ultimele luni. Au murit trei sociologi importanți: Immanuel Wallerstein, Aníbal Quijano și Erik Olin Wright. Cu toate acestea, Asociația Internațională de Sociologie (ISA) îi este recunoscătoare în mod special lui Wallerstein, care a fost președinte între 1994 și

1998. El este autorul celebrei lucrări în patru volume „Sistemul Mondial Modern” care propune analiza sistemelor mondiale pentru a regândi teoria dominantă a modernizării – o analiză care rămâne la fel de convingătoare astăzi ca în anii ‘70, când a început să scrie. Argumentând că economicul, politicul și socioculturalul nu sunt arii autonome ale acțiunii sociale și apelând la analize care să fie

>>

simultan istorice și sistemice, el a re-concentrat sociologia în jurul istoriei comparate, al economiei politice și al teoriilor capitalismului, punând bazele sociologiei anticoloniale și postcoloniale.

Imensa sa contribuție organizațională a fost „deschiderea” ISA, prin stabilirea unui contact direct cu calitatea lui de membru, prin inițierea unei tradiții a scrisorilor prezidențiale către membri și prin organizarea de conferințe regionale care au ajutat la creșterea unor noi generații de sociologi care vor deveni ulterior lideri ai sociologiilor lor naționale, precum și ai ISA.

Traduse în multe limbi, cărțile lui Wallerstein atestă influența sa la nivel mondial. În lumea arabă, cinci dintre cărțile sale și multe dintre articolele sale au fost traduse, iar prietenia sa cu teoreticianul dependenței, Samir Amin, l-a făcut unul dintre eroii lumii arabe. Această situație este una complexă de analizat. La prima vedere, în cărți importante, precum *Regândirea Științei Sociale* (1991) sau raportul Comisiei Gulbenkian privind restructurarea științelor sociale pe care a prezidat-o (1996), sunt foarte puțini oameni de știință sociali non-occidentali (Samir Amin primul, și Engelbert Mveng al doilea). Cu toate acestea, o privire mai atentă arată că Centrul Fernand Braudel pe care l-a direcționat la Universitatea Binghamton a fost un loc unde numeroși oameni de știință socială, latino-americani din grupul Modernidad/Colonialidad (precum Aníbal Quijano, Enrique Dussel, Walter Mignolo și Ramón Grosfoguel) au găsit un refugiu sau cel puțin un loc unde să-și prezinte analizele în anii '90. Mai mult, în discursul său prezidențial din 1998, înainte de cel de-al XIV-lea Congres Mondial de

Sociologie de la Montreal, a doua a sa (din cele șase) provocări pentru „cultura sociologiei” tradiționale a fost una pentru eurocentrism și a citat pe lung lucrarea sociologului egiptean și francez Anouar Abdel-Malek.¹

Încă din 1971, considerând că diviziunile disciplinare înființate la sfârșitul secolului al XIX-lea „nu mai serveau niciunui scop euristic,”² Wallerstein a cerut reunirea științelor sociale cu cele umaniste și cu istoria. El a luptat pentru recreerea lor, acceptând că „raționalitatea implică alegerea unei politici morale și că rolul clasei intelectuale este de a lumina alegerile istorice pe care le avem colectiv”, așa cum a spus-o în *The End of the World as We Know It: Social Science for the Twenty-First Century*. Fără această „raționalitate substanțială”, susține el, oamenii de știință sociali vor deveni irelevanți social. În ultimul său comentariu din 1 iulie 2019, el ne-a propus să luptăm pentru a fi relevanți: „Lumea ar putea să meargă pe alte căi. Sau poate nu. Am indicat în trecut că am crezut că lupta crucială este o luptă de clasă ... Ceea ce pot face cei care vor fi în viață în viitor este să lupte cu ei înșiși, astfel încât această schimbare să fie una reală.”

El credea într-o criză finală a capitalismului, totuși acest intelectual puternic ne-a părăsit cu mult înainte ca o lume mai bună să fie posibilă. ■

1. Wallerstein, I. (January 1999) “The Heritage of Sociology, the Promise of Social Science.” *Current Sociology* 47(1): 1-37.

2. Wallerstein I. (November 1971) “There is No Such Thing as Sociology.” *The American Sociologist* 6(4): 328.

Adrese de corespondență:
Sari Hanafi <sh41@aub.edu.lb>
Stéphane Dufoix <stephane.dufoix@wanadoo.fr>

> I. Wallerstein:

conferirea unei noi coerențe sociologiei

de **Frank Welz**, Universitatea din Innsbruck, Austria și membru al comisiilor de cercetare ISA pentru Istoria sociologiei (RC08) și Teoria sociologică (RC16), și **Anand Kumar**, membru senior, Nehru Memorial Museum & Library, New Delhi, India

„El a dat întâietate necesității de a fi un sociolog angajat nu numai ca cercetător, ci și ca profesor de sociologie.”

Reflectând asupra Congresului Mondial ISA din 2018 din revista *Canadian Review of Sociology*, Frédéric Vandenberghe și Stephan Fuchs au subliniat că „sociologia a dispărut”. Pentru ei, o disciplină fragmentată și-a pierdut miezul și identitatea. Una dintre cele mai puternice voci globale împotriva fragmentării și specializării sociologiei a fost cea a lui Immanuel Wallerstein. Moartea sa pe 31 august 2019, la 88 de ani, este o mare pierdere pentru științele sociale. Sarcina responsabilității ne-a trecut acum nouă, comunității globale de sociologi, dar, din fericire, moștenirea științifică lăsată de el este imensă. După ce s-a inspirat din ideile de bază ale lui Immanuel Wallerstein de la sfârșitul anilor '70 (când Anand Kumar a studiat sub îndrumarea sa în Binghamton) printr-o serie lungă de întâlniri (în 1999, am intervievat împreună video la Paris¹), vom încerca să prezentăm un puține dintre ideile sale despre care credem că sunt cele mai relevante pentru sociologia contemporană.

În primul rând, în ceea ce privește unitatea de analiză: În timp ce sociologia internațională a dezbătut „naționalismul metodologic” al sociologiei la începutul noului secol (de exemplu, U. Beck, D. Chernilo), Wallerstein a înlocuit deja unitatea de analiză științifică socială în anii 1960 și a decis că nu poate studia zonele Africii de Vest postcoloniale ca societăți naționale, ci doar ca parte a unui sistem mondial istoric – punctul de plecare de la care și-a dezvoltat cartea în patru volume „Sistemul Mondial Modern”. În al doilea rând, vizând metoda noastră (epistemologia) de a înțelege socialul, chemarea timpurie a lui Wallerstein pentru o știință socială relațională a devenit o provocare importantă și promițătoare pentru științele sociale. Bazându-se pe știința complexității lui Ilya Prigogine, în anii 90, Wallerstein a început să argumenteze că științele naturale și umaniste vor găsi un teren nou comun în științele sociale (readucând din nou sociologia în centru), înlocuind viziunea mondială newtoniană a repetiției, stabilitatea și echilibrul prin noua viziune a studiilor complexității asupra unei lumi istorice dominate de instabilitate, evoluție și fluctuație. În urma acestei concepții, determinarea economiei neoclasice asupra echilibrului general este greșită.

De asemenea, practica noastră tradițională de separare a economiei (pentru economie), cea politică (pentru științele politice) și cea socioculturală (pentru sociologie sau științele umaniste) este greșită. Analizarea unui fenomen trebuie neapărat să țină cont și de relaționarea sa de către ceilalți. De exemplu, etnia nu poate fi considerată pur și simplu o moștenire culturală din trecut, dar în același timp, atât un mod strategic impus de sus în cadrul unei societăți pentru organizarea straturilor inferioare (din punct de vedere economic), cât și ca mod de rezistență.² (din punct de vedere politic) de jos în sus. În al treilea rând, agenda ascunsă din spatele accentului lui Immanuel Wallerstein pe presupunerile epistemologice și ontologice ale sociologiei a fost angajamentul său de a consolida coerența și eficiența disciplinei noastre. Deja în anii 90, în calitate de președinte al ISA, a criticat împărțirea continuă a sociologiei în secțiuni din ce în ce mai mici, una care nu putea fi depășită decât prin regândirea surselor intelectuale comune ale sociologiei.

În cele din urmă, el a dat întâietate necesității de a fi un sociolog angajat nu numai ca cercetător, ci și ca profesor de sociologie. El a făcut-o prin faptul că a fost un participant consistent, la fel ca un „intelectual organic”, la mișcările pentru dreptate și armonie de la protestele anti-război din anii 1960 până la rezistența anti-apartheid din anii '70 – '80 și la adunările Forumului Mondial Social din Africa până în America Latină. Pe scurt, Immanuel Wallerstein va fi amintit ca un mare maestru care nu numai că s-a confruntat cu limitele „sociologiei occidentale” în anii 1960, dar a revitalizat sociologia din următoarea jumătate de secol, prin stabilirea unui set de concepte, teorii și metode noi (abordarea sistemului mondial) pentru a da un sens mai bun dinamicii societății umane – în special între „lungul secolului al XVI-lea” și turbulentul secol XX. ■

1. Immanuel Wallerstein intervievat video de către Anand Kumar și Frank Welz, 1999, <https://www.youtube.com/playlist?list=PL49D592A64200367F>.

2. Kumar, A. and Welz, F. (2001) “Culture in the World-System. An interview with Immanuel Wallerstein.” *Social Identities. Journal for the Study of Race, Nation and Culture* 7(2): 221-231.

Adrese de corespondență:

Anand Kumar <anandkumar1@hotmail.com>

Frank Welz <frank.welz@uibk.ac.at>

> Caravana pentru migranți

ca strategie de mobilitate în America Centrală

de **Veronica Montes**, Bryn Mawr College, SUA

Migranți care stau pe stadionul Jesus Martinez din Ciudad de Mexico.
Credit: Veronica Montes.

Intro după-amiază de primăvară din mai 2019, m-am văzut din nou cu Lucia și Hector. Aceasta era a treia oară când îi vedeam într-o perioadă de șase luni. De data aceasta ei erau în orașul de frontieră SUA-Mexic, Tijuana. Lucia și Hector au făcut parte din miile de migranți din America Centrală care, în octombrie și noiembrie 2018, au traversat teritoriul mexican ca parte a așa-numitei Caravane din America Centrală. Migranții au folosit această caravană ca o strategie de mobilitate pentru a ajunge la granița SUA-Mexic. Prima dată când am cunoscut-o pe Lucia și Hector a fost în orașul Mexic, pe 5 noiembrie 2018, în timpul vizitei mele pe stadion, care a servit ca adăpost pentru miile de participanți la caravană, care au început să sosească în oraș pe 3 noiembrie.

Prima caravană – erau în total patru în 2018 – a pornit pe 12 octombrie din orașul San Pedro Sula, Honduras și a ajuns în Tijuana, Mexic, pe 12 noiembrie. Migranții din America Centrală care traversează teritoriul mexican în încercarea de a ajunge în Statele Unite nu sunt nimic nou. Potrivit Martei Sánchez Soler, coordonator al Mișcării de Migranți Mesoamericani (MMM), în Mexic intră zilnic aproximativ 800 – 1000 de migranți din America Centrală. Se estimează că în 2014, de exemplu, aproximativ 392.000 de migranți din America Centrală au traversat teritoriul mexican, numărul acestora scăzând ușor la 377.000 în 2015. Dacă prezența migranților din America Centrală care traversează teritoriul mexican nu este un fenomen nou, de ce caravana migranților atrage atât de multă atenție la nivel național, dar și internațional?

Organizațiile pentru drepturile omului au demonstrat că răpirile în masă au devenit un sistem permanent de extracție la scară largă împotriva migranților din Mexic. În cartea sa *Violencias y migraciones centroamericanas en México*, María Dolores París Pombo afirmă că migranții sunt exploatați pe piețele infracționale și sexuale de-a lungul rutei migratorii dintre granițele de sud și nord al Mexicului. În acest context, vizibilitatea a mii de migranți din America Centrală a fost strategia de mobilitate care le-a permis să străbată teritoriul mexican într-un mod sigur, accesibil din punct de vedere economic și rapid pentru a ajunge la granița dintre Mexic și Statele Unite. Astfel, deși formarea unei caravane ca strategie de mobilitate pentru a traversa teritoriul mexican nu a fost nouă, de data aceasta o combinație de factori a făcut-o diferită. În primul rând, a existat un număr masiv de persoane și eterogenitate – familii tinere, mame singure cu copii, bărbați tineri și singuri, minori neînsoțiți, persoane LGBTQ și un număr semnificativ de persoane în vârstă și persoane cu handicap – care s-au alăturat rapid caravanei. În al doilea rând, a existat rapiditatea organizării lor. În al treilea rând, a fost determinarea a mii de migranți din America Centrală să călătorească pe drumurile principale, cerându-și dreptul la tranzit gratuit și sigur prin teritoriu.

De ce acești oameni și-au părăsit casele, și-au riscat viața familiilor și s-au îndreptat spre frontiera SUA-Mexic? Răspunsul este complex și fiecare țară din regiunea Americii Centrale are propriile sale scene istorice de spus. Un raport recent intitulat „Disorder by design: a manufactured U.S. emergency and real crisis in

>>

Încercarea de a menține migranții informați despre drepturile și alternativele lor.
Credî: Veronica Montes.

Central America”, publicat de Comitetul Internațional de Salvare, aruncă o lumină pe fundalul care a dus la migrație. Raportul afirmă că solicitanții de azil salvadoran care au ajuns în SUA au ajuns la niveluri severe de stres psihosocial care au fost perpetuate de-a lungul generațiilor, întrucât familiile au îndurat decenii de război civil, violență de stat, sărăcie, dezastre naturale și, cel mai recent, bande de cartier violente, pervasive și nediscriminatorii. O istorie similară este împărtășită de Guatemala cu o istorie a unui război civil de 36 de ani – din 1960 până în 1996 – cu un număr de aproximativ 200.000 de oameni, în mare parte descendenți indigeni. Pentru Honduras, punctele critice au fost nivelul ridicat de corupție, lovitura de stat din 2009, sărăcia și bandele de cartier extrem de violente care au determinat mii de hondurerani să fugă din țara lor. În aceste condiții, viața devenise insuportabil de periculoasă și sărăcită pentru milioane de migranți din America Centrală.

Pe 11 noiembrie, primul grup de aproximativ 300 de persoane din caravană a început să sosească în Tijuana. Potrivit unui raport al Colegiului de la Frontiera Nordică (COLEF), un institut de cercetare situat în Tijuana, s-a estimat că aproximativ 6.000 de persoane au stat într-o facilitate sportivă complexă, care a fost permisă de guvernul municipal. Într-un raport publicat pe 13 decembrie, COLEF a discutat despre cinci scenarii posibile pentru acei migranți din America Centrală aflați încă în Tijuana: (1) să solicite azil în SUA; (2) să solicite statutul de refugiat în Mexic; (3) să stea în Tijuana și să-și găsească un loc de muncă; (4) să experimenteze repatrierea voluntară sau forțată în țările lor de origine; și (5) să traverseze în mod clandestin frontiera SUA-Mexic. La această listă, adaug un al șaselea scenariu: mutarea într-un alt oraș de frontieră SUA-Mexic. Această ultimă posibilitate a fost alegerea Lucia și Hector. A doua oară când i-am văzut pe Lucia și Hector se aflau la Tijuana la sfârșitul lunii noiembrie 2018, cu câteva săptămâni înainte de a pleca din Tijuana spre Reynosa, Tamaulipas – o călătorie de 1.112 de mile către unul dintre cele mai periculoase orașe de frontieră din Mexic

– în speranța, potrivit lor, de a obține în acel oraș un loc de muncă în construcții.

Din caravana din 2018 pot fi învățate mai multe lecții. În primul rând, ca strategie de mobilitate, caravana a reprezentat dualitatea dintre vizibilitatea oferită miilor de americani din zona centrală care traversau teritoriul mexican și invizibilitatea acestor migranți, odată ce au fost blocați la granița SUA-Mexic. În al doilea rând, în timp ce mobilizarea colectivă a persoanelor care s-au alăturat caravanei a fost unul dintre factorii decisivi care i-au ajutat să ajungă la graniță, astăzi, mobilizarea colectivă a dispărut pe măsură ce oamenii s-au dispersat în Tijuana și în alte orașe de frontieră din Mexic în căutarea propriei supraviețuiri. Acest lucru pune membrii caravanei într-o poziție extrem de vulnerabilă. În al treilea rând, această caravană a dezvăluit lumii criza migratorie care există în regiunea Americii Centrale. Se estimează că numărul de migranți din America Centrală care sosesc la frontiera SUA-Mexic ar putea ajunge până la un milion până la sfârșitul anului 2019. În al patrulea rând, guvernul mexican se confruntă cu o situație complexă ca urmare a acestei crize migratorii din America Centrală. Frontiera sudică a Mexicului nu are infrastructură pentru a avea grijă de miile de migranți – din America Centrală, africani, cubanezi, haitieni și alți migranți transcontinentali – care sunt blocați în așteptarea continuării drumului către granița de nord. Între timp, la granița de nord a Mexicului, adăposturile pentru migranți sunt supra-aglomerate de miile de migranți care au reușit să ajungă și așteaptă să treacă în SUA fie pentru a solicita azil, fie, în cel mai rău caz, pentru a traversa clandestin către Statele Unite. În cele din urmă, astăzi, mii de migranți din America Centrală se confruntă cu incertitudine și vulnerabilitate atât în Mexic, cât și în SUA. În multe cazuri, ei supraviețuiesc datorită empatiei, solidarității și compasiunii persoanelor și organizațiilor societății civile care susțin și ajută oameni ca Lucia și Hector în căutarea unei vieți mai bune. ■

Adresă de corespondență: Veronica Montes <vmontes@brynmawr.edu>

> Buffalo, NY:

bune practici în relocarea refugiaților

de **Aysegül Balta Özgen**, Centrul pentru studiul etnicității, rasei și migrației, Universitatea din Pennsylvania, SUA și membru al Comitetului ISA de cercetare pentru Sociologia migrației (RC31)

Erie County: Top 14 țări de origine pentru imigranți și refugiați din 2008 până în 2016

Țara de origine	Total (2008-2016)
Afganistan	140
Burma	4.057
Bhutan	1.888
Burundi	79
Congo	56
Republica Democrată Congo	958
Cuba	96
Etiopia	77
Eritrea	321
Iraq	1.322
Iran	54
Somalia	1.851
Sudan	176
Siria	280

Buffalo Brief, februarie 2018, Parteneriat pentru binele public (PPG).

SUA au avut un sistem bine stabilit de relocare a refugiaților de la Legea refugiaților din 1980. Departamentul Securității Interne și Departamentul de Stat coordonează acceptarea refugiaților în țară. De asemenea, Oficiul pentru relocarea refugiaților de la Departamentul de Sănătate și Servicii Umane coordonează furnizarea de servicii după sosirea lor, împreună cu nouă agenții voluntare. Până la reducerea numărului de către președintele Trump în ultimii doi ani, SUA au fost în mod constant cea mai mare țară de relocare din lume, acceptând aproximativ 90.000 de refugiați în fiecare an. Refugiații sunt acceptați permanent și sunt puși pe drumul rapid spre luarea cetățeniei. Spre deosebire de alte categorii de imigranți, aceștia sunt eligibili imediat pentru numerar și asistență medicală, printre alte beneficii publice.

> De ce orașe de dimensiuni medii și mai mici?

Cele nouă agenții voluntare menționate mai sus sunt parte a unui acord de cooperare cu Departamentul de Stat, iar reprezentanții lor se întâlnesc frecvent pentru a examina fiecare caz de refugiați care intră în țară. Aceștia iau în considerare factori precum existența unei familii deja în SUA, disponibilitatea unor persoane care le cunosc limba, locuințe, cursuri de engleză și servicii de angajare pentru a decide unde va fi reînstatat fiecare refugiat. În timp ce marile orașe metropolitane, cum ar fi New York și Los Angeles sunt destinații tipice ale imigranților, recent sunt din ce în ce mai multe orașe de dimensiuni medii și mai mici care sunt preferate pentru relocarea refugiaților. Orașele mai mici sunt mai accesibile, au mai multe locuințe disponibile și multe dintre ele au nevoie de o creștere a populației în scopuri economice.

Buffalo, New York, este unul dintre orașele de dimensiuni medii, în care refugiații au fost relocați din ce în ce mai mult din 2006 încoace. Deși procesul de relocare a fost provocator la început, acum Buffalo a devenit un exemplu de bune practici. Mai mult, refugiații joacă un rol important în actuala revitalizare a orașului.

Buffalo este un oraș tipic al centurii Rust Belt – regiunea din Midwest și nord-estul SUA cunoscută pentru industria grea, în special fabricile de oțel și fier, în secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea. Din cauza dezindustrializării, globalizării economice și automatizării, orașe precum Buffalo, Cincinnati, Cleveland, Dayton, Detroit, Pittsburgh și St. Louis au pierdut puternic din populație și au scăzut din punct de vedere economic. După ce a pierdut jumătate din populație încă din anii 1950, Buffalo are o estimare a populației de 256.000 și o rată ridicată a sărăciei de 30,9% în iulie 2018. Zona Buffalo-Niagara Falls este a opta cel mai rasial segregată regiune din țară și există inegalități puternice din punct de vedere economic între oraș și suburbiile. Similar cu multe alte orașe din regiunea Rust Belt, Buffalo este acum supus repopulării, în mare parte datorită imigranților și refugiaților. Fără creșterea populației născute în străinătate, scăderea totală a populației Buffalo între 2000 și 2014 ar fi fost de 4,7% în loc de 3,3%.

Din 2002, peste 15.000 de refugiați au fost relocați la Buffalo. Cu toate acestea, numărul real de refugiați

este mai mare din cauza migrației secundare: refugiații care sunt relocați inițial în alte orașe se mută ulterior în Buffalo datorită locuințelor accesibile și a rețelilor puternice de sprijin comunitar. Primele cinci țări de origine sunt Birmania, Somalia, Bhutan, Irak și Republica Democrată Congo. Populațiile de imigranți și refugiați se concentrează în partea de vest a orașului, unde rata populației născute în străinătate a crescut la 16% în 2017.

> Cine sunt actorii?

Patru agenții de relocare din Buffalo – organizațiile catolice de caritate (Catholic Charities), serviciile pentru familii evreiești (Jewish Family Services), Journey's End Refugee Services și Institutul Internațional din Buffalo – sunt responsabile de serviciile de primire și plasare a refugiaților în primele trei luni în SUA. Lucrătorii de caz găsesc un apartament și îl mobilează înainte de sosirea refugiaților, îi primesc de la aeroport, încep actele în numele lor, îi înscriu pentru carduri de asistență publică și asigurări sociale, le înscriu copiii la școală, înființează un cont bancar, stabilesc programări pentru îngrijirea sănătății și îi învață să folosească transportul public. Acestea oferă cursuri de limba engleză, servicii de interpretare și angajare și consiliere juridică. Cu toate acestea, agențiile de relocare nu primesc prea multe finanțări de la guvern pentru servicii care depășesc 90 de zile, iar așteptarea este ca refugiații să fie autosuficienți la sfârșitul acestei perioade.

Aceste patru agenții de relocare nu sunt singurii actori care lucrează cu refugiații în Buffalo. Există multe alte organizații non-profit, inclusiv organizațiile comunitare etnice/religioase ale refugiaților, primăria, școlile și universitățile și mass-media locale care creează un mediu primitiv pentru refugiații în Buffalo. Se specializează în domenii diferite, colaborează între ei și trimit clienții unde ar fi deserviți mai bine. Această colaborare eficientă a tuturor părților interesate ajută la transformarea Buffalo într-un caz bun de relocare.

Refugiații nu sunt doar persoane cu nevoi ce trebuie îndeplinite; după ce se adaptează la noua lor viață, contribuie semnificativ la comunitățile lor. Repopulează cartierele și școlile goale, cumpără case și le repară, înființează noi afaceri, mențin forța de muncă viabilă și plătesc impozite. La fel ca multe alte orașe care revigorează Rust Belt, există o relație răspândită în rândul liderilor orașului și a mass-media, potrivit căreia refugiații sunt buni pentru învierea lui Buffalo. Desigur, numai refugiații de la sine nu pot salva orașul și există o creștere a proiectelor de dezvoltare, cum ar fi un proiect de dezvoltare pe malul apei, un consorțiu între universitate-spital și alte reamenajări urbane și de locuințe. Cu toate acestea, refugiații sunt celebrați pentru rolul lor în stabilizarea economică și reamenajarea mai ales a părții vestice a Buffalo, sporind sentimentul diversității și multiculturalismului în comunitate și contribuind la reînvierea economică prin întreprinderile mici locale și antreprenariat. Prin urmare, orașele Rust Belt sunt în competiție între ele pentru a atrage mai mulți refugiați.

> Care sunt provocările?

În ciuda colaborării pentru a răspunde nevoilor refugiaților și revitalizării urbane, numite și „Renașterea refugiaților” în Buffalo, există probleme în procesul de integrare. Acestea sunt probleme structurale atât la nivel național, cât și la nivel local. În primul rând, finanțarea agențiilor de relocare este limitată la 90 de zile inițiale pentru fiecare caz, iar așteptarea ca refugiații să devină autosuficienți la sfârșitul acestei perioade nu este realistă. Plafonul numărului de refugiați care vor fi permiși în SUA a fost redus la 30.000 anul trecut și la 18.000 în acest an, ceea ce duce la tăieri și mai mari ale bugetului. Anul trecut, agențiile de relocare s-au angajat în campanii uriașe de strângere de fonduri și statul New York a intervenit cu 2 milioane de dolari pentru agențiile de relocare din New York, dar nu este cunoscut viitorul acestor programe. Față de scăderea numărului de refugiați și reducerea finanțării federale, liderii orașelor avertizează cu privire la creșterea economică a Buffalo care e amenințată. În al doilea rând, mulți dintre refugiații sirieni pe care i-am intervievat în Buffalo și-au exprimat o anumită teamă și anxietate de deportare după interdicțiile de călătorie ale președintelui Trump. Deși au raportat că nu experimentează niciun comportament negativ din partea localnicilor din Buffalo, islamofobia și retorica anti-refugiați din știrile naționale conduc către un sentiment de nepartenență. Când nu se simt bineveniți, refugiații au mai puține șanse să se integreze.

La nivel local, provocările sunt mai diverse. Buffalo este un oraș foarte segregat, iar refugiații sunt plasați în mod obișnuit în partea de vest de către agențiile de relocare. Cu toate acestea, locurile de muncă la care lucrează în mod obișnuit (cum ar fi spălători de vase, îngrijitori, bucătari, ambalatori, asamblatori și distribuitori de materiale) nu sunt în partea de vest. Până când își pot permite o mașină, aceștia depind de transportul public, care nu este răspândit și de încredere. De obicei, banii pentru asistență publică nu sunt suficienți pentru a se susține, astfel încât aceștia pot lucra la mai multe locuri de muncă cu normă parțială la ore neregulate, ceea ce îi împiedică să meargă la ore de limbă engleză programate la ore decente. Grijă pentru copii nu este accesibilă pentru majoritatea familiilor de refugiați și, dacă nu se pot baza pe alți membri ai familiei, femeile care au copii mici nu pot merge la cursuri de limba engleză și nici nu pot să lucreze. Acest lucru duce la izolarea femeilor în casele lor și împiedică integrarea lor socio-economică. În cele din urmă, mulți lideri ai comunității remarcă faptul că societatea originară din Buffalo nu știe prea multe despre refugiați. Întrucât integrarea este o stradă cu două sensuri, nu este suficient ca refugiații să afle despre modul de viață american și să încerce să se adapteze.

Relocarea nu numai că oferă o soluție durabilă pentru o minoritate restrânsă de refugiați vulnerabili din întreaga lume, dar îmbogățește și ajută orașele gazdă. Statul New York relochează cel de-al treilea număr cel mai mare de refugiați din țară, iar Buffalo relochează cel mai mare număr din stat. Experiența acumulată de Buffalo în ultimii 10-15 ani reprezintă un exemplu de bune practici pentru alte orașe. ■